СОНЦА:

Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск—6.53, 16.54. 10.01;
Віцебск—6.46, 16.41, 9.55;
Магілёў — 6.42, 16.44, 10.02;
Гомель — 6.38, 16.42, 10.04;
Гродна — 7.10, 17.08, 9.58;
Брэст—7.05, 17.14, 10.09.

МЕСЯЦ:

Поўня 25 кастрычніка

ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 2 рублі

24 КАСТРЫЧНІКА 1992 г. субота, №№ 215—216 [21993—21994]

Мы ўжо прызвычаіліся да таго, што выкрытыя ў махінацыях гандлёвыя работнікі ў якасці пакарання атрымліваюць вымовы і нязначныя грашовыя штрафы, якія выклікаюць усмешкі нават у пакараных. Але гэтую «традыцыю» вырашыла зламаць народны суддзя Фрунзенскага раёна г. Мінска Людміла Шапашнікава. Тры з палавінай гады калоніі атрымала па яе прыгавору дырэктар магазіна № 28 Фрунзенскага райхарчгандлю Таццяна Глазунова за продаж тавараў са склада магазіна ў асабліва буйных размерах.

Правасуддзе святкуе перамогу? Пакуль што не — справа будзе па касацыйнай скарзе пераглядацца ў Мінскім гарадскім судзе, а ў Глазуновай, кажуць, ёсць вельмі ўплывовыя заступнікі...

Падрабязнасці — у артыкуле Аляксандра Бярсудскага «Гандлёвы гамбіт».

На пытанне пра яго адносіны да «двухмоўя» Рыгор Барадулін адказаў польскім анекдотам:

— Што за каўбаса ў вас?

— Конь з курапаткай.

— А як яна вырабляецца?

— Напалавіну: адзін конь — адна курапатка.

(Гутарка з Рыгорам Барадуліным на 2-й стар.).

«На адной з прэс-канферэнцый мы пачулі з вуснаў віцэ-прэзідэнта Расіі, што род Руцкіх бярэ пачатак у XV стагоддзі і што продкі Аляксандра Уладзіміравіча былі баярамі.

На што мой насмешлівы калега кпліва шапнуў мне на вуха: «Бач ты, патомак баярына. А на партыйнай камісіі што казаў, калі ў КПСС прымалі!»

Спецкарэспандэнт «Звязды» Яўгенія Ярцава прадстаўляе чарговы матэрыял цыкла «Крэмль-92», новыя гаспадары».

3-я стар.

Краіна пад назвай Дзяцінства. Здаецца, яна літаральна перад вачамі. І разам з тым, для большасці з нас гэта краіна — далёкае трыдзевятае царства, якому цяжка знайсці месца ў нашай барацьбе за выжыванне. А можа, мы выжывем як Людзі дзякуючы менавіта Дзецям! Ім жа трэба ад нас нямнога: увагі, разумення і хоць крышачку любові. Няўжо мы хочам, каб нашы дзеці выраслі такімі ж зашорана-запужанымі, як і мы!

Падборку матэрыялаў па праблемах малых Чалавечкаў чытайце на

4-5-й стар.

● «Вы, можа, падумаеце, што журналіст, узяўшыся пісаць пра ігракоў, пабяжыць з дыктафонам у казіно і будзе прыставаць да наведвальнікаў з пытаннямі. Але мне не трэба нікуды бегчы. Бо я + ігрок», — прызнаецца карэспандэнт «Звязды» Віталь Цыганкоў.

● Рэпартаж з медвыцвярэзніка.

● Туга па каханню, або Серэнада над 12-м паверхам.

6-я стар.

Без мікстуры і таблетак вас лечыць «Смехатэрапія».

8-я стар.

РОЗГАЛАС

ТРАГЕДЫЯ НАД ГОРАДАМ

Як было паведамлена, 21 кастрычніка здарылася катастрофа з вучэбна-трэніровачным самалётам беларускіх ВПС МІГ-25.

Начальнік упраўлення інфармацыі Міністэрства абароны Беларусі палкоўнік У. Чэкаў расказаў карэспандэнту «Звязды», што трагедыя адбылася днём над аэрадромам каля горада Шчучына. Самалёт пілатаваў вопытны экіпаж у саставе падпалкоўніка А. Новакрашчэнава і капітана А. Півавара. У адзін з момантаў палёту з самалётам была страчана сувязь, ён стаў хутка губляць вышыню і нарэшце ўдарыўся аб зямлю. Абодва пілоты загінулі. Загадам міністра абароны створана спецыяльная камісія, якая пачала расследаванне, таму гаварыць аб прычынах катастрофы яшчэ рана. Паведамім толькі, што незадоўга да дня вылету ў баявой машыны быў заменены рухавік.

«СХАВАНАЯ АТЛАНТЫДА» БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ

Днямі ў Доме кнігі адбылася прэзентацыя зборніка «Туга па Радзіме», у які ўвайшлі лепшыя творы паэтаў беларускай эміграцыі 20-га стагоддзя. Падзея, якая павінна была стаць сенсацыяй у літаратурным жыцці Беларусі, прайшла пры паўпустой зале. Не выклікаў ажыятажу і прыезд вядомага празаіка і паэта беларускага замежжа, які зараз жыве ў Амерыцы, Майсея Сяднёва.

«Схаваная Атлантыда» беларускай культуры — так ахарактарызаваў літаратурнае жыццё беларускай дыяспары славуты гісторык і пісьменнік Уладзімір Арлоў. Б. Сачанка, складальнік зборніка, распавядаў пра цяжкі лёс кнігі, якая, дарэчы, была здадзена ў набор у 1990 годзе, а ўбачыла свет толькі ў гэтым. Але ж падзея адбылася, і беларускія чытачы атрымалі выдатныя творы «схаванай Атлантыды».

Юрый КАРМАНАЎ.

ЛЕПШЫ ШАЛЁНЫ ВОЎК — МЁРТВЫ ВОЎК

ЧАЧЭРСК. (**У Пернікаў**). Пачуўшы трывожнае мыканне цялят на двары фермы вёскі Бяляеўка, даярка Т. Карнеенка вырашыла паглядзець, што там робіцца. І на момант разгубілася. Велізарны воўк ганяў у загоне статак маладняку.

Жанчына схапіла палку і пабегла на дапамогу цялятам. Звер накінуўся на яе і ўкусіў. На крык жанчыны выбег другі работнік фермы М. Затуранаў і пачаў праследаваць ваўка, які схаваўся ў кустах. Воўк напаў на яго і таксама ўкусіў.

Праз дзве з палавінай гадзіны звер з'явіўся каля вёскі Залессе і напаў на статак кароў. Калі яго сталі адганяць, ён пакусаў яшчэ трох чалавек. Невядома, чым бы ўсё скончылася, каб не браты Сяргей і Аляксандр Акіншы, якія знаходзіліся непадалёк. Адзін з іх прарэзліва свіснуў, калі звер кінуўся ў лес. Воўк развярнуўся і стралой памчаў на братоў. Але тыя не разгубіліся. Сяргей працяў яго пашчу віламі якраз у той момант, калі воўк скокнуў на яго, а Аляксандр сякерай дабіў звера.

Як выявілася пасля, воўк быў шалёны. Людзям, якіх ён пакусаў, была аказана своечасовая медыцынская дапамога.

ЦІ «ЗАБАСТУЮЦЬ» РАГУЛІ

ГОМЕЛЬ. Менавіта такое пытанне зараз на вуснах многіх жыхароў горада і сяла. Справа ў тым, што людзі не заўсёды могуць купіць у магазінах малочную прадукцыю. Слабая кармавая база і скарачэнне пагалоўя жывёлы прывялі да таго, што за 9 месяцаў валавыя надоі малака скараціліся на 23 працэнты, а ў чацвёртым квартале яны зменшацца ажно на 48 тысяч тон у параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года. А што будзе зімой, калі запасы кармоў яшчэ больш зменшацца і рагулі апынуцца на паўгалодным рацыёне? Бо тыя 12 цэнтнераў кармавых адзінак на ўмоўную галаву жывёлы, пры 20 у мінулыя гады, — гэта, згадзіцеся, нібы кот наплакаў. Ды плюс яшчэ нізкая якасць кармоў: 70 тысяч тон сенажу аднесена да 3-га класа.

Да няхваткі кармоў далучаюцца і іншыя беды. Адна з іх — дэфіцыт работнікаў ферм. Толькі адных даярак не хапае ажно 2.700. Па гэтых прычынах «мінусуюць» усе раёны. І калі ў мінулыя гады сярэднія надоі ад каровы дасягалі больш 3 тысяч кілаграмаў, дык сёлета гэта лічба зменшыцца на 700 кілаграмаў.

Трывожныя факты, якія, вядома, залежаць не ад рагуль, а ад працаўнікоў ферм і палёў. Рагулі ж па сваёй прыродзе баставаць не могуць.

У. ПЕРНІКАЎ.

КАЛІ ЛАСКА, МЯНЯЛЫ!

Мінскі гарвыканком прыняў рашэнне аб размяшчэнні пунктаў па абмену замежнай валюты камерцыйнымі банкамі рэспублікі. Месцы іх размяшчэння:

акцыянерны камерцыйны банк «Прыярбанк» — у аэрапортах «Мінск-1», «Мінск-2», у гасцініцы «Турыст» (пр. Партызанскі, 81), у Гандлёва-прамысловай палаце Рэспублікі Беларусь (пр. Машэрава, 14), магазіне «Оптыка» (пр. Скарыны, 43) і Доме гандлю «Першамайскі» (пр. Скарыны, 76); камерцыйны банк «Беларусь» — у гасцініцы «Мінск» (пр. Скарыны, 2) і гасцініцы «Экспрэс» (Прывакзальная плошча); на станцыях Мінскага метрапалітэна: «Інстытут культуры», «Кастрычніцкая», «Плошча Незалежнасці», «Плошча Якуба Коласа»; акцыянерны камерцыйны банк «Дукат» — у памяшканні Беларускага цэнтра моды (пр. Машэрава, 1).

БелаПАН.

ВЫПРАЎЛЯЕМ МАРАЛЬ?

Прыблізна год назад начальнік Упраўлення прафілактыкі Міністэрства ўнутраных спраў Беларусі дзяліўся з карэспандэнтам «Звязды» планамі аб стварэнні ў рэспубліцы так званай «паліцыі маралі», якая павінна сачыць за рэпертуарам кінатэатраў, зместам друкаванай прадукцыі і г.д. З таго часу, праўда, аб актыўнай дзейнасці падраздзялення мы, здаецца, не чулі. Але вось гэтымі кастрычніцкімі днямі яно дало аб сабе знаць, навёўшы шмон у мінскіх камерцыйных кіёсках. Канфіскавана 65 відаў друкаванай прадукцыі (1.650 экземпляраў), з мараллю ў якой не ўсё, мякка кажучы, у парадку. З прылаўкаў зніклі кнігі «Эмануэль», «Секс у жыцці жанчыны», адзін з нумароў часопіса «Партнёр», № 6 газеты «Совершенно секретно», пацярпеў таксама і вераснёўскі «Частный детектив». Забаронены да продажу брашура «Анекдоты», карты з эратычнымі малюнкамі і шмат што іншае, дзе ёсць хоць нейкае ўпамінанне пра «гэта».

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

ВАЙНА — НЕПАЖАДАНАЯ СУСЕДКА

Па звестках, атрыманых БелаПАН у аддзеле Мінскага гарвыканкома па рабоце з бежанцамі і эмігрантамі, зараз у беларускай сталіцы знаходзіцца звыш 240 бежанцаў. У асноўным гэта рускамоўнае насельніцтва, якое эмігрыравала з Абхазіі, Таджыкістана і Прыднястроўя. Нягледзячы на параўнальна невялікую колькасць бежанцаў, што знайшлі прытулак у Мінску, выкліканых імі праблем у гарадскіх улад больш чым дастаткова: прапіска, працаўладкаванне, забеспячэнне статуса бежанцаў на тэрыторыі Беларусі. Пакуль жа большасць іх пражывае ў родных — пастаянных жыхароў Мінска.

БелаПАН.

На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

ПАДАТАК БУДЗЕ ЗНЯТЫ

Урад Беларусі гатовы з 1 лістапада поўнасцю ліквідаваць падатак на дабаўлены кошт на прадукцыю сельскай гаспадаркі, якая рэалізуецца па фіксаваных цэнах і датуецца дзяржавай. Затраты на гэту аперацыю складуць да канца года прыблізна 300 мільёнаў рублёў. Пра гэта паведаміў на вячэрнім пасяджэнні парламента 22 кастрычніка прэм'ер-міністр Вячаслаў Кебіч. Ён падкрэсліў, што ў аграпрамысловым комплексе ў першую чаргу неабходна стварыць умовы для нармальнай, зацікаўленай работы ўсіх вытворцаў. Таму Савет Міністраў мае намер таксама скараціць з 14 да 10 працэнтаў падатак на дабаўлены кошт і на іншыя віды сельгаспрадукцыі.

Савет Міністраў лічыць таксама неабходным у бліжэйшы час вызначыць гранічны размер павелічэння цэн, прымяніць жорсткія дырэктыўныя метады, накіраваныя на ўмацаванне выканаўчай улады і скарачэнне структуры кіравання, — заявіў Вячаслаў Кебіч.

ДЭФІЦЫТ БЮДЖЭТУ РАСЦЕ

З 6 да 12 працэнтаў павялічаны дэфіцыт дзяржаўнага бюджэту Беларусі. Такое рашэнне прынята парламентам рэспублікі. Характэрна, што гэты ўзровень дэфіцыту ўжо быў аб'яўлены некалькі раней у мемарандуме аб эканамічнай палітыцы ўрада, прадстаўленым у Міжнародны валютны фонд, і адпавядае рэкамендацыям гэтай міжнароднай арганізацыі.

Дэфіцыт бюджэту ўстаноўлены без сродкаў на ліквідацыю вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай атамнай электрастанцыі. Урад пераканаў дэпутатаў, што расходы на гэтыя мэты, калі іх уключыць у бюджэт, лягуць вялікім цяжарам на ўсё насельніцтва і не дадуць магчымасці правадзіць эканамічныя рэформы. Таму сродкі на Чарнобыль прадугледжваецца сабраць за кошт павелічэння долі дапамогі іншых дзяржаў СНД, міжнародных арганізацый, а таксама часткова за кошт крэдытавання банкаў з далейшым аднясеннем яго на ўнутраны дзяржаўны доўг.

Ва ўдакладненым бюджэце зафіксавана аб'яўленае Расіяй павышэнне цэн на нафту і нафтапрадукты. Аднак, улічваючы абмежаваныя магчымасці бюджэту, апошняе падаражанне энерганосьбітаў прадугледжана перанесці на плечы спажыўцоў, адначасова ўзмацніўшы меры сацыяльнай абароны насельніцтва ад чакаемага павышэння цэн на спажывецкія тавары.

БУДЗЕМ З НОВАЙ КАНСТЫТУЦЫЯЙ?

Так ужо атрымалася, што чацвёрты рабочы дзень парламентарыяў пачаўся з абмеркавання чацвёртага пытання парадку дня — «Аб праекце Канстытуцыі (Асноўнага закона) Рэспублікі Беларусь». Прадстаўляючы дакумент, Васіль Шаладонаў сказаў, што самая галоўная прычына, па якой Беларусь мае патрэбу ў новай Канстытуцыі, — дзеючая цяпер не ўлічвае карэнных змяненняў, што адбыліся ў грамадстве. Намеснік кіраўніка парламента не хаваў, што ёсць і іншы пункт гледжання — маўляў, у такі неспакойны час трэба вырашаць перш за ўсё бягучыя пытанні, а Асноўны закон можа і пачакаць. У якасці контраргумента Васіль Шаладонаў сказаў: «Дзяржаве нельга без Канстытуцыі. Мы прымаем які-небудзь закон і тут жа пачынаем уносіць папраўкі ў

(Заканчэнне на 7-й стар.).

Гучала музыка нядоўга

Адрыдаў пахавальны аркестр, адзвінелі рэвалюцыйныя фанфары. На дзіва спрытна пахавалі мы саюз Сярпа і Молата, а замест таго каб запаліць памінальную свечку, грымнулі салютамі.

Што ж, такі закон жыцця. Усё ў свой час прыходзіць да прадвызначанага канца. Цяжка толькі тым былым кавалям і жняцам, у каго адведзены на жыццё тэрмін не супаў з графікам вялікіх катаклізмаў. Сапраўды, што рабіць тым старым, у каго пенсіі хапае толькі на штодзённы батон і бутэльку малака?

Раней былі персанальныя пенсіі, якія прызначалі з улікам заслуг перад Айчынай. На якія вагі класці цяпер гэтыя заслугі, каму паказваць старэчыя мазалі і шрамы. Хіба што толькі ўрачам?

Ганна Васільеўна Караскевіч жыве ў адным з інтэрнатаў для састарэлых і інвалідаў. Я сфатаграфаваў яе за любімай справай: старая вязала сурвэткі. Дзіўнай прыгажосці атрымліваюцца яны ў яе. Шкада толькі, што ніткі цяпер даставаць усё цяжэй і цяжэй. А то падорыш сурвэтку такой жа старой — у той на сэрцы цяплей становіцца. А паднясеш медсястры — і ад яе нейкая ўдзячнасць.

Калі фотаздымак быў павялічаны, я заўважыў за плячамі Ганны Васільеўны на паліцы інтэрнатаўскай бібліятэчкі марксавы «Капітал».

Няма выпадковасцей, якія не з'яўляліся б часцінкай заканамернасцей. Марксавыя тэорыі, што дамоклавым мячом віселі над галовамі многіх пакаленняў, збавілі кавалёў і жняцоў ад ланцугоў, але што далі ўзамен? Хіба лягчэй за іх тыя кайданы, якія ўсе мы раптам убачылі на сваіх руках?

Яўген ПЯСЕЦКІ.

РАДЫЁФАКТ

«За пяць або дзесяць гадоў рынкавую эканоміку не пабудаваць. Думаю, што яна запрацуе нармальна праз 20—30 гадоў». Пра гэта заявіў лаўрэат Нобелеўскай прэміі 1973 года па эканоміцы Васіль Ляонцьеў. Паводле яго слоў, трэба арыентавацца не на амерыканскую, а на японскую мадэль развіцця.

***

Рашэннем гарадскіх улад Слуцка большасці прадпрыемстваў даведзены планы стварэння дадатковых рабочых месц. Кіраўнікі, якія не выканаюць гэта рашэнне, абавязаны пералічыць у мясцовы фонд занятасці грошы ў размеры сярэднегадавой зарплаты за кожнае нястворанае рабочае месца.

***

«Амаль на 25 тысяч галоў зменшылася з пачатку года пагалоўе жывёлы ў асабістых гаспадарках», — сказаў у інтэрв'ю «Радыёфакту» старшыня праўлення Белспажыўкааперацыі Рыгор Грышчанкоў. Вялікія праблемы з кармамі, з забеспячэннем здатчыкаў жывёлы таварамі павышанага попыту. Да гэтага часу не адрэгуляваны і цэны на мясную прадукцыю.

***

Прэзентацыя першага эканамічнага ліцэя адбылася ў Віцебску. Працуе ён на недзяржаўнай аснове, гэта значыць, навучанне платнае — за год 13 тысяч рублёў.

«ЗВЯЗДА»-93

Пагаворым з нашай інтэлігенцыяй, задумаемся пра яе лёс

У канцы 70-х, задумаўшы напісаць серыю нарысаў пра беларускіх інтэлігентаў, вядомых дзеячаў навукі, культуры, майстроў народнай творчасці, я прыйшла ў дом, дзе жыў Гаўрыла Гарэцкі. Ларыса Восіпаўна, верная спадарожніца яго жыцця, клапатліва накінула на плечы мужа цёплы плед і пайшла рыхтаваць гарбату. А мы пачалі тады доўгую гаворку.

Гаўрыла Іванавіч, гартаючы старыя фотаздымкі, паказаў мне фотакартку сваёй маці, вясковай кабеты, якая, як помніць яе сын, была чалавекам надзвычай паэтычнай душы, ведала мноства песень, народных абрадаў. А следам — доўгі расказ пра брата Максіма, пра тое, як трапіў у Лукішскую турму, як пазней выкладаў беларускую мову і літаратуру ў камВНУ і на рабфаку пры ўніверсітэце, вёў навуковую работу ў Інстытуце беларускай культуры, як за «нацыяналістычную» дзейнасць быў асуджаны і высланы далёка за межы Беларусі, дзе ў ссылцы пісаў свой вядомы твор «Віленскія камунары».

З расказу Гаўрылы Іванавіча пра сябе я зразумела: ён гэтак жа, як і яго брат, вельмі рана ўсвядоміў адказнасць за будучыню свайго народа, яго лёс. Гэтак жа, як і брату Максіму, яму давялося нямала выпакутаваць у час сталінскага тэрору. Узрушаная ўсім, што даведалася аб гэтай сям'і, аб бацьках, дзецях і ўнуках Гаўрылы Іванавіча, я села пісаць. Але ў нарысе не было ні слова пра тое, як загінуў Максім Гарэцкі, колькі выпрабаванняў выпала на іх сям'ю з-за неабгрунтаваных рэпрэсій ў 30-я гады. Пісаць пра гэта было немагчыма — ніхто ніколі не надрукаваў бы.

Сёння, перачытваючы тое, што больш чым дзесяць гадоў назад пісала пра лёс і здабыткі гэтай вядомай у гісторыі Беларусі сям'і, сям'і інтэлігентаў, я злавіла сябе на думцы, што і цяпер, у пасляперабудовачны час, інтэлігенцыя Беларусі зноў апынулася ў даволі трагічнай і парадаксальнай сітуацыі. З аднаго боку — Адраджэнне, незалежнасць, а з другога — жабрацкае існаванне, няўпэўненасць у будучыні. Шчыра і праўдзіва расказаць пра становішча ў грамадстве вясковага настаўніка, пра лёс народнай мастачкі, пра творчыя пакуты вядомага літаратара — людзей, якія працуюць на духоўнасць свайго народа, — чым не задача для журналіста?

На працягу 1993 года вы зможаце прачытаць, паважаныя чытачы, і шэраг артыкулаў, якія раскажуць пра дзейнасць розных канфесій на тэрыторыі нашай рэспублікі. У прыватнасці, у бліжэйшы час пабываем у старавераў у Віцебску, раскажам пра маладых мінчан, якія лічаць сябе нашчадкамі язычнікаў. Спадзяюся, выклічуць увагу і артыкулы, якія будуць расказваць пра тое, як жывуць у чужых краінах нашы суайчыннікі.

Ф. СП-1

Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету **63850** (індэкс выдання)

«ЗВЯЗДА» Колькасць камплектаў ______

на 1993 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ______ (паштовы індэкс) ______ (адрас)

Каму ______ (прозвішча, ініцыялы)

ПВ	месца	літар

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА на газету **63850** (індэкс выдання)

«ЗВЯЗДА»

Кошт	падпіскі	___руб.___кап.	Колькасць камплектаў	
	пераадрасоўкі	___руб.___кап.		

на 1993 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ______ (паштовы індэкс) ______ (адрас)

Каму ______ (прозвішча, ініцыялы)

— Не называйце мяне Іванавічам, — папрасіў Рыгор Барадулін, калі мы селі за стол і я ўключыў дыктафон, задаўшы яму першае пытанне.

— А і праўда, — успомніў я, — у нашай вёсцы ніколі не называлі адзін аднаго па бацьку, — хіба што начальнікаў.

— Во-во, тых начальнікаў, якіх пасадзілі Саветы, — падхапіў Барадулін.

— Але як тады звяртацца! Ад «пана» адвыклі, да «спадара» не прывыклі, «таварыш» устарэў...

— А як у вёсцы!

— Да старэйшых — «дзядзька», — успомніў я.

— Дык навошта тады выдумляць нешта новае! — хітравата ўсміхнуўся ў вусы Барадулін. — Завіце дзядзькам Рыгорам.

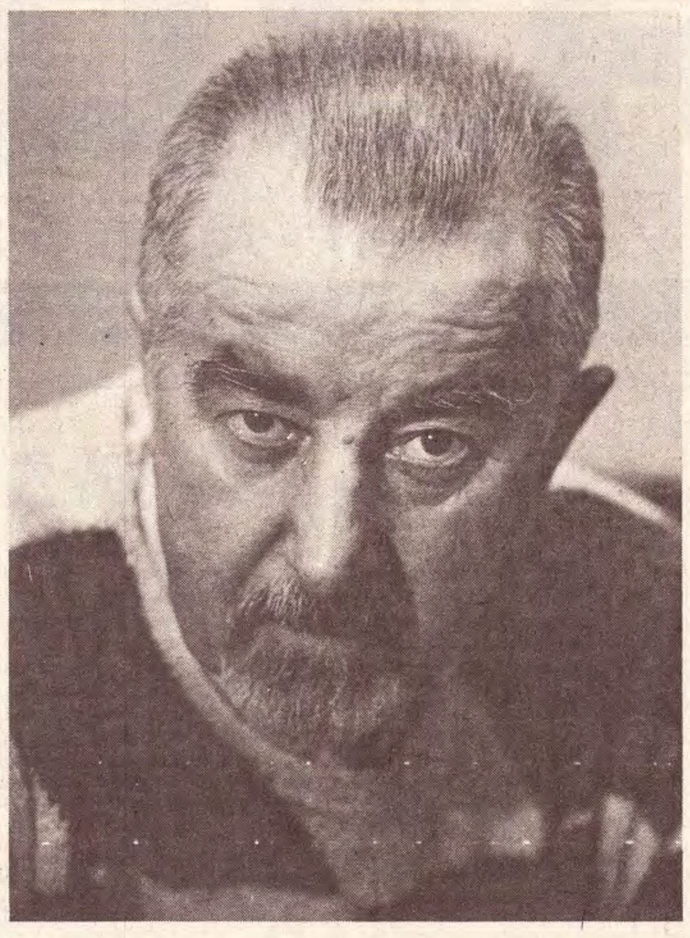

Рыгор БАРАДУЛІН:

«Чорны вол маёй трывогі, Белы вол маёй надзеі...»

— Дзядзька Рыгор, не так даўно бачыў па тэлевізары, як у Вярхоўным Савеце Вас віншавалі са званнем народнага паэта. Міжволі падумалася: цікава, ці бываў Рыгор Барадулін у гэтым будынку пры ранейшых гаспадарах? За Вамі ж, калі не памыляюся, трывала замацавалася рэпутацыя чалавека, які трымаўся на адлегласці ад высокіх кабінетаў?

— У гэтым светлым будынку ЦК я быў двойчы. Адзін раз спрабаваў давесці партыйнай даме з ідэалагічнага аддзела, што трэба выдаць на ўсіх мовах свету «А хто там ідзе?» Купалы (накшталт таго, як зрабілі латышы са «Зламанымі соснамі» Яніса Райніса). Пазней гэта кніга, дарэчы, выйшла. А другі мой паход быў, калі туды выклікалі ўсю рэдакцыю «Полымя». (Я там працаваў загадчыкам аддзела паэзіі). Тады я яшчэ быў малады і вясёлы. Помню, перад тым мы з хлопцамі добра выпілі (а раніцай трэба было ісці). Я ўсё баяўся, што мяне выклічуць, давядзецца выступаць, будзе нядобра пахнуць. І, апахмяляючыся, папрасіў у буфетчыцы разам са шкляначкай каньяку жменю лаўравага лісту. Слухаў доўгія прамовы і жаваў, як казёл, гэты ліст. Пад канец мне стала так дрэнна, што нават пашкадаваў — няхай бы пахла, ліха з ім. Так у мяне ў памяці і застаўся ЦК з пахам лаўравага лісту.

— Казалі, неяк Машэраў дапытваўся, ці не Вы аўтар «Сказа пра Лысую гару». І, нібыта, пачуўшы, што Вы адмаўляецеся, заўважыў: «А шкада, добра напісана!»

— Не, я з Машэравым на кароткай назе не быў, блізка ніколі не гаварыў — гэта пра Вялюгіна казалі. А «Сказ пра Лысую гару», я думаю, пісаў Звонак. Па тым, як майстравіта напісана, яго рука ўгадваецца. Тым больш, што ён там якраз жыў і на яго вачах усё гэта адбывалася. Я ж на Лысай гары амаль не бываў.

— Потым былі і іншыя ананімныя паэмы — «Сказ пра Саўку Паўлава», «Ачмурэнне...» Вам яны падабаюцца?

— Самая лепшая з усіх іх — першая частка «Лысай гары». Астатняе — падробка, імітацыя. А імітацыя — яна як, прабачце, імітацыя палавога акта. Рух ёсць — але ні выніку, ні асалоды.

— Раз ужо мы загаварылі пра Вашы складаныя адносіны з партыяй... Ад школьнай хрэстаматыі па беларускай літаратуры ў мяне ў памяці застаўся ўспамін аб бясконцай колькасці вершаваных услаўленняў партыі і Леніна. Вы такія вершы пісалі?

— Некаторыя вершы былі і ў мяне. Адзін з іх, пра Леніна, нават знялі, як крамольны, з ленінскага зборніка, што выходзіў у Маскве. Начуты легендамі пра тое, што ў Леніна былі філянковыя дзверы, я заклікаў начальнікаў адмовіцца ад двайных дзвярэй. Нават гэта тады лічылася крамолай.

Ёсць у мяне і іншыя ўпамінанні пра партыю, пра Леніна. Вось помню такое:

Тых ненавіджу запявал
З іх пафасам ілжыва-палкім,
Што нат «Інтэрнацыянал»
Спяваць хацелі б па
шпаргалках.

З трыбуны рвецца на прасцяг,
А гэткі асабняк адгакаў:
Уверсе — пурпуровы сцяг,
Унізе — шыльда «Злы
сабака».

Пісаў, як усе. Што ўжо цяпер адмаўляцца! А што тычыць хрэстаматый, то ў мяне такое ўражанне, што туды спецыяльна падбіраліся самыя горшыя вершы, каб адбіць у дзяцей усякую ахвоту да беларускай літаратуры. Самае казённае, самае халоднае туды цягнулі, — суцэльны барабанны бой. А расійскія хрэстаматыі, наадварот, складаліся з класікі, з выдатнай пейзажнай лірыкі, — Пушкіна, Лермантава...

— А былі тады, у 60—70-я гады, беларускія паэты, у каго такіх вершаў не сустрэнеш?

— Нават не ведаю... Хто друкаваўся — у асноўным не пазбягаў гэтага. Гэта быў абавязковы рытуал. Ведаеце анекдот пра мастака, які маляваў абстрактную карціну, а яна ніяк не праходзіла, яе не заўважалі. Тады ён намаляваў сабачку ўнізе — і адразу ўсе загаварылі: «Выдатная карціна, вось толькі каб сабачку ўбраць». Дык вось; гэтыя вершы былі патрэбны, як той сабачка — каб адцягваць увагу.

— Палітыка і паэзія — гэтыя дзве з'явы сумяшчальныя? Палітычную паэзію, увогуле, можна лічыць паэзіяй ці гэта фантазія тых, хто выдумаў сацыялістычны рэалізм?

— Наогул, усё залежыць ад таго, як напісана... Але ўсё-такі палітычная паэзія, як бы гэта далікатней сказаць, не зусім паўнацэнная. Як і любая аднадзёнка. Тое, за што сёння агітуюць, заўтра можа выглядаць смешна. Вось як з Пушкіным: то падкрэсліваўся яго дэмакратызм, то цяпер манархісты-дзяржаўнікі вышукваюць у яго рэверансы імператару. А Купала? Там, дзе лірык, ён — золата-паэт. А публіцыст Купала — гэта зусім іншае. Часам нават узнікае такая крамольная думка: можа, лепш было б, каб Купалы ўвогуле не існавала на той час? Але калі б не было Купалы і Коласа — не было б нацыі. Закрылі б літаратуру, як факт. Гэтыя два паэты са сціснутым горлам хрыпелі вымушаныя свае песні. І застануцца не іх аднадзёнкі — застанецца лірыка Купалы, яго паэма «Яна і я», паганскія паэмы. Застанецца «Новая зямля» Коласа — паэма, якая ўвабрала ўсю душу беларуса.

Я цяпер перачытваю Дубоўку, Пушчу... Добра бачна: да 20-х гадоў яшчэ існавала імкненне да чыстай паэзіі, да еўрапейскасці. А пасля, як адрэзала — адны лозунгі супраць буржуяў і паноў, «дзякуй кастрычніку»...

У гэтых адносінах вельмі цікава паводзіў сябе Максім Танк. У яго вельмі выяўна аддзелена адно ад другога: Богу — Богава, а кесару — кесарава. Альбо чысцейшага золата лірыка, альбо — «Наце вам, толькі дайце пісаць». У многіх іншых паэтаў, што страшней — у лірыку, у самую чысціню, уплятаецца ідэалагізаванасць,— як чорны капрон у белы кужаль.

— Пасля таго, як адкрылі шлюзы, як сказалі «Можна» — у рускай літаратуры з'явілася мноства твораў, што пісаліся «ў стол». У нас — амаль нічога. У чым прычына — у слабасці нашай літаратуры?

— Сапраўды, у нас пісалася «ў стол» мала. Шкада, але нашы паэты, якія ацалелі, прайшоўшы праз ГУЛАГ, — у асноўным пісалі не ў стол, — апявалі Леніна і партыю. Іх можна зразумець — яны баяліся.

Цяпер, калі некаторыя дужа актыўна сталі пісаць пра гэта, я адчуваю, што яны добра выштудзіравалі Салжаніцына. Але час ужо мінуў. Ну, можна яшчэ страшней, і яшчэ... Гэта, як фільмы жахаў. Спаборнічаць, хто каго жахамі пераплюне?

Сістэма многіх зламала. Той жа Дубоўка, — паэт, які мог бы стаць асобай еўрапейскага маштабу. Але і ён вымушаны быў падпарадкавацца.

З тых, хто не «зламаўся», я б прыгадаў Алеся Звонака. Гэта чалавек высокай культуры і інтэлекту. Ён, можа, баяўся напрамую раскрываць гэту тэму, але паказваў яе па-свойму, не ў прыклад іншым.

— Калі б Вам даручылі скласці падручнік сучаснай беларускай літаратуры, — каго б Вы туды ўключылі?

— Ну, найперш, Уладзіміра Караткевіча. (Дарэчы, ён быў маім даўнейшым сябрам). Лепшыя вершы Панчанкі і Танка. Паасобныя вершы Звонака

З празаікаў — Быкава. Таго ж Караткевіча, Янку Брыля, Скрыгана, Міхася Стральцова.

— Мяркуючы па Вашых складаных адносінах з камуністычнай ідэалогіяй, у партыі Вы не былі?

— Не быў і не буду. Я ў Народным Фронце і вельмі ганаруся, што ўжо другое скліканне ўваходжу ў Сойм. Народны фронт — гэта рух. А партыі з самага пачатку ствараліся дзеля таго, каб разбіць адзінства БНФ. Я іх называю «кішаньковавымі». Там вельмі адчувалася рука КПБ і КДБ.

Уступіць у партыю мне прапаноўвалі шмат разоў і ў розных месцах — нават на ўзроўні загадчыка аддзела ЦК. То прыходзілася прыкідвацца дурнем, то я казаў «пачакаю, як будзе пяцьдзесят гадоў». Але як стукнула пяцьдзесят, я сказаў: «Паслухайце, з мяне ж смяяцца будуць — скажуць, на старасці дзеля кар'еры ў партыю ўступіў». Так я і перабіваўся без пасад і ўзнагарод. Самая вышэйшая адзнака — ордэн Дружбы народаў да 50-годдзя.

— Самы «беспартыйны» ордэн. Ім звычайна ўзнагароджвалі заезджых неграў?

— Так-так. А мая самая вышэйшая пасада — загадчык рэдакцыі ў выдавецтве. Зрэшты, і яе нельга было займаць беспартыйнаму. Але светлай памяці Міхаіл Фёдаравіч Дубянецкі стварыў такую дымавую завесу, — маўляў, Барадулін лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы, а гэта хоць і не камуніст, але ўжо нібы і не зусім беспартыйны. Вось такой дымавой саломы падаслалі і да Паўлава на субяседванне я не трапіў.

У партыю я не мог уступаць яшчэ і таму, што ў душы заўсёды верыў і веру ў Бога. Не рэкламуючы гэта і не давяраючы афіцыйнай праваслаўнай царкве.

— Вы, відаць, назіраеце, якая кампанія супраць беларускай мовы разгарнулася ў рускамоўным друку. Патрабуюць «двухмоўя»...

— Найярчэйшы прыклад іх «двухмоўя» — лёс «Вячэрняга Мінска». Выходзіць, як у тым польскім анекдоце:

— Што за каўбаса ў вас?

— Конь з курапаткай.

— А як яна выраблецца?

— Напалавіну: адзін конь — адна курапатка.

Вось да якога «двухмоўя» яны заклікаюць.

— Напэўна, Вы адчуваеце, як мала чытачоў у паэзіі, асабліва паэзіі беларускай. Што дае сілы пісаць?

— Калі, пераплываючы возера, заплыў за сярэдзіну, то вяртацца ўжо і сіл не хопіць, і сэнсу няма. А наогул, не пісаць ужо не магу. Пішу, як ёсць якая хвіліна — нават у аўтобусе, тралейбусе. Люблю працаваць са словам. Шукаю іх, запісваю, складаю ўласныя слоўнікі. Калі бываю ва Ушачах (а бываю там часта), заўсёды хаджу следам за Марыяй Рыгораўнай Трафімавай — сваячкай па бацькавай лініі. Вось дзе жывая, некранутая лексіка. І гэту рэшту слоў трэба захаваць, бо ідзе хуткая ўрбанізацыя, «асфальтызацыя» беларускай мовы.

Ну, і люблю нейкае слова часам «выкруціць» у вершы.

— Заўсёды, калі чытаю Вашы вершы, становіцца шкада, што гэта віртуознае валоданне словам, тонкае адчуванне яго, лёгкая гульня з ім могуць быць па-сапраўднаму ацэнены толькі тымі, хто вырас у беларускай моўнай стыхіі. У гэтым сэнсе Ваш асноўны чытач, напэўна, яшчэ не нарадзіўся. Цяпер гэта проста не могуць ацаніць тыя, хто прывык чуць беларускую мову казённай, калькаванай, невыразнай, прымітыўнай.

— Ведаеце, некалькі гадоў назад разам з добрымі паэтамі Грыгорам Віеру, Алегам Хлебнікавым і Марыяй Авакумавай я ездзіў у Францыю. Гэта быў ужо новы, «перабудовачны» час, без кэдэбэшнікаў-«перакладчыкаў». І там у адной зале аб'явілі вечар паэзіі. І я спецыяльна падлічваў: спачатку людзей у прэзідыуме і ў зале было пароўну. А пад канец у прэзідыуме стала болей, а ў зале — меней. Вось такое адчуванне і ў мяне з маёй паэзіяй: увесь час у зале ўсё меней. Але я думаю, што буду пісаць нават для таго апошняга, хто застанецца ў зале.

— Вы шмат падарожнічаеце, бываеце за мяжой. Ніколі не ўзнікала думкі застацца там?

— Я калі б куды і з'ехаў, то толькі ў Балтыю — у Літву ці Латвію. Люблю гэту зямлю. Мне і па крыві гэта блізка — мой дзед — латыш. І мовы літоўскую і латышскую я трохі ведаю. Роднасць адчуваю да гэтых земляў — асабліва да Латвіі. Звычайна кожную зіму бываю там. Вось сёлета не быў— і мне не па сабе, нейкая пустата.

А ўвогуле, нават ў Мінску я не адчуваю сябе дома. Я — ва Ушачах, каля сваёй хаты, возера. Праўда, хутка, гледзячы на цану білета да Ушач, можна будзе думаць, што еду за мяжу. Што ж, адразу дзве праблемы вырашацца...

...Загалоўкам да гэтай гутаркі я ўзяў радкі з аднаго барадулінскага верша:

Чорны вол маёй трывогі,
Белы вол маёй надзеі
Цягнуць лямку да знямогі, —
Змрок турбот ані радзее...

Выразнае, вобразнае, жывое слова Рыгора Барадуліна... Пакуль існуе яно, — як у чыстую хвалю можам пагружацца мы ў трапяткую, рухавую стыхію мовы продкаў — ад шэрай паўсядзённасці, ад бляклага і прэснага стандарту.

Гутарыў Валянцін ЖДАНКО.
Фота Валянціна ЖДАНОВІЧА.

Восеньскі настрой Белавежскай пушчы

ДРЫМОТНАСЦЬ

Лета тлела, даўгое і душнае,
І пакуль сцюжы не зараўлі,
Сонны дождж
Марасіста датушвае
Галавешкі варон на раллі.
Прачынацца лянуецца раніца,
Пазяхае,
Праспаўшы пару.
Восень хітра ў душу занураецца,
Як лісіца ў глухую нару.

КАПЕЛЮШЫ ДОЛУ!

Чолаў задумлівых гаспадары,
Капелюшы кіньце долу, панове!
Зноў Белавежа ў пулятай панёве
Восені шэпча:
— Тугу пратуры.
У Белавежы багаты пасаг.
Доўга мароз не наважыцца ў сваты.
Сыпле наўзваж маладуха дукаты
Ў цераме, мшоным
Вятрамі ў пазах.
Рэха, як заяц, імчыцца наўскач.
Стынуць сукоў ззеленелыя змеі.
Значыць, бяду чарнатой разумее—
Аж надрываецца ў небе крумкач.

МУСІЦЬ ДОЎЖЫЦЦА

Ліставейны лівень Белавежы,
Цёплы град зрудзелых жалудоў.
Зубранят вятрыстае начлежжа.
Ціхі смех няпуджаных слядоў.
Мох, расчулены баравікамі.
Мокрыя бабровыя хлуды.
Гэта мусіць доўжыцца гадамі,
Успаміны грэць у халады.

ТРАДЫЦЫЙНАЕ

Журавы пасуцца на балоце,
Грэюцца ў дарогу журавінамі.
А туга стаілася на ўзлёце,
Каб знікаць сваімі пуцявінамі.
Журавы падымуцца ў нябёсы
Даганяць тугу далёка ў выраі.
Восеньскі настрой перапялёсы
Зябкавата пер'е натапырвае.
У ставок вада цішэй сцякае.
А над чаратамі, па-над пушчаю
З туманом плыве і не сціхае
Як пачуць—
Курлыканне скрыпучае...

ТУРЛЮЙ

Тураў рог
І паляўнічы рог
Ладзілі йменіны баравіне.
Сам паганскі дух
Яе сцярог,
Лёгкую ў аблокаў на паміне.
Не адзін віхор
Зламаў язык,
А Турлюй не вымавіў з разгону.
На імхі пад рык,
І сык, і зык
Лось губляе галаву й карону.

ЦЯЖКА

Дзяцел ісціну даводзіць дзюбай,
Толькі пра сваё шуміць сасна.
У сасны з вясны дума́ адна —
Высіцца й не гнуцца перад згубай.
Беразняк усмешкай белазубай
Так і прасмяецца да відна.
На хвасце ў сарокі пер'іна
Пераважыць ісціну рахубай.
Біся лобам ці сякерай дзюбай—
Не паміраца з маной віна.
І лясная знае даўніна—
Цяжка ісціну даводзіць дзюбай.

У пошуку кансалідуючых ідэй

Як паведамілі карэспандэнту БЕЛІНФАРМа ў Міністэрстве інфармацыі Беларусі, тут адбыўся «круглы стол» журналістаў. Прадстаўнікі шэрагу перыядычных выданняў выказалі сваё бачанне праблем, звязаных з асвятленнем у друку працэсу станаўлення беларускай дзяржаўнасці.

Нягледзячы на шматлікія заклікі да захавання стабільнасці, умацавання грамадзянскага міру і згоды, падкрэсліў у сваім выступленні міністр інфармацыі рэспублікі Анатоль Бутэвіч, палітычнае процістаянне ў Беларусі апошнім часам узмацняецца. У гэтых варунках вельмі многае залежыць ад сумленнасці, узважанасці і прадбачлівасці сродкаў масавай інфармацыі. Ніхто не адмаўляе іх права на ўласную пазіцыю, на свабоду публічнага выказвання. Між тым, лічыць міністр, грамадства не ў стане зрабіць рашучага кроку наперад, пакуль не будуць знойдзены кансалідуючыя ідэі. Ёю магла б стаць справа нацыянальнага адраджэння і пабудовы на Беларусі суверэннай дзяржавы.

Выказаныя ў час «круглага стала» меркаванні і прапановы будуць грунтоўна разгледжаны на рэспубліканскай нарадзе рэдактараў перыядычных выданняў, якую Міністэрства інфармацыі плануе правесці 29 кастрычніка.

Нашы лекі— ваша здароўе

МІНСК. Нядаўна на мінскім заводзе медпрэпаратаў асвоены тры віды новых лекаў «Лідаза», «Неарадарандэкс» і «Стрэптадыкоза». Першае лякарства раней завозілася з іншых рэспублік СНД. Другое — традыцыйна беларускі прэпарат, а «Стрэптадыкоза» —адзіны ў краінах Садружнасці медыцынскі сродак, эфектыўны пры лячэнні крывяных тромбаў.

Цікава, што, нягледзячы на цяжкае фінансавае становішча, колькасць штатных работнікаў не скарачаецца. І сярэдняя зарплата на заводзе здавальняючая— каля 7 тысяч рублёў.

ГАНДЛЁВЫ ГАМБІТ.

Каўбаса ці закон: чыя возьме?

Ёсць у Мінску па вуліцы Бельскага ўніверсам-магазін № 28 Фрунзенскага райхарчгандлю. Звычайны такі, непрыкметны. Вялікая пустая зала, сціплы асартымент прадуктаў, занятыя сваімі справамі прадаўцы. Ціхае, нетаропкае жыццё... Сёння ўжо, мажліва, нішто не нагадвае пра тое, што паўгода назад універсам нежартоўна ліхаманіла, што яго калектыў быў расфарміраваны, нібы вайсковае падраздзяленне за недаравальныя пралікі, што ўсе матэрыяльна адказныя асобы раскіданы па розных гандлёвых «кропках», а былая гаспадыня — дырэктар Таццяна Ільінічна Глазунова — дагэтуль сядзіць на «Валадарцы» — у гарадскім следчым ізалятары.

Усе «крымінальныя» магазіны міліцыі, як правіла, вядомыя. І немудрагелістая валтузня найбольш прыкметных прадстаўнікоў айчыннага гандлю ў большасці выпадкаў ляжыць на паверхні. Але вось каб «прыхапіць» іх з доказамі — тут патрэбен падыходзячы момант. 14 красавіка момант быў удалы — пераацэнка гарэлкі, таму супрацоўнікі аддзялення барацьбы з эканамічнай злачыннасцю Фрунзенскага РАУС наведалі менавіта магазін № 28.

Прыхаваная гарэлка, вядома, адразу знайшлася. Прадавец Наталля Прыходзька сумесна з намеснікам загадчыка аддзела Кацярынай Сапешка, матэрыяльна адказнай асобай, схавала ад пераацэнкі 120 бутэлек гарэлкі «Рускай» па 0,7 л. Мяркуемы «навар» ад розніцы паміж старой і новай цаной павінен быў скласці 4.200 рублёў.

Чатыры тысячы ў красавіку яшчэ былі сумай, але гэта была нязначная дробязь у параўнанні з маштабамі дзейнасці дырэктара Глазуновай.

Таццяна Ільінічна, не пакрыўджаная лёсам саракагадовая дама, уладкавалася ў жыцці нядрэнна. Карыстаючыся сленгам сучаснай моладзі — «упакавана» што трэба. Кажуць, японскую відэатэхніку падбірала пад колер шпалер. Часцяком ваяжыравала ў Польшчу. Моцныя сувязі дазваляюць ёй не губляцца ў любой сітуацыі. Калі Глазунову прывезлі ў РАУС, ужо хвілін праз дзесяць яна заявіла: «Хлопцы, нешта я доўга ў вас затрымалася. Зараз хто трэба даведаецца, дзе я, і прыедзе з вас пагоны здымаць. Так што стройцеся!» Сказана было з усмешкай, але не жартам.

Калектыў яна трымала жалезнай рукой. Прадавец Прыходзька, з чыёй касы Глазунова ўзяла на свае патрэбы сорак дзве тысячы рублёў, тлумачыла: «Ну, як вы не разумеце— я не магла не даць!» Таццяна Ільінічна наогул не бачыла розніцы паміж касай магазіна і ўласным кашальком. Вынік— на момант праверкі агульная сума нястачы склала дзвесце тысяч. А работнікі міліцыі ўвесь час «адлоўлівалі» дысцыплінаваных падначаленых Глазуновай, якія, нібы пчолы ў вулей, з усіх кутκоў цягнулі да касы пачкі грошай — ратавалі гаспадыню.

Метады, якімі Глазунова «рабіла грошы», можна прасачыць і на прыкладзе «левага» шакаладу. Таццяна Ільінічна атрымала ад малога прадпрыемства «Белдарбудмантаж», зарэгістраванага ў Івянцы, 15 скрынак шакаладных батончыкаў «Bounthy». Малому прадпрыемству яна павінна была аддаць 115 тысяч рублёў, «накруціць» свае працэнты і прадаць тавар праз свой магазін за 140 тысяч. Уся розніца прызначалася для кішэні дырэктара, бо нідзе па дакументах гэтыя 15 скрынак шакаладу не праходзілі. Крыху раней Глазунова атрымала ад гэтага ж МП тры скрынкі тых жа батончыкаў і афарміла іх як належыць, так што гандляваць «левым» таварам пад прыкрыццём папярэдняй партыі можна было без боязі. Лёгкія грошы. Але і тут Таццяна Ільінічна праявіла сваю натуру — «абула ў лапці» партнёраў на дзесяць тысяч. Прыехаў прадстаўнік МП за грошамі, а яна яму: «Выбачай, у мяне няма 115 тысяч, а ёсць 105. Бярэш?» Узяў, не ехаць жа назад з таварам. Такім чынам, каб не работнікі міліцыі, Глазунова, практычна і пальцам не варухнуўшы, атрымала б 35 «кускоў».

Класічная спекуляцыя, але... Прыхапілі Таццяну Ільінічну з шакаладам 15 красавіка, а ўжо 23-га былі прыняты некаторыя змяненні ў заканадаўстве Рэспублікі Беларусь, і такое паняцце, як «спекуляцыя» з законаў знікла. Рынак, маўляў.

Такім чынам зараз, калі дырэктар магазіна гандлюе не ў касу, а сабе ў кішэнь, рэалізуючы «лявак», гэта называецца не спекуляцыя, а прадпрымальніцтва. Смялей, гандляры, усё дазволена!

З шакаладам Таццяне Ільінічне, можна сказаць, пашэнціла (калі, вядома, не лічыць страту 35 тысяч рублёў), але яе становішча моцна ўскладніла знаёмства з Віктарам Барысавічам Грыгаранам, жыхаром Астрашыцкага гарадка. Гэты Грыгаран, відаць, умее рабіць прыемнае ўражанне на гандлёвых работнікаў, бо толькі за тры з палавінай месяцы — са студзеня да сярэдзіны красавіка — дырэктар Глазунова разам са сваім намеснікам Русакоўскім, загадчыцай аддзела Манькоўскай і прадаўшчыцай Прыходзька прадала яму са складаў магазіна 100 кг цукру, 240 кг масла, 800 пляшак гарэлкі «Пшанічная», 60 бутэлек «Савецкага шампанскага» (менавіта столькі, лішніх нулёў няма) — на 55.810 рублёў у дакрасавіцкіх цэнах. Увесь тавар, заўважце, строга лімітаваны, прадаецца толькі па талонах. Куды, у якія гарачыя паўднёвыя краі «сплыў» ён са складаў магазіна № 28 Фрунзенскага райхарчгандлю, можна толькі здагадвацца.

Гэтыя аперацыі ажыццяўляліся з зайздроснай рэгулярнасцю, на вачах у калектыва. І падначаленыя, наглядзеўшыся, самі пачыналі рабіць свае маленькія капейкі— а што, іншым можна, а нам нельга. На кватэры намесніка загадчыка аддзела магазіна Ігара Уладзіміравіча Арцюшэнкі работнікамі міліцыі было знойдзена звыш 300 кг цукру, 5 скрынак карамелі, вялікая колькасць гарэлкі, каньяку, віна і... самагонны апарат. Ён і не адпіраўся: «Гарэлку я, ведаеце, не вельмі, а вось самагонку люблю». Мы, наіўныя, усё думаем, галаву ламаем: што б гэта зрабіць, каб прадаўца вызваліць, рукі яму развязаць, каб нарэшце пачаў нас па-рыначнаму абслугоўваць! І няўцям дурням, што рукі ў яго даўно развязаныя, але грабе ён гэтымі рукамі толькі да сябе, іншага рынку яму не трэба.

Тыя сяброўскія паслугі, што Глазунова аказвала Грыгарану, на сухой мове закона называюцца «наўмыснае парушэнне правіл гандлю, якое выразілася ў продажы тавараў са склада магазіна па папярэдняй змове групай асоб у асабліва буйных размерах». У верасні адбылося пасяджэнне народнага суда Фрунзенскага раёна пад старшынствам суддзі Людмілы Шапашнікавай, на якім на падставе арт. 156-2 ч. 4 Крымінальнага кодэкса РБ з прымяненнем арт. 42 КК РБ Таццяне Глазуновай было прызначана пакаранне ў выглядзе трох гадоў 6 месяцаў пазбаўлення волі з канфіскацыяй маёмасці і з пазбаўленнем права займаць матэрыяльна адказныя пасады тэрмінам на 5 гадоў з адбыццём пакарання ў папраўча-працоўнай калоніі агульнага рэжыму (на тым жа пасяджэнні 2,5 года калоніі атрымала Прыходзька і 2 гады «хіміі» — Сапешка).

Прысуд для Глазуновай быў поўнай нечаканасцю. Сядзець у калоніі яна яўна не збіралася. І адвакат усяляк падрымліваў у сваёй падапечнай упэўненасць, што ўсё скончыцца добра. Яшчэ падчас следства ён, без ценю сораму, у прысутнасці следчага запэўніваў яе: «Шаноўная, не хвалюйся, усё вырашым, з усімі дамовімся. І за кватэру не бойся — ужо ўсё вывезлі». (Не схлусіў, пасля суда, сапраўды, канфіскоўваць ужо не было чаго). А калі пасля заканчэння следства Фрунзенская райпракуратура адразу выпусціла Глазунову на волю пад распіску аб нявыездзе, тая наогул павесялела.

І раптам — калонія. Таццяна Ільінічна да такой ступені была ашаломлена прысудам, што падхапілася і... кінулася наўцёкі з залы суда. Але хіба ад канвоя далёка збяжыш?

Прысуд, сапраўды, нетыповы. Мы ўжо неяк прывыклі да таго, што ў сённяшняй атмасферы ўсёдазволенасці гандляры за свае «хітрыкі» атрымліваюць, у асноўным, вымовы ды штрафы, якія толькі спрыяюць развіццю ў іх пачуцця гумару. Да калоніі справы даходзяць надзвычай рэдка.

— Людміла Ігараўна, вы не любіце гандлёвых работнікаў? — спытаўся я ў суддзі Шапашнікавай. — У вас да іх наогул непрыязныя адносіны?

— Не, чаму? Сярод маіх засядацеляў яны таксама ёсць, у нас нармальныя адносіны.

— Вы лічыце, што так можна перамагчы парушэнні ў гандлі? Вы ідэалістка?

— Я не ідэалістка. Я разумею, што наш прадавец ніколі не выйдзе з-за сваіх службовых дзвярэй і не стане ў агульную чаргу. Але Глазунова проста зарвалася. Дарэчы, пакаранне мы ёй прызначылі ніжэй ніжняй мяжы — артыкул прадугледжвае ад 5 да 10 гадоў.

Мае пытанні да Людмілы Ігараўны насілі крыху правакацыйны характар. Справа ў тым, што апошнім часам у нас пануюць песімістычныя перакананні, быццам з парушэннямі ў гандлі ў цяперашняй эканамічнай сітуацыі змагацца бескарысна. «Канешне!» — згаджаюцца гандляры і яшчэ шпарчэй набіваюць кішэні. Мы, па сутнасці, унутрана капітулявалі перад імі. Але так, калі удумацца, можна ўсё апраўдаць, нават забойства. Сапраўды, навошта забойцаў лавіць? Усё роўна знойдзецца яшчэ

(Заканчэнне на 6-й стар.).

Сумежжа

НА ТЭМУ ДНЯ

Абвал

У прыгранічных раёнах рэспублікі была спроба ўвесці продаж тавараў толькі за беларускія разліковыя білеты. Чаму ж тады тут па-ранейшаму замежныя ваяжоры ўсё цягнуць, валакуць і вывозяць за «драўляныя»?..

Вестка аб тым, што Літва і Украіна ўводзяць сваю валюту, не на жарт ўсхвалявала і ўстрывожыла беларусаў. І было ад чаго — «драўляныя» пагражалі абрынуцца на іх спажывецкі рынак. Так і сталася. Суседзі з пульхнымі кашалькамі завалалілі нашы крамы. Грабуць усё: ад дробязей і да дарагіх рэчаў, раскупляюцца не толькі прамысловыя тавары, але і прадукты. У нас жа яны таннейшыя, чым, напрыклад, у той жа Літве.

Пра зарплату і казаць няма чаго — у літоўцаў яна значна вышэйшая. Натуральна, калі больш зарабіш — больш купіш. Скажуць: затое тавары ў іх даражэйшыя. Так, але і зарплата вышэйшая, і тавары даражэйшыя не выпадкова. Мы да іх не паедзем купляць — кашалёк пуставаты. У выніку іх спажывецкі рынак абаронены надзейна. (І тым не менш на нашы выходзяць з рублёвай зоны).

Не раз чуў: літоўцы разумнейшыя за нас. І заслуга ў гэтым іхняга ўрада, я так думаю. [illegible]

Вось пішу гэтыя радкі, а дыктар Беларускага радыё расказвае, што Нацыянальны банк Беларусі прыняў рашэнне прыпыніць прыём рублёў у якасці сродку плацяжу ў прыгранічных раёнах. [illegible]

Адрываюся ад пісьмовага стала і выходжу з рэдакцыі. [illegible] Іду ў краму. У дзвярах сустракаю пакупніка ў берэце і джынсах — прэ перад сабою цэлы кораб каньяку. Чаму не, у іх жа бутэлька гарэлкі больш за дзвесце рублёў каштуе. А тут каньяк! Каля касы тоўпяцца незнаёмыя пакупнікі, пэўна, таксама з-за мяжы, хоць гавораць на адной з намі мове. Разлічваюцца рублямі.

Ёсць такая ўстаноўка: тавары адпускаць толькі па пашпартах. Але ніхто іх не пытае і не патрабуе. Але ці крыўдзіцца на прадаўца — язык за дзень колам стане. Уся бяда ў сістэме. А нам кажуць, што дапамогуць «зайчыкі». Такое ўжо было. У свой час, калі яны толькі з'явіліся, меркавалася разлічвацца імі за пакупку харчовых тавараў. А сталі купляць усё — бракавала наяўнасці. Цяпер нам зноў прапануюць: купляйце толькі на «зайчыкі». Даруйце, але дзе ж узяць іх? Мы не такія багатыя, каб мець на кожны тавар асобныя грошы, ну, скажам, як тыя чаравікі: адны — на свята, другія — на кожны дзень. Зашмальцаваны рубель той — адзін на ўсе выпадкі жыцця. Здзекі, дый годзе!

І ўсё ж іду яшчэ ў адну краму. Хоць і так ведаю: прадаюць у кожнай з іх на «драўляныя». Некалькі дзён назад на свае вочы бачыў, як хлапец [illegible]

[illegible] поўныя сейфы «драўляных» у банку.

І ўсё ж адно пытанне застаецца нявысветленым: няўжо ніхто ў «вярхах» не ведаў, што рабіць і як рабіць, каб сапраўды адбіцца ад наплыву «драўляных»? Бо сённяшнія запэўніванні, што такім чынам абаронім спажывецкі рынак — гэта проста лухта. Трэба ўводзіць свае грошы, вызначыць курс і пачынаць канверсію валюты. Тым больш, што на рынку яна даўно ўжо ідзе і курс рубля вядомы.

Між тым кіраўнікі рэспублікі рукамі і нагамі трымаюцца за рублёвую зону. Хоць абвал пачаўся ўжо, і ў гэтай «зоне» знаходзіцца небяспечна. Суседзі разбягаюцца. А беларусы падстаўляюць сваё плячо. Няўжо стрымаем? Інфляцыю таксама? Міжволі прыгадваюцца словы выдатнага байкапісца: «Ай да Моська, знать она сильна...!»

Тут бы і кропку паставіць, ды калега нечакана зазначыў: «Думаеш, у «вярхах» цябе паслухаюць?» «Пра «вярхі» не скажу, а людзі прачытаюць, задумаюцца. Розніца ёсць: раней за цябе думалі, а цяпер ты сам павінен думаць, «што рабіці маю».

М. ЗАГОРСКІ.

г. п. Воранава.

ВІЛЕНСКІ МОСТ

ЗАВЕСЦІ ВОЙСКІ БЫЛО ЛЯГЧЭЙ...

8 верасня ў Маскве падпісаны тры міжнародныя пагадненні паміж Літоўскай Рэспублікай і Расійскай Федэрацыяй аб вывадзе расійскіх войск з тэрыторыі Літвы: консульская канвенцыя і графік вываду войск, пратакол аб парадку вырашэння тэхнічных і арганізацыйных пытанняў вываду і пагадненне аб правілах паводзін і функцыяніравання вывадзімых часцей, падраздзяленняў і ваеннаслужачых ВС Расіі на часова адведзенай ім тэрыторыі і за яе межамі.

Гэтыя тры дакументы ўступілі ў сілу з моманту іх падпісання, а 28 верасня былі зарэгістраваны ў ААН. Падпісанне дакументаў можна лічыць пераломам у вырашэнні пытання і ходзе перагавораў. Тым больш, што графік вываду войск падпісаны не Міністэрствам абароны Расіі, а ад імя Расійскай Федэрацыі, г. зн. аформлены ў выглядзе міжнароднага дагавора.

16 верасня ў Таліне на чарговым пасяджэнні Савета балтыйскіх дзяржаў, у якім прынялі ўдзел кіраўнікі парламентаў Эстоніі, Латвіі і Літвы, была дадзена станоўчая ацэнка падпісаным пагадненням. Аднак Савет балтыйскіх дзяржаў адначасова падкрэсліў, што дамоўленасці аб вывадзе расійскіх войск з тэрыторыі Літвы — гэта толькі пачатак выканання 15-га параграфа Дэкларацыі СБСЕ ад 10 ліпеня гэтага года. Палажэнні гэтага дакумента, што датычаць вываду расійскіх войск з дзяржаў Прыбалтыкі, могуць лічыцца выкананымі толькі пасля таго, як будуць дасягнуты дамоўленасці Расіі з Латвіяй і Эстоніяй і ўсе былыя савецкія войскі пакінуць іх тэрыторыю. Таму Савет балтыйскіх дзяржаў заклікаў усе краіны — удзельніцы СБСЕ не зніжаць увагі да гэтага важнага фактару міру і стабільнасці ў Еўропе.

Нядаўнія паведамленні аб дакуменце Камісіі па замежных справах парламента Расіі, дзе РФ прапануецца весці больш жорсткую палітыку ў адносінах да прыбалтыйскіх краін і трактаваць іх як зону асаблівых інтарэсаў Расіі, гавораць аб небеспадстаўнасці заклапочанасці Балтыйскага савета ў гэтым пытанні.

22 верасня 1992 года прадстаўнік Літвы ў Маскве быў паінфармаваны, што тая ж камісія парламента Расіі будзе прапаноўваць прэзідэнту па сутнасці скасаваць падпісаны 8 верасня дагавор аб вывадзе войск.

В. Ландсбергіс, будучы з афіцыяльным візітам у Брусэлі, заклікаў НАТО прыслаць сваіх прадстаўнікоў у Літву для назірання за выкананнем пагадненняў аб вывадзе расійскай арміі з Літвы. Пытанне аб вывадзе расійскіх войск з краін Балтыі ўключана ў парадак дня Генеральнай Асамблеяй ААН і ўжо падрыхтаваны праект рэзалюцыі. Хутчэй за ўсё, ён будзе абмяркоўвацца ў канцы гэтага года.

Выхад расійскай арміі з Літвы ў апошні месяц праходзіў дастаткова арганізавана. Пачаўся вывад 107-й мотастралковай дывізіі з Вільнюса. Існавала дамоўленасць, што выхад гэтай дывізіі лічыцца афіцыяльным пачаткам вываду. Нягледзячы на тое, што апошнім часам камандзіры некаторых часцей гавораць аб нібыта атрыманых указаннях прыпыніць вяртанне ваенных аб'ектаў Літоўскай Рэспубліцы, нягледзячы на парушэнні законаў Літвы некаторымі ваеннаслужачымі, вывад расійскай арміі ажыццяўляецца.

Таццяна ОРСА.

БЕЛАРУСКІЯ КАНДЫДАТЫ Ў СЕЙМ ЛІТВЫ

У заўтрашніх выбарах у Сейм Літоўскай Рэспублікі ў якасці кандыдатаў у дэпутаты ўдзельнічаюць і прадстаўнікі беларускай меншасці. Галіна Русак - Якштэне, Уладзімір Кузьмін і Крысціна Панасовіч уключаны ў партыйны спіс Саюза Усходняй Літвы. Па выбарчай акрузе балаціруецца Марыя Матусевіч.

А. ВАШКЕВІЧ.

КРЭМЛЬ-92: НОВЫЯ ГАСПАДАРЫ

Аляксандр РУЦКОЙ:

«САПРАЎДНЫ ПАЛІТЫК МЯНЯЕ НЕ ПОГЛЯДЫ, А РЭЧАІСНАСЦЬ...»

Дзевяць малавядомых эпізодаў з жыцця віцэ-прэзідэнта Расіі

У ПАЧАТКУ СЕЛЕТНЯГА ЧЭРВЕНЯ мне ў ліку іншых маскоўскіх журналістаў давялося прысутнічаць пры сустрэчы Аляксандра Уладзіміравіча ў Крамлі з аўгусцейшай сям'ёй. Ахова папярэдзіла: «Вы зараз здымеце сустрэчу, потым выйдзеце, а перад заканчэннем размовы зойдзеце зноў...»

Мы так і зрабілі. Размова з жывым тады вялікім князем Уладзімірам Кірылавічам і яго сям'ёй за зачыненымі дзвярамі ішла не больш паўгадзіны. Пасля чаго ў калідорах, дзе тоўпіліся журналісты, з'явіўся вясёлы мужчына і сказаў: «Усе, хто здымае, піша, а таксама слухае — заходзьце!»

Мы гуртам уваліліся ў кабінет якраз у той момант, калі віцэ-прэзідэнт, развітваючыся з высокімі гасцямі, уручаў малалетняму наследніку макет самалёта МІГ-25 са словамі: «На такім я ваяваў у Афганістане». Пасля чаго Аляксандр Уладзіміравіч падарыў хлопчыку кнігу з асабістым подпісам і казацкую шашку, заўважыўшы, што яна «сапраўдная, музейная». Пасля ўручэння падарункаў Руцкой пацалаваў у шчаку вялікага князя і сказаў: «Аддавайце яго ў Суворaўскае вучылішча! Усе сапраўдныя афіцэры пачыналі з кадэцкага корпуса».

Тут мы з уласных вуснаў нашага віцэ - прэзідэнта даведаліся, што яго малодшы сын таксама закончыў Суворaўскае, а старэйшы — ваеннае вучылішча і медыцынскую акадэмію. «У нас у сям'і ўсе ваенныя. Гэта выдатная прафесія, хоць сёння яе значэнне прыніжаюць». А яшчэ праз некалькі імгненняў мы пачулі, што род Руцкіх бярэ пачатак у XV стагоддзі і што продкі Аляксандра Уладзіміравіча былі баярамі.

На што мой насмешлівы калега кпліва шапнуў мне на вуха: «Бач ты, патомак баярына. А на партыйнай камісіі што казаў, калі ў КПСС прымалі?»

НЕ ВЕДАЮ, ШТО ЁН ГАВАРЫЎ У ТОЙ МОМАНТ, але, як я здагадваюся, не аб баярскім паходжанні. Не тая абстаноўка была, каб прызнавацца ў прыналежнасці да гучнага расійскага роду. Цяпер жа сітуацыя змянілася, і малалетняму наследніку трона можна даць адпаведную інфармацыю. На ўсякі выпадак.

Маці баярскага патомка да нядаўняга часу гандлявала півам у Курску, дзе нарадзіўся будучы віцэ-прэзідэнт. Па нацыянальнасці — украінка. Бацька — рускі. Дзяцінства Руцкога прайшло ў Хмяльніцкім і Львове. Акрамя Аляксандра ў бацькоў ёсць яшчэ адзін сын. Працуе ў міліцыі. У час абароны Белага дома брат Аляксандра, з якім ён прыехаў, ледзь толькі даведаўся аб жнівеньскім крызісе ў Маскве, не сядзеў склаўшы рукі і таму атрымаў пасля перамогі дэмакратаў даволі салідную генеральскую пасаду ў Міністэрстве ўнутраных спраў. Паразважаўшы, абодва прыйшлі да высновы, што, хоць Масква і вялікая, усё ж двух братоў-генералаў і для яе будзе замнога, і міліцыянер вярнуўся дадому.

ПАВОДЛЕ СЛОЎ ПЕРШАЙ ЖОНКІ, з будучым віцэ-прэзідэнтам яна пазнаёмілася ў кабінеце свайго бацькі, які выкладаў у Барнаульскім лётным вучылішчы. Аляксандр Руцкой быў тады звычайным курсантам. Адчайна-смелы юнак: упершыню ўбачыў прыгожую дзяўчыну, дачку свайго выкладчыка - палкоўніка, і тут жа, з ходу: дазвольце запрасіць на танцы. Тады быў модны твіст.

Пачалося з дыскатэкі, а закончылася вяселлем. Праз два гады нарадзіўся сын, а яшчэ праз тры — развод. Не даравала здрады. На сённяшні розум трэба было змаўчаць, хто з мужыкоў не гуляе, а тады пакрыўдзілася, маладая была. Паехаў, пакінуўшы яе з малым. А праз некаторы час прыводзіць іншую жанчыну: знаёмся, гэта мая жонка «Навошта ты так зрабіў?» «Паглядзець, як ты адрэагуеш». Адрэагавала—падала на аліменты.

З Руцкім у яе зараз добрыя адносіны. Яна жыве ў Барнауле. Сямейныя адносіны ў яе не скалаліся і з другім мужам. Ад таго шлюбу засталося чужое прозвішча — Залатухіна, ды сын. Яна ўся ў рабоце — абараніла кандыдацкую. Кожны раз, калі Руцкой прыязджае ў Барнаул, абавязкова заходзіць да яе. Але — з ахоўнікамі, світай, пагаварыць без сведак нельга.

Іх агульны сын Дзіма цяпер жыве ў маскоўскай сям'і бацькі. Прыняў. А раней аліменты плаціў толькі да паступлення ў ваеннае вучылішча. Ледзь стаў курсантам — як адрэзаў: не абавязаны па палажэнню дапамагаць, сын на поўным забеспячэнні. Апранаць і грошы даваць пачаў пазней, калі выйшаў на палітычную арэну.

ІМЯ ПАЛКОЎНІКА РУЦКОГА стала больш-менш вядома дзякуючы публікацыям майго калегі і сябра Аляксея Гарохава з «Правды». Пра палон і вызваленне героя афганскай вайны такога буйнога калібру ў нашай прэсе расказвалася ўпершыню. Было гэта, здаецца, у годзе восемдзесят шостым ці восемдзесят сёмым. Гарохаў стварыў запамінальны вобраз героя-лётчыка.

Аднак не ўсе ваенныя падзяляюць захапленне майго калегі. Генерал-маёр, былы галоўны рэдактар «Военно-исторического журнала» В. Філатаў, напрыклад, не разумее, як мог Руцкой плюхнуцца ў Афганістане на зямлю. На думку генерала, гэта загадка для ўсіх лётчыкаў свету. Там, маўляў, не было ніякага паветранага процідзеяння. Нашы лётчыкі лятала, як на палігоне дзе-небудзь у Падмаскоўі.

А потым пачаліся цаогул дзіўныя справы. Паводле версіі Філатава, Аляксандр Якаўлеў, тагачасны член палітбюро, загадаў «вызваліць» Руцкога. Згодна з данымі, якія маюцца ў генерала, за Руцкога Кабул па загаду Якаўлева аддаў 200 палонных душманаў. Ды не якое-небудзь там рыззё, а камандзіраў і членаў груповак, уплывовых і багатых не толькі ў Афганістане. Вядома, што самыя багатыя і ўплывовыя там былі «аўчаркамі» ЦРУ. Таму зразумела, якая выдатная аперацыя была праведзена Якаўлевым пад сцягам вызвалення рускага палкоўніка!

Далей, як лічыць Філатаў, было яшчэ больш дзіўнае. Пасля прыбыцця ў Саюз Руцкой быў увянчаны Зоркай Героя Савецкага Саюза. Гэта быццам бы было працягам усё той жа аперацыі, якую пракручваў А. Якаўлеў. Філатаў клянецца, што менавіта апошні загадаў усім райкомам партыі Масквы пачаць кампанію па абранню Руцкога дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР. Ударнай сілай тут павінен быў стаць Кунцаўскі райком. Але кандыдат не прайшоў, і тады партыйныя органы былі кінуты на тое, каб ён трапіў хоць бы ў Вярхоўны Савет РСФСР.

Мае блізкія жывуць у Кунцаўскім раёне. Яны сцвярджаюць: імя Руцкога сапраўды значылася ў доўгім спісе кандыдатаў у саюзны парламент. Але выбаршчыкі аддалі перавагу іншаму — палкоўнік-«афганец» не прайшоў.

РУЦКОЙ СТАЎ ШЫРОКА ВЯДОМЫМ пасля таго, як учыніў раскол у радах Кампартыі Расіі, адцягнуўшы ад кансерватыўнага Палазкова значную частку людзей, якія аб'ядналіся ў руху «Камуністы за дэмакратыю». Нечаканы ўчынак чалавека, на якога ўскладала пэўныя спадзяванні кіраўніцтва ЦК КПСС, аб'ектыўна садзейнічаў перамозе непажаданага для Крамля Барыса Ельцына на прэзідэнцкіх выбарах.

На Старой плошчы доўга не маглі ачуняць ад таго, што здарылася. Руцкой не толькі не апраўдаў надзеі, якія на яго ўскладаліся, ён яўна пачынаў сваю ўласную, самастойную палітычную гульню. Некаторыя лічаць — па падказцы хітрага ліса Якаўлева. Каб узарваць партыю знутры. Не беручы на сябе смеласць пацвярджаць такое меркаванне, прывяду малавядомую дэталь: існаваў праект пастановы аб выключэнні Руцкога з партыі за грубае парушэнне статута КПСС, якое ўвасобілася ў дзеяннях, накіраваных на падрыў адзінства партыі, яе раскол.

Як расказваў мне высокапастаўлены работнік ЦК КПСС, дакумент быў падрыхтаваны і нават уключаны ў парадак дня чарговага пасяджэння сакратарыята ЦК. Пасяджэнне намячалася на чатыры гадзіны дня. За дзве гадзіны тэрмінова замянілі разасланы напярэдадні парадак дня. У новым варыянце пункт адносна Руцкога адсутнічаў. Ці то ўмовы былі неспрыяльныя — ішла перадвыбарная барацьба прэтэндэнтаў на прэзідэнцкае крэсла. Выключэнне раскольніка з партыі магло пайсці яму толькі на карысць, бо стварала вобраз пакутніка, чаго не маглі не бачыць члены сакратарыята. Ці нехта з завоблачных вышыняў цыкнуў на разгневаных сакратароў «вялікага», як яго тады называлі ў адрозненне ад «малога», расійскага, ЦК. Існуе і трэцяя версія: расправіцца з неслухам не даў той, хто благаславіў на раскол, а яшчэ раней вызваліў з палону.

ПРА «ЗОРНЫ» ЧАС РУЦКОГА ў перыяд жнівеньскага крызісу напісана шмат. Герой абароны Белага дома Расіі, выратавальнік Гарбачова з фароскага палону, Ота Скарцэні нашых дзён... Прэса складала яму оды — даведаўшыся ў 15.40 21 жніўня аб рыхтуемым вылеце з аэрапорта «Унукава» членаў ГКЧП у паўднёвым напрамку, ён праз 15 хвілін пакідае будынак расійскага парламента і імчыць ва Унукава. Спазняецца — путчысты ў паветры, яны ляцяць у бок Крыма, прыхапіўшы другі самалёт. Пусты — значыць, для Гарбачова. Руцкой садзіцца ў трэці і ляціць у тым жа напрамку. У самалёце, акрамя яго, падаспеўшыя Сілаеў, Бакацін, народныя дэпутаты Расіі.

Д'ябальскія гонкі ў паветры... Хто хутчэй? Наўрад ці пасажыры трэцяга самалёта ў аднолькавай ступені разумелі ў тыя гарачыя хвіліны, у ва што выльецца гэта спешка. Можна, канешне, дапусціць, што некаторыя былі шчыра занепакоены лёсам фароскага палонніка, баяліся за яго — хто ведае, з якімі намерамі паляцелі на дачу гэкачэпісты? Але, безумоўна, былі і такія, хто здагадваўся: вось яны, «зорныя» хвіліны ўдачы. Лаві момант, і фартуна не падвядзе, ты назаўсёды ўвойдзеш у гісторыю як выратавальнік незаконна адлучанага ад улады прэзідэнта.

Цікава, як разгарнуліся б падзеі, каб не самалёт Руцкога, які кінуўся наўздагон за гэкачэпістамі? Ці вярнуўся б Гарбачоў у Маскву на ТУ-134, бартавы нумар 65505, — прызначаным для яго самалёце, які парожнім прызямліўся ў раёне Фароса ў 16.52 — роўна праз 48 мінут пасля прызямлення самалёта з членамі ГКЧП, а таксама з Лук'янавым і Івашкам? Каб вярнуўся на прыхопленым для яго самалёце — ці было б тое, што было — забарона дзейнасці партыі, распад дзяржавы? Каму прыйшла ідэя — ляцець услед за гэкачэпістамі і зрабіць усё магчымае, каб вырваць Гарбачова з іх рук і прывезці ў Маскву самім? У Гарбачова, як бачым, з'явілася альтэрнатыва: з кім вяртацца?

Цяпер пра гэта можна толькі разважаць, бо гісторыя, як вядома, не прызнае ўмоўнага ладу. Хоць з цягам часу ўсё больш маіх знаёмых задаюць сабе пытанне: што кіравала Руцкім і яго паплечнікамі, калі яны кінуліся ўслед за гэкачэпістамі. Страх за жыццё і бяспеку Гарбачова, ці тут было нешта іншае?

ІСНУЕ МЕРКАВАННЕ, і яго падзяляюць многія назіральнікі, што «іншае». Супакойцеся, гаворка не аб нейкіх каварных сілах, якія дзейнічалі за спінай новых палітыкаў. Гэты і іншыя ўчынкі Руцкога тлумачаць яго крызісным, баявым вопытам. Вайна заўсёды нараджае пэўны тып людзей з асаблівай псіхалогіяй. Не была выключэннем і афганская.

Людзі крызісу не могуць жыць без процістаяння акалічнасцям. У пэўныя моманты абуджаецца тое, чаму іх навучылі, што дапамагала выжыць у баявой абстаноўцы. Адзін вядомы ваенны псіхолаг гаварыў мне: афганскі след — на ўсё жыццё. Адаптацыя «афганцаў» на радзіме ішла вельмі цяжка. І сёння нярэдкія начныя кашмары, расчараванні, праўдашукальніцтва, самазабойствы, адыход у крымінальнае асяроддзе. Самім фактам свайго існавання яны непазбежна павялічваюць крызісную энергетычную масу ў грамадстве.

Вытокі нечаканых учынкаў ляжаць у самой свядомасці гэтых людзей — цвёрдых і рашучых. У іх лексіконе словы «надзвычайнае становішча» — адны з самых мягкіх. Ці не адсюль славутае патрабаванне Руцкога, якое збянтэжыла многіх яго прыхільнікаў, — «увесці надзвычайнае эканамічнае становішча»? Наўрад ці ведае ён сам, што гэта такое. А гучыць моцна. Як яны наводзілі парадак у чужой краіне, так хочуць навесці і ва ўласнай. Не са злосці: проста іначай не ўмеюць. Руцкой, які сам прывык жыць пастаянна мабілізаваным, хоча, каб і ўся краіна была такой мабілізаванай.

НЕ ВЕДАЮ, ЦІ ЗДАГАДВАЕЦЦА ЁН САМ аб тым, што іначай жыць не ўмее. Ён быў у сваёй талерцы, калі бегаў з пісталетам па Беламу дому, і калі паляцеў з аўтаматам у Фарос за Гарбачовым. Яго энергія, упэўненасць, баявы настрой перадаваліся іншым. Успамінае Анатоль Сухадольскі, камандзір ТУ-134, на якім ляцелі ў Крым: «Пасажыры адбылі на дачу прэзідэнта. Ад'язджаючы, Руцкой папярэдзіў: «Рыхтуй самалёт да вылету. Павязём прэзідэнта».

Ён дзейнічаў, як герой Афганістана: бурай і націскам. Узяўшы на борт Гарбачова, зазірнуў у пілоцкую кабіну: «Без маёй каманды нічога не запускаць, не гаварыць у эфір. Узлятаць будзем пры пагашанай паласе». У паветры даў тры тэлефанаграмы — у Саўмін, Ельцыну і яшчэ адну: «Добра. Руцкой. Пасадка». Зноў зазірнуў да пілотаў: «Зможаш адысці з наклону, калі сустрэне БТР? Як наконт працізенітнага манеўра? Асцярожнасць — ва ўсім». Прызямліліся, але рухавікі не выключылі — ці мала што. Ужо і трап падалі, але рухавікі працуюць. І толькі калі Руцкой убачыў Баранннікава, дазволіў выходзіць.

Паводле слоў генерала КДБ Стэрлігава, тагачаснага начальніка штаба абароны Белага дома і памочніка Руцкога, пасля прызямлення апошні даў яму распараджэнне арыштаваць Кручкова. Стэрлігаў загад выканаў. Хоць адчуванне было не з прыемных — арыштоўваў свайго начальніка! Такую вось сілу ўздзеяння меў герой Афганістана.

Дарэчы, пра абарону Белага дома. Усе, хто знаходзіўся ўнутры, былі ўзброены — знайшлі недзе 400 аўтаматаў, не гаворачы пра пісталеты. Усе, хто знаходзіўся звонку, былі бяззбройнымі. Ці этычна гэта — сядзець у будынку і абараняцца натоўпам бяззбройных людзей? Але на гэту тэму ніводзін герой жнівеньскіх падзей размаўляць не любіць. І не толькі са мной.

НЕ ТОЛЬКІ Ў МЯНЕ СКЛАЛАСЯ ЎРАЖАННЕ, што калі Руцкому давялося заняцца справамі неваеннымі, талерка яўна аказалася чужой. Героям экстрэмальных, надзвычайных сітуацый сумна ў паўсядзённым жыцці. І тады яны міжволі пачынаюць «узвінчваць» акалічнасці, «заводзіць» людзей вакол сябе. Людзі крызісу не супакояцца ніколі, «вечны бой» — гэта іх лёс.

І Руцкой тут зусім не выключэнне. Успомнім першы яго дэмарш, які выклікаў здранцвенне саратнікаў па Беламу дому — у час паездкі па Алтаі і Новасібірскай вобласці віцэ-прэзідэнт выступіў за вяртанне дзяржзаказу, захаванне «абаронкі», супраць лібералізацыі цэн. Тады ж ён прайшоўся па ўраду, дзе, паводле яго назіранняў, пераважаюць вучоныя хлопчыкі ў ружовых штоніках, далёкія ад рэальнасці і няздольныя вывесці краіну з крызісу.

Потым быў канфлікт з сябрам-лётчыкам Дудаевым, які прывёў да чачэнскага крызісу, паездкі ў Крым і Прыднястроўе, дзе адразу ж усё пачынала кіпець і віраваць. Удзел у кангрэсе грамадзянскіх і патрыятычных сіл, які пахіснуў яго лаўры стойкага дэмакрата і, як лічаць некаторыя аглядальнікі, стаў адной з прычын, безумоўна, у шэрагу іншых, пераводу на сельскую гаспадарку. Бесперспектыўная, тупіковая пасада, з даўніх часоў прызначаная для кандыдатаў «на вылет» з крамлёўскай эліты.

«Расійскі Лігачоў», між тым, працягвае здзіўляць сваіх прыхільнікаў з дэмакратычнага лагера заявамі накшталт гэтай: «Ёсць яшчэ людзі ў кіраўніцтве, якія дбаюць пра народ, не тое, што гэтыя Гайдары і Бурбулісы». І ўслед яго адлятаючаму самалёту на ўсякі выпадак з Крамля нясецца тлумачэнне: «Мы не лічым, што Руцкой адлюстроўвае пункт гледжання расійскіх улад».

Унікальная сітуацыя! А можа і пасада яго зусім не пасада, а нейкая функцыя, сацыяльна - палітычны громаадвод? Крытыкуючы ўрад, ён стрымлівае незадаволеных ад масавых выступленняў? Не ведаю. Калі гэта так, дык чаму тады ў свядомасць дэмакратычнай грамадскасці асцярожна, ненадакучліва запускаецца думка: крызіс нарастае, мы шукаем выратавальнікаў айчыны, добра было б шукаць іх не сярод крызісных, а сярод антыкрызісных людзей.

Усё, час ставіць кропку. Бо прыводзіць іншыя пасажы, выкідваемыя Руцкім, азначала б пераказваць вядомае. Яго экстраардынарныя ўчынкі і без таго на слыху ва ўсіх. Я ж абяцала расказаць толькі тое, аб чым не кожны ведае.

Яўгенія ЯРЦАВА,
уласны кар. «Звязды».

Масква.

РЭХА ПУБЛІКАЦЫІ

ЧАЛАВЕК ЗДОЛЬНЫ ВЫЖЫЦЬ БЕЗ ТАБЛЕТАК

«Чалавечае сэрца разлічана мінімум на 500 гадоў» — так называлася карэспандэнцыя, апублікаваная ў нашай газеце 11 ліпеня г. г. У ёй расказвалася аб цэнтры тыбецкай медыцыны, які пачаў працаваць пры 11-й сталічнай паліклініцы, і пра народнага лекара Сяргея Раеўскага. Публікацыя выклікала шырокі рэзананс сярод хворых людзей. Матэрыял перадрукавалі многія раённыя газеты рэспублікі. Мінула больш трох месяцаў, але чытачы па-ранейшаму працягваюць званіць у рэдакцыю, пішуць лісты. Таму мы зноў у аздараўленчым цэнтры «Вучэнні Раміна Гараева».

— Перш за ўсё хачу ад усёй душы падзякаваць газеце «Звязда».— Сяргей Раеўскі сустрэўся са мной у кароткім перапынку паміж сеансамі. —Колькасць пацыентаў пасля публікацыі павялічылася настолькі, што сёння мы вядзём папярэдні запіс ледзь ці не на пачатак наступнага года. Вывад для сябе зрабілі адназначны: газета адна з самых папулярных у рэспубліцы і на яе варта падпісацца.

Кампліменты — рэч, безумоўна, прыемная, аднак у большай ступені мне хацелася б даведацца, чым жыве цэнтр сёння. Сяргей Раеўскі ахвотна згадзіўся задаволіць маю цікаўнасць.

За кароткі тэрмін існавання цэнтр наведала каля 300 чалавек, праведзена звыш 1.500 сеансаў. Вынікі розныя, але адна дэталь даволі істотная: няма ніводнага выпадку, каб чалавеку нашкодзілі. Бывала, некаторым хворым у час першых сеансаў станавілася горш, але потым стан паляпшаўся, і хваробы, як правіла, адступалі. Сяргей Раеўскі растлумачыў гэта даволі проста.

— Хвароба прагрэсіруе ў арганізме, таблеткі затрымліваюць яе рост. Схема элементарная і знаёмая кожнаму, хто хоць раз у жыцці перанёс той жа насмарк. А цяпер уявіце — хворы прыходзіць да нас. Мы вучым яго, як трэба правільна дыхаць, харчавацца і г. д. А галоўнае — патрабуем поўнага адмаўлення ад хіміі, г. зн. ад звыклых арганізму мікстур, таблетак, пілюль. Замяніць іх павінна энергія самога хворага. У момант пераходу ад хімічнай падтрымкі да незапатрабаванай дагэтуль унутранай энергіі якраз і здараюцца пагаршэнні. Праз 2—3 сеансы арганізм цалкам пераходзіць на новы рытм. Пачынаецца выздараўленне.

Па глыбокаму перакананню лекараў аздараўленчага цэнтра — а акрамя Сяргея Раеўскага тут вядуць прыём дыпламаваныя спецыялісты тыбецкай медыцыны Міхаіл Багуслаўскі, Рыма Купцова і Георгій Валканаў,— чалавек сам здольны вылечыць сябе ад вельмі многіх хвароб. Важна, каб ён паверыў у гэта. Роля ж лекара знешне даволі сціплая — дапамагчы хвораму правільна распарадзіцца энергетыкай уласнага арганізма. Людзі няправільна карыстаюцца ёю, трацяць на розныя адмоўныя эмоцыі (злосць, нянавісць, зайздрасць) і ў выніку ўзнікаюць так званыя энергетычныя пробкі — прадвеснікі будучай хваробы.

Разумеючы, што для большасці чытачоў вучэнне Раміна Гараева — тайна за сямю пячаткамі, я папрасіў пазнаёміць з апошнімі вынікамі лячэння безмедыкаментозным спосабам. Аказалася, дыяпазон вылечваемых хвароб даволі шырокі, і ў гэтым плане лекары цэнтра — універсалы. Дарэчы, мяркуйце самі.

Трохгадовага Сяргея Крывуху бацькі прывезлі ў Мінск са Стоўбцаў. Ён амаль не хадзіў — парушэнне ў апорна-рухальнай сістэме. Пасля некалькіх сеансаў намецілася паляпшэнне. Сёння на радасць шчаслівых таты і мамы хлопчык бегае не горш за равеснікаў.

Ёсць станоўчы эфект лячэння ў цэнтры і ў некаторых хворых на эпілепсію. Адзін з іх Яўген (прозвішча па этычных меркаваннях прасілі не называць) лічыўся цяжка хворым: да пяці страшных прыступаў за суткі. Пасля сямі сеансаў хвароба адступіла.

У другога пацыента ўрачы дыягнаставалі гангрэну. Нагу неабходна было ампутаваць. У цэнтры палічылі інакш, і цяпер безнадзейны ў недалёкім мінулым хворы адчувае сябе выдатна: тканкі, што здаваліся мёртвымі, ажылі.

Два іншыя выпадкі наогул унікальныя. Цень чарнобыльскай катастрофы ў той ці іншай ступені ляжыць на кожным з беларусаў. Таму да кожнай чуткі мы ставіліся асабліва. А раптам, сапраўды, лечаць. І не толькі недзе далёка і за валюту.

Разумею, што ў сэрцах многіх гэтыя радкі запаляць агеньчык надзеі. Можа нават апошняй. Мне не хацелася б чырванець перад тымі, хто паверыць, а ім не змогуць дапамагчы. І таму агаваруся: адказнасць за праўдзівасць гэтай інфармацыі і магчымыя вынікі ляжыць на супрацоўніках аздараўленчага цэнтра.

У хворай Марыны ўрачы выявілі паталогію шчытападобнай залозы. Спецыялісты-анколагі настойвалі на хірургічным умяшанні. Дзевяць сеансаў у аздараўленчым цэнтры зрабілі, здавалася, немагчымае. Паталогія знікла, рэзка палепшыліся аналізы. Урач, які яе лячыў, не мог паверыць. Праверылі на японскай апаратуры. Факт выздараўлення пацвердзіўся. Выпадковасць? Магчыма, але аналагічны факт паўтарыўся праз некалькі дзён. На гэты раз з хворай з Гродзенскай вобласці...

Далей, думаецца, ёсць сэнс адзначыць, што ў цэнтры нямала станоўчых прыкладаў лячэння інсультаў, гіпертаніі, атэрасклерозу, скурных захворванняў. Паспяхова праводзіцца кадзіраванне ад курэння, паўнаты, алкагалізму.

Дарэчы, на дзейнасць цэнтра звярнулі ўвагу і на Захадзе. На сеансах Сяргея Раеўскага нядаўна пабываў адзін амерыканскі бізнесмен. За некалькі секунд Раеўскі назваў заакіянскаму пацыенту ўсе яго хваробы. Сеансы далі добры эфект. Амерыканец прапанаваў правесці эксперымент — зрабіць дыягностыку па фотаздымку. Усе дыягназы супалі, Сяргей нават назваў асаблівасці характару. Вопытны прадпрымальнік, крыху падумаўшы, выдаў рэзюме: «У цябе варта ўкладаць грошы».

Даведаўшыся пра гэту гісторыю, я пацікавіўся ў Раеўскага перспектывамі работы ў ЗША.

— Не, пакуль што трэба стаць на ногі тут, у Беларусі. Збіраюся разам з Рамінам Гараевым на Тыбет. Падвучыцца, траў рэдкіх назбіраць. Плануем адкрыць у цэнтры фітабар, масажную.

Да сказанага застаецца толькі дадаць, што цэны за лячэнне ў аздараўленчым цэнтры «Вучэнні Раміна Гараева» даволі даступныя, многім катэгорыям пацыентаў прадастаўляецца льготная скідка. Запішыце на ўсякі выпадак і нумар тэлефона — 21-10-22.

Аляксандр ТАМКОВІЧ.

КАРАКУЛЬ-ТУРА

«ТАТА, КАЛІ Ж ТЫ ВЫРАСЦЕШ МАЛЕНЬКІМ?»

Дзяцей рабіць няцяжка. Гэта лёгкасць раўназначная той, з якой мы карыстаемся ўласным галаўным мозгам, хоць за ўсе трыццаць пяць тысяч гадоў існавання чалавецтва паспелі толькі ў агульных рысах усвядоміць прынцыпы яго работы. Дзеці — гэта тое, да чаго мы дараслі палавым інстынктам, але не паспелі дарасці свядомасцю. Свядомасць некалі падказала нашым продкам, што за галінкі дрэва вельмі зручна трымацца хвастом, затым падказала, як здабыць з дрэва агонь, потым — як зрабіць табурэтку. Аб тым, што жывое дрэва — «устройства» куды больш складанае і карыснае, чым табурэт, пачалі здагадвацца параўнальна нядаўна. Што ж датычыцца дзяцей, то ўзровень свядомасці «чалавека сённяшняга» дазваляе разглядаць падрастаючае пакаленне ўжо як «сыравіну», з якой атрымліваюцца дарослыя грамадзяне. Не выключана, што і гэты працэс калісьці здасца нечым ірацыянальным, раўназначным забіванню крыштальных цвікоў.

Упершыню аб самакаштоўнасці, а пазней — нават аб выключнасці «дзіцячай расы» нагадала свету мастацтва андэграўнда яшчэ ў пачатку нашага стагоддзя.

Пікасо быў цудоўным малявальшчыкам, які мог бы зрабіць сабе імя і застаючыся артадоксам. Стыль яго пісьма, які здаваўся недарэчным, аказаўся лагічным працягам рэалістычнага акадэмічнага малюнка, свайго роду «ўдасканаленай мадэллю» рэалізму. Але, каб зразумець гэта, Пабла Пікасо прыйшлося пражыць не адзін дзесятак гадоў. Дзіцяці ж усё дадзена ад пачатку, яго «блакітны» і «ружовы» перыяды ўжо прайшлі ў чэраве маці ці нават раней.

Усім вядомая гісторыя нараджэння пісьменнасці: спачатку быў малюнак. Зусім прафесіянальна, з характэрнымі падрабязнасцямі выкананая галава быка, да прыкладу. З часам галава гэта пераўтварылася ў іерогліф, а затым «алеф» (г. зн. бык) стаў літарай «а». Параўнаўшы малюнкі дзіцяці і дарослага, няцяжка пераканацца, што, падрастаючы, дзіця, як ні дзіўна, апускаецца ў сваім развіцці на некалькі ступенек ніжэй.

Малюнак дзіцяці больш падобны на іерогліф, акадэмічны ж малюнак дарослага — на «нарыхтоўку» для іерогліфа... Выпадковая спадарожніца ў поездзе, выкладчык малявання, заявіла мне, што яе прафесія — далёка не самая ўдзячная на свеце. «Большасць дзяцей, якія прыходзяць да мяне ў выяўленчую студыю, ужо безнадзейна сапсаваныя малюнкамі дарослых. Дзеці баяцца маляваць, як дзеці. Барані мяне Божа калі-небудзь вучыць маляваць свайго сына».

Было б дзіўна і смешна, калі б сёння, калі нацыянальныя і сексуальныя меншасці лічаць сябе выключнымі і пакрыўджанымі, хтосьці не прыгадаў бы, што суадносіны аб'ёму мазгоў дзіцяці і яго цела павінны сведчыць аб інтэлектуальным пераўзыходжанні дзяцей над дарослымі, і не сказаў бы: «Дзеці — гэта вялікая раса».

Напэўна, думка гэта сфармулявана ўжо даўно. Але дзеці — гэта яшчэ і самая знішчальная раса: ніводнаму дзіцяці не ўдалося пазбегнуць таго, каб не стаць дарослым. Пухлыя малышы ператвараюцца ў прышчавых падлеткаў, крыклівыя становяцца спакойнымі, ціхоні становяцца хуліганамі... У дзевяноста выпадках са ста дзіця, вырастаючы, ператвараецца ў зусім іншага чалавека. У дзяцінстве ўсе без выключэння танцуюць, спяваюць, майструюць, бачаць каляровыя сны, выдумляюць і малююць. Ці многае з гэтага застаецца ў дарослым чалавеку? У лепшым выпадку — амаль нічога. Маючы за душой гэта «амаль», я імкнуся навучыць свайго сына маляваць.

Аляксандр КІШКІН.

СТРАШНАЯ-СТРАШНАЯ КАЗКА

Дзеці — катэгорыя не ўзроставая. Яна больш стасуецца з характарыстыкай пакаленняў. Усе мы нечыя дзеці. Але дарослыя дзеці ўжо не пытаюцца, у якія гульні можна гуляць, у якія — не. Дарослыя дзеці ўжо не спрабуюць на зуб рэчы, якія ім спадабаліся.

Напэўна, лепей было б нічога не бачыць. Лепей было б абмежавацца некалькімі лічбамі, атрыманымі ў міліцыі, адносна яшчэ адной хваробы, якая апанавала нашых дзяцей. Лепей было б не думаць пра тое, да чаго не маем ніякага дачынення. І жыць сабе спакойна.

Хто не любіць жыць спакойна? З пагардай адкінеце набіўшае аскоміну слова «наркаманы»... У кожнага сваё гора.

Што ж, сапраўды. Але гора мае адметную якасць: падобна кроплям ртуці, яно зліваецца ў адзін цяжкі шар. А потым неяк раптоўна можна заўважыць, што самыя прыемныя для цябе думкі могуць патануць у моцным гуле агульнага адчаю. Калі хоць грам цяжару з гэтага катла пераварыць кожны, яго стане прыкметна менш.

ПАЎШАГА АНЁЛА

МІЛІЦЫЯНЕР уважліва прыглядзіцца скрозь маленькае акенца. Гэта толькі бальніца, тут лечаць наркаманаў, я іду сюды як медсястра, каб убачыць усё знутры. Але думка, што і яны, і я тут апынуліся невыпадкова, не пакідае. Я — для таго, каб не жыць надта спакойна. А хіба не можа здарыцца так, што спакой і задаволенасць аднойчы таксама ператворацца ў своеасаблівы наркотык?

За дзвярмі палат з'яўляюцца зацікаўленыя вочы. Не ўбачыўшы знаёмых, зноў знікаюць. Тут можна ляжаць. Можна сесці. Устаць і крыху пахадзіць. Пагаварыць з суседам. Потым зноў паспаць. Натуральна—рабіць жа няма чаго. Крыху паразмаўляў, і больш не хочацца, таму што амаль за сорак дзён «ляжання» ўсе тэмы абмеркаваны з усіх бакоў. Калі з'яўляецца нехта новы — быццам кіслародны балон. На некалькі дзён будзе думак, падкінутых вольным жыццём. Галоўная тэма — наркотыкі. Гэта іх свет. Нічога іншага няма.

Віталь падыходзіць да кратаў ля адкрытага акна ў холе, ставіць крэсла і лбом упіраецца ў непадатлівыя пруты. Ён заўсёды ўпіраецца. Пруты не самая цвёрдая рэч, якую ён імкнецца перамагчы. Тэрмін лячэння хутка скончыцца, і ён не можа дачакацца, калі гучны здаровы рогат праб'ецца сюды з таго боку кратаў. Хай чуюць. Хай ведаюць, хто тут дурны!

Ён прыйшоў у Навінкі сам. Інакш усё роўна пагражаў прымус. Аднак гэта не азначае, што ён вельмі жадаў лячыцца. Зараз яму ўжо добра. І ён з жаданнем дакарае былое жыццё, калі вынікі дня залежалі ад наяўнасці макавай саломкі. Удалося «ўмазацца»—значыць дзень прайшоў добра. Яго дзяўчына пачала крыўдзіцца: ён запрашае яе ў госці, але ў самы нязручны момант звоніць тэлефон. Віталь хутка збіраецца і сыходзіць — сябры клічуць.

— Няўжо пасля лячэння ты зноў вернешся ў сям'ю сваіх сяброў?

— Вось зараз, напрыклад, у мяне няма жадання ўкалоцца. Яго можа не быць некалькі дзён. Але калі я ўбачу любімую макавую галоўку, калі запросяць сябры ў інтымнае кола, у мяне не будзе сілы адмовіць сабе. Любое лячэнне бессэнсоўнае.

— Ад чаго лячыцца?—узрушыўся навенькі хлопец, — грамадскасць не ведае, што горш за ўсё адчуваць яе хваляванне за маё жыццё.

Астатнія яго падтрымліваюць. Размінаючы ў пальцах цыгарку, хлопцы гавораць пра тое, што холадна і нецікава. Цёмна. Нібыта ўсё жывое даўно знікла.

АДЗІН хлопец сцвярджаў, што дурні імкнуцца прымусіць яго жыць і думаць так, каб і ён стаў дурнем. «Я не буду сябе паважаць. Лепш сапраўды загінуць», — спрачаецца са мной Дзіма. Я не магу яму растлумачыць, што, акрамя бязлітасных акалічнасцей жыцця, якія яму так не падабаюцца, ёсць яшчэ дрыготкія крышталікі першага зімовага інею на дрэвах, ёсць прыемны сум ад таго, што калі з'яўляецца сонца, то ранішняя раса на траве чамусьці высыхае. Прыемнасці, якія з'яўляюцца ў сне, не вартыя таго, каб надоўга забываць, што значыць асалода даўгачаканага дажджу засушлівым летам. Ты яшчэ не ведаеш, што азначае твой уласны свет, а ўжо заціскаеш яго ў кроплю знаёмай вадкасці. Я не бачу яго вачэй, але стомленым голасам (колькі аб гэтым можна?) ён просіць пераключыць тэлевізар на іншы канал.

Бессэнсоўна спрачацца з карлікавай бярозаю аб прыгажосці галінак звычайнай бярозы. Яна ўсё роўна расце карлікаваю.

...Яны сядзелі пад шатамі дрэў. Месца выбіралі вельмі ўважліва. Юрык, які ведаў усё ў гэтай справе, пільна сачыў за дакладнасцю прыгатавання варыва. Нехта заўважыў, што ад ракі вельмі цягне холадам, і пачаў хутацца. «Пачакай, ты пра гэта і не ўспомніш...»—спынілі хлопца. Селі вакол агню з пачуццём, што зараз нешта адбудзецца. Перш чым зачэрпнуць порцыю, Юрык папярэдзіў: маўляў, усялякае можа

А НЕ АБВЯШЧАЦЬ

здарыцца, можна не разлічыць дозу... Калі нехта «адкінецца» — рака побач... Каб нікога не падставіць, лепей зрабіць усё ціха, схаваць цела. Усе згадзіліся. Заківалі галовамі. Так, нябожчык (не дай Бог, канешне) не павінен сапсаваць справу. Кожны ў гэты час думаў, што менавіта з ім не павінна нічога здарыцца. І ўважліва сачыў за суседзямі. Чым больш іх лаяць, тым больш рэзкай будзе зваротная рэакцыя: «вось вам на злосць».

КАБ зрабіць справу, трэба добра папрацаваць. Не трэба ехаць далёка за межы рэспублікі. Усё, што неабходна, можна знайсці і тут. Нявінныя бабулькі і дзядулькі, якія заўсёды крычаць, што пражылі ўсё жыццё сумленна, добра ведаюць, чым гандлююць. Але ж, далібог, станеш перад імі, вымольваеш і адчуваеш: з кожным лішнім словам (такія справы звычайна вырашаюцца хутка), некуды праваліваешся. Далёка-далёка. І сонца няма, а ў галаву нешта пячэ. Ну, старая гандлярка, адкуль жа ты ведаеш сённяшнія цэны, калі мак у цябе толькі на печыва? Мала грошай? Во, забірай джынсоўку, добрая куртка, унуку падорыш...

Але ў натуральным абмене добра ідзе гарэлка і цукар. Так і гаспадары задаволены, і пакупнікам танней. Міліцыя таксама шукае і знішчае макавыя пасевы. І лічбы ў справаздачах называюцца немалыя. Але каб мы так працавалі, расказвае Ігар, не было б сэнсу працягваць «рухацца».

Калі не можаш забяспечыць сябе сам, заўсёды ёсць месцы, дзе можна купіць саломку. Летам адна шклянка каштавала тысячу рублёў. Гэта толькі на адзін раз. Некаторым патрэбна больш. Пачынаюць з малога, але доза хутка расце. Якая тут зарплата выратуе?

У пошуках маку здольны ўчыніць злачынства. Большасць з іх нідзе не працуе, а наркотыкі патрабуюць вельмі многа грошай. Знаходзячыся ў Польшчы (дарэчы, адтуль у Беларусь цячэ адна з крыніц наркотыкаў), вопытны наркаман траціў па сто долараў у дзень на «высакародны гераінчык».

— Мне не было надта добра ад наркотыкаў. Спачатку нават адварочвала. Але хутка непрыемныя адчуванні зніклі. І калі я ўжываў наркотык, то адчуваў сябе вельмі нават нармальна. Не, не ляжаў пад «кайфам», як гэта чамусьці прынята ўяўляць. Проста ў добрым настроі з самымі лепшымі пачуццямі да людзей ішоў на працу,— Ігар адкінуў кучары назад,— і так хадзіў, пакуль было добра. А потым без уколу жыццё стала немагчымым... Наркотык ужо ўспрымаўся як лекі.

ХВАРОБА, бясспрэчна, робіць сваё. Яна па кроплях выцягвае рэшткі інтэлекту, не даючы магчымасці развіваць яго далей. Яны не хочуць ведаць пра кнігі. Часцей за ўсё ўвесь кругагляд абмяжоўваецца веданнем рок-музыкі.

Хвароба моцна цісне на псіхіку, ёсць хвіліны, калі чалавек перастае валодаць сабой, і ўся яго чорная сутнасць выліваецца ў істэрыю. У хвіліны «ломкі» яны здольныя нават зневажаць любімых людзей. Абразіць урача, які не хоча лішні раз траўміраваць арганізм снатворным. Каб выманіць патрэбныя лекі, ідуць на хлусню, шантажыруюць самазабойствам. Адзін хлопец, каб маці не перашкаджала гатаваць варыва, улагоджваў яе бутэлькай гарэлкі. А потым бажыўся, што вельмі шкадуе яе.

Бацькі збіраюцца на работу. Ты чакаеш, калі за імі зачыняцца дзверы. Яны ўжо зразумелі, што ты гэтага чакаеш, таму не спяшаюцца. У самую апошнюю хвіліну маці грукае ў дзверы і пачынае лямантаваць. Яна яшчэ не ведае, што ўжо амаль тыдзень ты не з'яўляўся на працы. Навошта табе траціць марна час на працу, якая нават не забяспечвае твае патрэбнасці? Чамусьці менавіта сёння бацькі вырашылі крута ўзяцца за выхаванне. Нават цаной уласнага прагулу. Як жа! Паспрабуйце адчыніць дзверы, яны ўжо даўно забарыкадзіраваны. Маці разумее, што крыкам нічога не даб'ешся. Гукі за дзвярамі падказваюць, што яна асела ля дзвярэй як падкошаная і толькі енчыць, час ад часу скрабучыся ў дзверы. Як стары пабіты сабака. Чаму менавіта зараз яна заводзіць гаворку пра лячэнне? Калі ты тут ляжыш і не можаш сабраць і разам падняць усе часткі свайго цела. Нават не маеш сілы выпхнуць яе з хаты. Яна зноў пачынае енчыць. Спачатку ў дзверы ляціць твой тапак. Потым пад руку трапляе падараваная бацьку на юбілей фарфоравая статуэтка і дробнымі асколкамі разлятаецца па падлозе. Казлы! Навошта вы тут?! Зараз!.. Мне!.. Во-о-он!..

Сябры заўсёды дапамагаюць адзін аднаму. Калі побач сябар, то яму даручаеш «машынку» і сваю руку. Звычайна яны колюць адзін аднаго. Першы ўкол заўсёды дапамагае зрабіць нехта. Статыстыка свед-

ХАЙ ЗАЎСЁДЫ БУДУ Я!

Дзе твая далонь, малы?

Я сяджу над лістом белай паперы, а ў вушах у мяне голас сына.

«Я чамусьці не хачу машынак, — казаў ён мне па дарозе ў яслі, — і шакаладкі не хачу, і жвачкі».

«Але, малы, — пераконвала я яго, — мы ж ходзім на работу не толькі, каб купіць цацкі, нам патрэбны грошы на яду, на хлеб».

Ён моцна трымаўся, ён моўчкі раздзеўся, узяў мішку і сам пайшоў у групу.

«Мама, адчыні мне дзверы». Я вярнулася.

«Мама! Пайшлі дадому! Я нічога не хачу, мама!»

Хто, хто пераканаў мяне, што так трэба?

***

Трывогу забілі ўрачы-псіхіятры. Яшчэ год назад яны збіраліся на канферэнцыі тыпу: «Псіхалогія чалавека дзікага». І тады імі была сказана фраза: «Наша злачыннае вар'яцкае грамадства». Урачы ведаюць, што пакуль яны сам-насам з хваробай, вар'яцтва не спыніць. У першую чаргу трэба ратаваць дзяцей.

А ўчора Наталля Канстанцінаўна Грыгор'ева, галоўны дзіцячы псіхіятр рэспублікі, у доме-інтэрнаце для дзяцей-інвалідаў прасіла дзевяцігадовага хлопчыка, які назваўся Таняй, паказаць язык. Тыповы для хваробы Даўна язык: вельмі вялікі, баразнаваты, ён заўсёды ляжыць на вуснах. Звярнуўшы ўвагу студэнтаў на скошаную патыліцу хлопчыка, раскосыя вочы, маленькія вушы і далоні з адной толькі папярочнай лініяй, яна сказала: «Прычына гэтай хваробы — вядомыя вам храмасомныя парушэнні. І, як вы самі разумееце, пасля Чарнобыля, на восьмым, дзесятым годзе, мы будзем назіраць усплёск храмасомных захворванняў».

***

Нам усім неабходна зразумець дзве відавочнасці. Першая — як і ў многіх іншых выпадках, тут свая чорная справа зроблена Чарнобылем.

Два-тры месяцы пасля аварыі былі часам радыеактыўнага ёду. Памятаеце, як некаторыя з нас абпальвалі гартані медыцынскім ёдам, каб выратаваць свае шчытападобныя залозы ад чарнобыльскай бяды? Мы былі падобнымі на пужлівага страуса. Радыеактыўны ёд выбраў галовы нашых дзяцей. Ён затрымліваў і скажаў развіццё галаўнога мозгу. У зонах жорсткага кантролю такіх дзяцей нарадзілася пасля 86-га больш чым звычайна. Тады ж, у першыя пасляаварыйныя гады, у пяці абласцях рэспублікі ўсё большую колькасць дзяцей ахопліваў страх. Дзеці пачыналі баяцца раптам, без усякай бачнай прычыны. Гэта было вынікам арганічнага паражэння мозгу.

З часам сітуацыя мяняецца не да лепшага. Ёд змянілі доўгажывучыя ізатопы цэзію, стронцыю, плутонію. Псіхічныя захворванні, якія самі па сабе ўскладніліся, заўсёды суправаджаюцца цяпер хранічнымі захворваннямі ўнутраных органаў. Да сённяшняга дня ў чатыры разы ўзрасла колькасць сутаргавых сіндромаў, да якіх адносіцца эпілепсія. У Навінках на базе дзіцячага аддзялення вымушаны былі адкрыць цэнтр па выяўленню і лячэнню эпілепсіі, колькасць захворванняў якой з 85 года павялічылася ўтрая. Утрая ж стала больш дзяцей, у якіх выявілі псіхозы. Больш чым у два з паловай разы павялічылася колькасць пагранічных расстройстваў (неўрозы, паражэнні мозгу і інш.).

***

Другая відавочнасць — куды больш за Чарнобыль вінаватыя перад дзецьмі мы самі. Віна наша двайная. Бо Чарнобыль — па-свойму вельмі зручны, і мы выкарыстоўваем яго на ўсе сто працэнтаў.

Мы паводзім сябе па-ранейшаму. Мы дазваляем сабе страчваць розум разам з астатнімі, быццам і не было ніякага Чарнобыля.

Дзеці як бы перастаюць быць імі.

Чатырохгадовая Лена не захацела за абедам у садку з'есці ягады з кампоту. Іх папрасілі ў яе Андрэй і Дзіма. Яна аддала ягады Дзіму. Калі пасля абедзеннага сну дзеці выйшлі гуляць на вуліцу, Андрэй падышоў да Лены і з ўсёй сілы ўдарыў яе нагой у жывот. Ён жа і растлумачыў выхавальніцы пра ягады. Пасля абеду прайшло чатыры гадзіны.

«Дзеці цяпер вельмі адзінокія. Адсюль іх незвычайная агрэсіўнасць», — пераканана Антаніна Багранцава, якая прысвяціла дашкалятам чатыры дзесяткі гадоў свайго жыцця.

«Я бачыла, як пяцігадовы хлопчык што было сілы біў палкай па агароджы беспрастанку сорак хвілін».

Выгадаваць дзіця — гэта перш за ўсё вялікае цярпенне. Яму нельга казаць «нельга» да трох гадоў. А мы ж забараняем яму радавацца...

Дзеці перасталі шкадаваць адзін аднаго. Раней варта было аднаму з групы заплакаць, з жалю пачыналі плакаць астатнія. Цяпер на слёзы іншага дзіцяці яны не звяртаюць аніякай увагі.

Дзеці перасталі гуляць у дабрыню, у адносіны. Яны гуляюць у рэчы...

Людміла Саранцава, псіхолаг, кожны год праводзіць абследаванне дзяцей па псіхалагічнай гатоўнасці да школы. Другі год яна прыходзіць да высновы, што шасцігодкі ўпаўне гатовыя да школы інтэлектуальна і фізічна, але зусім не гатовыя да яе эмацыянальна. Яны не хочуць ісці ў школу, яны баяцца мяняць сваё жыццё. Дзеці знаходзяцца ў стане павышанай трывогі. Паводле аднаго з тэстаў, старэйшыя дзеці садка малявалі сябе ідучымі ў школу. Калі абагульніць адлюстраванае, то малюнак атрымаўся б такім: чорны чалавек без твару і рук ідзе пад фіялетавымі воблакамі ў нікуды.

Мы так радаваліся, атрымаўшы магчымасць сядзець з дзіцем да трох гадоў дома. Але менш за ўсё ў час гэтага водпуску мы бываем менавіта з ім. Мы стаім ля пліты або пральнай машыны, або ў чарзе. Вымотваем сябе ў магазінах і на таўкучках, сварымся з мужам і свякрухай. На большае нас ужо не хапае. «Дамашнія дзеці», на думку спецыялістаў, адрозніваюцца несабранасцю, дрэнна развітой мовай. Бо маці заўсёды спяшаецца, ёй няма часу навучыць дзіця апранацца самому, няма сілы адвучыць яго ад соскі... Яна не звяртае ўвагі нават на тое, што малы ўжо вельмі доўгі час мочыцца ў пасцель, ківаецца перад сном, накручвае валасы на пальчык — прыкмета неўрозу або дэпрэсіі, стану, які ўжо трэба лячыць, бо выкліканы ён недахватам любві і ўвагі з боку маці.

***

Вар'яцтва звонку мы прыносім разам з напоўненымі сумкамі дамоў. Заклапочаныя, зайздросныя, пакрыўджаныя або самаздаволеныя, мы страчваем самае галоўнае — Дом, мы страчваем яго сэнс. Дом — гэта адзіна рэальнае, што можа нас выратаваць у наш душэўна-хворы час.

«Чуеш, што я табе сказала?!» — самы распаўсюджаны выраз у нашых сем'ях. І сапраўды, дзеці перастаюць чуць нас, гэта іх першы вынесены нам прыгавор. А мы ўзрываемся і зрываем на іх усю сваю стомленасць і бяссілле.

***

«Мы ўсё гаворым: «Няма калі, няма калі». Трэба ўсё кінуць і ісці да дзіцяці. Таму што потым наша дзіця вырасце, стане дарослым, а мы станем старымі. І ніколі ўжо не будзе яно маленькім»...

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.

НЕВАД

Прызвычаіўшыся да надзённых клопатаў, цяжка процістаяць іх надакучлівай уладзе. Свядомасць прывыкла спажываць у неабмежаванай колькасці навіны, плёткі, сенсацыі і проста не прапускае больш складаныя душэўныя парывы, на якія проста не хапае часу.

Мы знайшлі час прадставіць вашай увазе свой «Невад». Ён пастараецца выцягнуць з глыбінь штодзённага існавання тэму-зорку, тэму-боль, тэму — нейкую спрадвечную шчырасць. Мы спадзяёмся, што яго выпускі знойдуць ваш водгук і разуменне і будуць з'яўляцца на газетнай плошчы больш-менш рэгулярна.

МАМА! ЧАМУ ТЫ ЎСЁ МЕНШ ЎСМІХАЕШСЯ МНЕ? Чаму твае рукі заўсёды заняты сумкамі і для мяне іх не хапае? Вы заўсёды нечым запалоханы. Скажы, што дарослыя самі прыдумалі свае кашмары.

МАМА! Я НЕ ХАЧУ ТАКСАМА БАЯЦЦА... Так, я яшчэ малы, але можа гэта і добра, што я нечага не разумею?

Ведаеш, аднойчы я пасталею і ты здзівішся, убачыўшы мяне моцным і смелым. Я ВЫРАТУЮ ЦЯБЕ, МАМА!

КАЗАКІ-РАЗБОЙНІКІ

«Мама, я золата люблю!»

Калі яе схапілі за руку, яна нават не заплакала. Можа, у дванаццаць гадоў цяпер развучыліся плакаць? А можа, кватэрны крадзеж для цяперашніх школьніц ужо не здаецца такой сур'ёзнай падзеяй, з-за якой трэба праліваць свае дзявочыя слёзы? На гэтыя пытанні Света не палічыла мэтазгодным адказваць. Ну, пакаралі яе бацькі нявыхадам на вуліцу, ну, у класе «зладзейкай» называюць. Ну і што? Што вы ад мяне хочаце?

А што можна хацець ад хударлявай, звычайнай, па вялікаму рахунку, дзяўчынкі, якая ў час урока фізкультуры засталася ў класе, узяла ключы ад кватэры з сумкі сваёй сяброўкі, схадзіла на тую кватэру, узяла з сабой некалькі залатых рэчаў і вярнулася... у клас. І ўсё гэта на працягу аднаго школьнага ўрока.

Самае жахлівае, на мой погляд, у гэтай сітуацыі, што яна спакойна глядзела ў вочы сваёй сяброўцы, якая ёй з захапленнем расказвала пра скачкі праз гімнастычнага «казла».

Памятаеце пагрозліва-выкрывальныя артыкулы ва ўсіх нашых газетах пра рост дзіцячай злачыннасці ў краінах Захаду, пра культ насілля, сексу, разбуральнага року і ўвогуле разбэшчанасці?

Увесь гэты «букет», толькі яшчэ ў больш здзеклівым выглядзе, падносіць наша моладзь нам. Хоць, можа, мы ёй падносім гэты букет?

Цяпер жа фактычна дзіцячай злачыннасцю і яе прафілактыкай займаецца адна міліцыя. У гордай адзіноце і сам-насам з цэлым комплексам «дзіцячых» праблем. Саветы бацькоў ліквідаваны. Аб камсамольска-аператыўных атрадах ужо і не ўспамінаюць. Камісіі па справах непаўналетніх у многіх РАНА проста не існуе. Камсамольскі значок на грудзях не сустрэць, рукі, узнятыя ўгору ў піянерскім салюце, цяпер лічацца заганай. А што ўзамен? Поў-на-е самавыхаванне многіх падлеткаў. Думаю, ніхто не адважыцца назваць сродкам выхавання рашэнне Мінгарвыканкома аб незнаходжанні асоб, не старэйшых за 18 гадоў, на вуліцах горада ў вячэрні час.

Хто цяпер выхоўвае дзяцей? Не хлуслівыя, як цяпер аказалася, ідэалы, якія пры ўсім пры тым хоць неяк стрымлівалі прагу лёгкай нажывы ў кожным малым чалавечку. Усё. Лопнула спружына. Кожнае пятае ўчыненае ў рэспубліцы злачынства—за дзецьмі. У мінулым годзе — кожнае сёмае. Толькі ў Мінску на іх сумленні сёлета «вісяць» 956 злачынстваў. І гэта не дробныя хуліганствы, на якія раней можна было спісаць парывы юнацкай няўрымслівай душы. Душа цяпер хоча аднаго — матэрыяльнага дабрабыту. І не мае значэння, якімі шляхамі да яго ісці. Цяпер за дзецьмі лічацца кватэрныя крадзяжы, угоны, рабаўніцтвы, злосныя хуліганствы, згвалтаванні і нават забойствы...

Зусім нядаўна Вячаслаў К., 1975 года нараджэння, стрэліў у грудзі з бацькоўскай двустволкі Канстанціну П., 1965 года нараджэння, ад чаго той памёр. Адбылося забойства пасля сумеснага распівання спіртных напіткаў.

Не вельмі ўражваюць сухія лічбы міліцэйскай зводкі?

А паведамленне пра збітага 60-гадовага пенсіянера 15—18-гадовымі падлеткамі ўражвае? А тое, што дваццацідзевяцігадовы былы зэк узяў да сябе ў памочнікі на «справу» дванаццацігадовых хлапчукоў, пакідае абыякавым? А шматлікія паведамленні пра цэлыя дзіцячыя злачынныя банды, якія крадуць усё і апошнім часам перайшлі на каляровыя металы?

Калі раней можна было зрабіць папраўку на «недаразвітых пэтэвушнікаў», якія ад недахопу інтэлекту дурэюць, то цяпер на школьніках больш злачынстваў, чым на апошніх. Услухайцеся, як гучыць: школьнікі — крымінагенная катэгорыя. А можа, крымінагеннай катэгорыяй хутка стануць яслі, калі цяпер узроставая мяжа малалетніх злачынцаў перасягнула 8-гадовую «вышыню»?

Аб чым вы марылі ў восем гадоў? Аб грашах на марожанае і на кіно? Васьмігадовы Ігар з адной з мінскіх школ украў з камерцыйнага кіёска дзве бутэлькі віна і тры пачкі цыгарэт. А хто сядзіць у саміх камерцыйных кіёсках? Цёці Мані пяцідзесяцігадовага ўзросту? У асноўным падлеткі ці юнакі і дзяўчаты, якія былі такімі да нядаўняга часу. Раўненне на фарцоўшчыка «Ката», які ў дваццаць шэсць ужо на ўласным «Фордзе»? Ці на «юбілейную» Таню ў пастаяннай валютнай «боегатоўнасці»?

Начальнік штаба УУС Мінгарвыканкома палкоўнік міліцыі Валерый Страмбурскі назваў сённяшніх маладых «страчаным пакаленнем». Думаю, што ён выказаў агульную думку не толькі мінскай міліцыі. Закона аб моладзі, дзе было б распісана, хто за што адказвае і якую ролю ў выхаванні дзяцей павінен адыгрываць, няма. Няма і ўпэўненасці ў выпускніках школ і нават вышэйшых навучальных устаноў ва ўладкаванасці свайго працоўнага будучага. У многіх няма і самой будучыні. Трапляючы ў сістэму папраўча-працоўных устаноў, юнак ці дзяўчына становіцца ў адным выпадку з двух рэцыдывістам. Хто і што можа змяніць сітуацыю ў лепшы бок, не можа адказаць ніхто, у тым ліку і самі кіраўнікі ППУ, многія артыкулы распарадку якіх напісаны яшчэ ў шасцідзесятыя гады і паспяхова дажылі да нашых дзён.

Рост дзіцячай злачыннасці працягваецца. І паведамленні аб дванаццацігадовых зладзейках, упэўнены, не перастануць паступаць у раённыя аддзелы міліцыі. Як і аб тым, што васьмікласнік згвалтаваў сямікласніцу на гарышчы дванаццаціпавярховага дома пасля сумеснага распівання спіртных напіткаў. Нічога ў прынцыпе дзіўнага, асабліва пасля таго, як з'явіліся кругласутачныя камерцыйныя каналы, якія паказваюць самую натуральную «парнуху». Не гаворачы ўжо пра розныя перыядычныя «эратычныя» выданні. Калі вы чулі ў апошні раз пра нейкія мэтанакіраваныя дзяржаўныя праграмы для дзяцей, якія фінансаваліся б урадам ці камерцыйнымі арганізацыямі?

Бацька накраў скуры на родным прадпрыемстве і арганізаваў кааператыў па пашыву скураных куртак. Сын украў з сябрам «відзік» і аддаў яго напракат у адну прыватную фірму. Бізнес ёсць бізнес.

Дзеці ва ўсе часы стараліся быць падобнымі на сваіх бацькоў. Таму пытанне: што выбірае «страчанае пакаленне», стаіць у першую чаргу перад намі.

Аляксандр КОКТЫШ.

Праблема непаўналетняй злачыннасці не распрацавана на сённяшні момант нават тэарэтычна. Таму дасылайце вашы думкі з гэтай нагоды ў рэдакцыю. Наша будучыня, як ні банальна гучыць,— дзеці. Няўжо мы хочам атрымаць заўтра з крымінальным адценнем?

чыць, што адзін садзіць «на іголку» некалькіх.

Яны беспамылкова, лепш за медыкаў, знаходзяць вену. Ад доўгага ўжывання наркотыкаў сасуды звужаюцца, вены хаваюцца. А ў тым, што яны некалі былі на руках, сведчаць толькі бурыя дарожкі — сляды ад уколаў. Ці зацвярдзелыя крупачкі — каб не траўміраваць лішні раз цела, імкнуцца трапіць іголкай у адну дзірку. Калі нельга трапіць у руку або далонь, пачынаюць калоць у ногі. Там зніклі вены — ёсць пульсуючы радзімок над пахай або на шыі. Цела нагадвае мішэнь для ўколаў.

Медсястра Вольга ніяк не можа паставіць кропельніцу Славіку. Некалькі праколаў не прапусцілі ніводнай кроплі. Слава стомлена сопіць. Гэта не пакуты. Пакуты яшчэ будуць наперадзе, і вельмі цяжкія, калі...

Гэтая хвароба не ведае межаў. Яна прыйшла ў гарады і нават далёкія правінцыі, вёскі. Яна можа падкрасціся да юнакоў з цяжкім дзяцінствам. Але не менш пакутуюць асобныя бацькі-інтэлігенты і паважаныя людзі, пазнаўшы, што «забаўляецца» дзіця.

— Уся сістэма адносін да людзей, якія жывуць не так, пабудавана на карных метадах, — працягвае размову Іна Аляксандраўна, — абавязкова пакараць! Але з-за тых людзей трэба ратаваць. Тым больш, што зараз наркотыкі паступаюць у нашу краіну [illegible] страху перад «ломкай». Для іх [illegible]. Але цікавасць хутка праходзіць. Тады колецца з-за цікаўнасці. Але цікавасць хутка праходзіць. Тады колецца з-за страху перад «ломкай». Для іх няма ўжо ні ... Але Пабіў... Яны ... перш за ўсё хворыя. Паўшага анёла трэба падняць, а не абвяшчаць ізгоем. Павін-

ТРЭБА ПАДНЯЦЬ,

лі не ўдасца адвесці ўдар.

Слава прыйшоў у бальніцу сам. Папрасіў Іну Аляксандраўну дапамагчы яму і яго жонцы. Але перад самым афармленнем не вытрымаў: «Уважаўся» так, што праспаў двое сутак. Некалькі смяротных доз для нармальнага чалавека дазволілі таму, хто ... Дзесяць гадоў стажу патрабуюць большага. Доза расце, а грошай больш не становіцца, няма за што купляць саломку. Тым больш, што на іх сям'ю трэба ўжо дзве дозы. Калецца муж, разам з ім пачынае калоцца жонка. Калі не — сям'я распадзецца. Жонка Славіка таксама згадзілася падлячыцца.

Яна прыехала. Ён выкінуў з вены кропельніцу і выбег ёй насустрач. Ім дазволілі спатканне. Іскрыстымі вачыма, ён заўважыў, што яна стала прыгажэйшай. «Ну што, калі лячыцца?» Яна ціха плача: «Штосьці расхацелася». Ён не разумее. Але навошта тады яму трэба было сюды ісці? Жонка хавае Славіку пад кашулю маленькі пакецік з фольгі, у якім ляжыць шпрыц з «шыркай». Гэта

на быць медыка-сацыяльная праграма рэабілітацыі гэтых людзей. Мы губляем сваю будучыню, маўкліва адварочваючыся ад іх.

Наркалагічнае аддзяленне «Навінак» не можа вытрымаць такі паток пацыентаў. Асабліва зімой (цяпер, калі «не сезон» на мак і цяжка яго здабываць). Толькі за паўгода 1992-га праз аддзяленне прайшло столькі ж чалавек, як за ўвесь мінулы год. Медперсанал падбірае чалавек. Хто засвойвае, што з'яўляецца часткай праграмы? Як больш будучы працаваць з такой рэабілітацыяй — надзвычай інстынктыўнай і небяспечнай? Ёсць людзі, прабыўшыя ўжо ў «зоне», бітыя і жывыя з людзьмі. Але... У аддзяленні ўжо заведзены карткі на юнакоў 1971, 72, 73, 75-га гадоў нараджэння.

Яны не баяцца загінуць ад СНІДу і антысанітарыі. Хоць у аддзяленні ўжо былі выяўлены чатыры выпадкі ВІЧ-інфекцыі. Яны ведаюць, што гінуць з-за наркотыкаў. Наркаманы доўга не жывуць. Яны гэта разумеюць. Яны гінуць ад занадта высокай дозы, рамантызуюць такую смерць, называючы яе «залатым уколам».

ІЗГОЕМ

заўважылі. Славік панік. Што за карысць ад такой сустрэчы?

Лячэння ад гэтай хваробы пакуль няма. Нават калі чалавек сам выпрашыць кінуць калоцца і будзе трымацца, цяга да наркотыку ў яго будзе захоўвацца гадамі. Адзін пацыент аднойчы сказаў: «Наркаманамі становяцца толькі раз». Але для тых, хто вырашыў падлячыцца, існуюць платныя ложкі, своеасаблівая гарантыя, што ён пройдзе курс (грошы плачаны!).

Так, наркаманы звычайна не жадаюць лячыцца самі. Часцей не таму, што бязвольныя, слабыя людзі, а таму, што ў наркотыку вельмі доўгія і моцныя шчупальцы. Нават у закрытыя пакоі аддзялення, куды не пускаюць нікога з боку, наркотыкі пралажылі дарогу. Хто вельмі жадае, можа «падтрымаць» імі сябе і тут.

Наркаманы вельмі разумеюць адзін аднаго. Звычайна яны арганізуюць своеасаблівы фонд падтрымкі сяброў, трапіўшых у складаныя абставіны. Такім чынам, ёсць гарантыя, што, калі ты апынешся ў аддзяленні,— не кінуць.

Перапалох пракаціўся па ўсіх палатах. Новенькія хлапчукі парвалі прасціну і пачалі звязваць доўгую вяроўку. Першы раз трапіўшы ў бальніцу, яны ўжо ведаюць, што рабіць. Гэта навука перадаецца з вуснаў у вусны. Яны ведаюць адзін аднаго.

... Каб усвядоміць, у якой бездані ты апынуўся, трэба мець мужнасць. Мужнасць, каб адмовіць сабе ў чарговай дозе. Цела пакутуе. Твар скажоны грымасай адчаю. Як жыць далей, калі ўжо сябе не паважаеш? Ты сам сябе пакараў. Пакараў адзінотай.

Пакуль што існуе адзіны шлях уратавацца ад наркотыкаў — не пачынаць калоцца ніколі.

Аднойчы ноччу трэба прачнуцца. Каб зразумець, што безнадзейна асуджаны існаваць сярод халодных помнікаў з імёнамі амаль жывых людзей — тваіх жа сяброў. Амаль жывых. Каму б сказаць, як цяжка прачынацца з адным і тым жа пачуццём, што над табой таксама вось-вось закрыецца века... Можна быць і не быць адначасова. Усё адносна. Нават калі твае блізкія рады, што бачаць цябе ў добрым выглядзе, ты ў думках крочыш далёка-далёка па вядомай сцежцы, арыентуючыся ў цемры. Вокны чамусьці не гараць. Ты ідзеш міма. Цябе тут не чакаюць. Табе тут не рады.

Ларыса ЦІМОШЫК.

P. S. У гэтым матэрыяле тэма толькі намечана. Але ў яе многа аспектаў, таксама як і многа поглядаў на праблему наркаманіі. Таму, спадзяёмся, што гэта не апошняя размова аб адносінах грамадства і тых, хто імкнецца пазбегнуць яго патрабаванняў.

КАЛЯРОВЫЯ СНЫ

Горад, як жоўтае воблака

СОН. У нашай пясочніцы — свята. Мы пабудавалі горад, дахі домікаў упрыгожылі рознакаляровымі шкельцамі ад пабітых бутэлек. Жыць у гэтым горадзе павінен быў жоўты матылёк з мокрымі крыльцамі. Каб яму было цёпла, мы зрабілі навес з лісціны вялікага лопуху. Усе сказалі, што атрымалася добра. А незнаёмы хлапчук у зялёных сандаліках з не нашага двара ўвесь час глядзеў на нас і кідаў у ваду камяні. У яго быў ячмень на воку. Потым мы падумалі: вось будзе здорава, калі да нашага матылька прыляцяць іншыя матылькі і ўвесь горад будзе як жоўтае воблака. І ў ім будзем жыць мы і ўсе нашы добрыя знаёмыя, і таты з мамамі. Яны перастануць па-суседску сварыцца з-за таго, што хтосьці ўчора не прыйшоў прыбіраць двор. Маленькая Жанка дзеля такой падзеі нават вынесла з дома вялікі паветраны шарык. Мы здзівіліся: няўжо Першае мая? Аказалася, што святам можна зрабіць кожны дзень — не разумею тады, чаму іх так мала.

Хлапчук у зялёных сандаліках усё кідаў камяні. Мы вырашылі, што нам усё роўна, з нашага ён двара ці не — так было весела. Пакуль не пачулі, як нешта грукнула, а потым заплакала Жанка. Прыгожы быў шарык. На жаль, лопнуў. Напэўна, таму і лопнуў, што прыгожы. Прыгожаму заўсёды патрэбна ўвага. Але мая сястрычка сказала, як мама ў такіх выпадках: «Не было б большай бяды». Жанка пакрыўдзілася за свой шарык, а мы падумалі, што наш горад усё роўна важнейшы, і мы вельмі добра зрабілі, што выратавалі матылька. За такія справы могуць нават у піянеры прыняць.

Плакса супакоілася — ёй таксама хацелася быць піянеркай. А хлопчык у сандаліках раптам перастаў кідаць камяні. Праўда, колькі можна?

Іра і Таня — двайняшкі — нагадалі, што хутка дадому. Мы спявалі. Быццам бы пілі газіроўку са штучнага посуду, быццам бы дзялілі пясочны торцік. А наш матылёк разляпіў крыльцы і стаў раптам вялікі-вялікі, як у сне, і сказаў: «Сядайце, паляцім». І мы паляцелі.

АБУДЖЭННЕ. Хацелася ўсміхнуцца. Уткнуцца носам у падушку і нейкі час успамінаць крохкія дэталі сну. Але ўсмешка не атрымалася. Напэўна, таму, што матылёк усё ж паляцеў. Замест прыгожага доміка перад вачамі ўзнік глыбокі след на пяску, каляровае шкельца бездапаможна ўціснулася ў зямлю, толькі моцны фундамент яшчэ трымаў рэшткі ўчарашніх збудаванняў. Вырас суседскі хлопчык, які заўсёды разбураў нашы пясочныя домікі. Ён ужо даўно зразумеў, што асноўны довад дарослых — іх сіла. Двайняшкі Іра і Таня даўно жывуць асобна і мне не трэба іх мірыць. Яны ўжо навучыліся жыць кожная сваім розумам.

Цяпер не трэба пад строгім наглядам бацькоў у пэўны час ісці спаць. Маме ніколі не давядзецца хапацца за галаву, убачыўшы абновы на лялька, толькі што пашытыя з фіранак.

Добра быць дарослым і рабіць разумныя ўчынкі ў разумных маштабах. Добра разумець, што да чаго, калі здзіўляцца няма чаму. Усё вельмі добра ў дарослых. Толькі дзеці чамусьці плачуць. Але гэта ўзроставае, гэта пройдзе. Як сон. Але ў дзяцей ёсць адна прывілея — плакаць адкрыта.

Такое адчуванне, што разбуральны след захаваўся не толькі на пяску. Усё правільна — не трэба будаваць пясочныя дамы.

Ларыса СЕРАФІМАВА.

Матэрыялы падборкі падрыхтавалі Аляксандр КОКТЫШ і Ларыса ЦІМОШЫК.

РОДНЫ СКЛОН

Лепш за ўсё жыць на Беларусі

Цікава, якое месца па ўзроўню жыцця сярод краін СНД займае Беларусь?

Р. АНЦІПАЎ (г. Жодзіна).

Трэба сказаць, што ўзровень жыцця — гэта вельмі шматграннае паняцце, таму звесці яго да адной канкрэтнай лічбы зусім не проста. Сістэма сацыяльных індыкатараў, распрацаваная экспертамі ААН, налічвае, напрыклад, аж 37 паказчыкаў. Аднак у цэлым узровень жыцця прыблізна можна вымяраць сярэднім ужываннем тавараў і паслуг на душу насельніцтва. Па гэтаму паказчыку краіны СНД маюць паказчыкі ў наступным парадку (у рублях за год)

Беларусь — 4.750 рублёў,
Расія — 4.250 рублёў,
Украіна — 4.230 рублёў,
Малдова — 4.100 рублёў,
Арменія — 3.925 рублёў,
Казахстан—3.900 рублёў,
Азербайджан — 3.315 рублёў,
Кыргызстан — 3.240 рублёў,
Узбекістан — 3.230 рублёў,
Туркменістан — 2.740 рублёў,
Таджыкістан — 2.100 рублёў.

Як бачыце, згодна з гэтымі данымі, Беларусь можна лічыць самым райскім месцам у СНД. Хаця да Швецыі і Швейцарыі яшчэ вельмі далёка.

ПЫТАЛЬНІК!

Пішыце ў «Пытальнік» па адрасу:

220041, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «ЗВЯЗДА».

ТЭЛЕФАНУЙЦЕ Ў «ПЫТАЛЬНІК»: 32-60-13, 32-44-02, 32-43-03.

Хаця сертыфікат і гарантыя, але ж...

Чула, што ў рэспубліку прывозяць жывёл, якія з'яўляюцца распаўсюджвальнікамі розных захворванняў. Быццам бы нават тыя, што пастаўляюцца на ўбой, ніякіх праверак не праходзяць...

Г. САРУХАНАЎ (Паставы).

На пытанне адказвае **супрацоўнік аддзела Дзяржветнагляду С. Захараў:**

— Адным са структурных падраздзяленняў упраўлення ветэрынарыі з'яўляецца ветэрынарны нагляд. Ён ажыццяўляе кантроль пры экспарце, імпарце і транзіце ўсіх відаў жывёл у межах рэспублікі, а таксама за харчовымі прадуктамі, фуражом, эмбрыёнамі буйной рагатай жывёлы, пчоламі, птушкамі і г. д.

Пры ўвозе ў рэспубліку на пагранпункце ветурачу прад'яўляецца сертыфікат, які пацвярджае выкананне наступных патрабаванняў: жывёлы здаровыя, дастаўлены з мясцовасці, не падвергнутай заразным захворванням, да адпраўкі прайшлі каранцін, у час якога праводзіўся клінічны агляд і пры неабходнасці — вакцынацыя.

Калі няма прэтэнзій да дакументаў і стану жывёл, даецца «дабро» на ўвоз. Прывезеныя жывёлы — цыркавыя, спартыўныя, племянныя, для заапарка і г. д.— на месцах пераправяраюцца. Тыя, якіх даставілі на ўбой, павінны быць забіты на працягу 48 гадзін. На мясакамбінатах існуе перад — і пасляўбойны кантроль. Ветсанэксперты павінны даць канчатковае рашэнне — у магазін, на каўбасы альбо ва ўтыль. Ветэрынарны сертыфікат — гарантыя на 99 працэнтаў. Таму пераправеркі праводзяцца ва ўсіх краінах, увозячых-вывозячых падобныя грузы. Напрыклад, нядаўна ў ФРГ у двух коней, пастаўленых з Літвы, выявілі інфекцыйную анемію. Да нас з Галандыі прыехалі папугаі, у якіх выяўлены арнітоз. Мяса, пастаўляемае з Кітая, падвяргаецца абавязковай прамысловай апрацоўцы, таму што ёсць падазрэнне, што яно з'яўляецца прычынай з'яўлення ва ўсходніх рэгіёнах СНД класічнай чумы ў свіней.

Былы СССР з'яўляўся членам міжурадавай ветэрынарнай арганізацыі МЭБ (міжнароднае эпізаатычнае бюро), у якую ўваходзіць больш за 110 дзяржаў. МЭБ рассылае штогоднікі, дзе даецца інфармацыя аб захворваннях жывёл па ўсіх краінах.

З ЖЫЦЦЯ «ЗОРАК»

Усё пра Марыяну

Напомніце, калі ласка, адрас маёй любімай Марыяны — Веронікі Кастра.

Ж. КУРКІНА (г. Орша).

У нашай пошце ёсць шмат аналагічных просьбаў. Напамінаем адрас Веронікі Кастра: Мехіка, Федэральны раён, праспект Кантрэрас, дом 519.

***

Цікава, ці ўбачым мы па тэлебачанні іншыя фільмы з удзелам Веронікі Кастра?

А. КУЗЬМЯНКОЎ (г. п. Бялынічы).

Хутчэй за ўсё так. Дырэкцыя праграм «Астанкіна» ўжо закупіла стужку «Дзікая ружа», дзе Кастра іграе ролю галоўнай гераіні—беднай дзяўчыны з цікавым і складаным лёсам. У фільме 190 серый, і тэлегледачы СНД, у тым ліку і Беларусі, убачаць яго ў пачатку будучага года.

***

Ці праўда, што ў тэлесерыяле «Багатыя таксама плачуць» ролю Бета выконвае родны сын Веронікі Кастра?

Віка ЖЫЦІНСКАЯ (па тэлефоне).

Згодна з дасье «Звязды», няпраўда. Сапраўднае імя Бета — Гульельма Капецілля, і ў яго даволі незвычайная прафесія — тарэадор. Зрэдку ён здымаецца і ў кіно. Так, у фільме «Дзікая ружа» ён будзе выконваць ролю мужа гераіні (В. Кастра).

Можа ў вас ёсць дакладныя даныя аб росце Веронікі Кастра. На экране яна здаецца такой маленькай.

Яўген БАРКОЎСКІ (г. Мінск).

Марыяна сапраўды не вельмі высокая. Яе рост 157 сантыметраў.

Медыкі будуць з грашыма

Я працую медсястрой у мясцовай паліклініцы. Кажуць, што нам хутка павінны павысіць зарплату. Скажыце, ці сапраўды гэта так?

С. КАВАЛЁВА (г. Мядзель).

Так, зарплата павінна быць павышана. Паводле паведамлення службы інфармацыі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, з 1 верасня 1992 года ў адпаведнасці з раней прынятымі заканадаўчымі актамі, а таксама з улікам фінансавага становішча Саўмінам РБ прынята рашэнне аб павышэнні ў 1,5 раза зарплаты педагогам школ, прафесарам і выкладчыкам ВНУ. Прызнана неабходным павысіць стаўкі і аклады ўрачоў усіх спецыяльнасцей і правізараў у 1,5 раза, іншых катэгорый работнікаў — у 1,3 раза.

Павялічваюцца сродкі на прэміраванне работнікаў устаноў і арганізацый, фінансуемых з бюджэту, а таксама на надбаўкі за высокія творчыя і вытворчыя дасягненні, выкананне асабліва важных заданняў у размеры да 8 працэнтаў планавага фонду зарплаты.

Выдайце пастуху даведку

Пасвіў жывёлу па найму. Ці залічваецца гэты час у працоўны стаж?

М. ТАНАНКА, в. Залессе, Смаргонскі раён.

По сутнасці гэтага пытання, — тлумачыць **загадчыца аддзела сацзабеспячэння Смаргонскага райвыканкома Я. Кумпіцкая,** — згодна з дзеючым заканадаўствам, доказам для залічэння ў працоўны стаж работу ў якасці пастуха па дамоўленасці з калектывам грамадзян-уладальнікаў жывёлы з'яўляецца даведка. Яе павінны выдаць упаўнаважаныя гэтай групы вяскоўцаў, а мясцовы сельскі Савет завярыць і пацвердзіць актам абследавання.

Калі не будзе гэтых дакументаў, райсабес адпаведны час у працоўны стаж уключыць не зможа. Так што выдайце чалавеку неабходную даведку.

ДАЛЁКАЕ ЗАМЕЖЖА

Ці возьмем прыклад з заходнееўрапейскай «пяцёркі»?

— Чуў, што некаторыя заходнееўрапейскія дзяржавы адмянілі пагранічны кантроль і адкрылі граніцы паміж сабой. Ці трэба зараз грамадзянам гэтых краін прад'яўляць пашпарт пры паездках за «мяжу» і атрымліваць візы?

І. ПАЗНЯК (Гомель).

Так, пяць заходнееўрапейскіх дзяржаў — Францыя, ФРГ, Бельгія, Нідэрланды і Люксембург заключылі паміж сабой пагадненне аб адкрытых граніцах. На агульных межах адменены пашпартны кантроль, аднак ён можа быць адноўлены «на пэўны перыяд... калі таго запатрабуюць інтарэсы абароны правапарадку і бяспекі». Паліцыя можа ў выпадку неабходнасці патрабаваць прад'яўлення дакумента, які сведчыць асобу, пры пераходзе граніцы.

У кожнай дзяржавы «пяцёркі» будзе свой спіс краін, грамадзяне якіх абавязаны мець візу на ўезд. Вызначаны таксама правы і гарантыі, якія прадастаўляюцца жадаючым атрымаць статус палітычнага бежанца.

У пагадненні таксама падкрэсліваецца, што паліцэйскія кожнай краіны маюць права на праследаванне (але не на затрыманне і арышт) падазроных асоб, якія перасякаюць мяжу краіны—удзельніцы канвенцыі. Гэта датычыцца толькі асоб, якія падазраюцца ўладамі ў здзяйсненні цяжкіх злачынстваў.

Створана цэнтралізаваная інфармацыйная картатэка на злачынцаў, якая знаходзіцца ў Страсбургу. У яе ўваходзяць і звесткі, якія датычацца ўцёкшых з дому дзяцей і імігрантаў, не маючых пастаяннага месца работы і жыхарства. Даныя картатэкі сакрэтныя, і іх выкарыстанне строга абмежаванае. Важна адзначыць, што любая асоба, якая фігуруе ў картатэцы, мае права азнаёміцца са сваім дасье.

Пры ўсёй сваёй радыкальнасці пагадненне мае і шэраг абмежаванняў. Так, нават пры адкрытых граніцах Францыя, напрыклад, пры пагоні за злачынцамі не дазволіць ажыццявіць іх арышт на сваёй тэрыторыі. Не ажыццявілася і ўключэнне Італіі ў адкрытую пашпартную зону з-за аблегчанай працэдуры ўезду ў гэту краіну імігрантаў. Дарэчы, уехаўшы ў адну з краін «пяцёркі», імігрант не можа аўтаматычна законна ўладкавацца ў другой краіне. Само сабой, вопыт заходнееўрапейскіх партнёраў трэба вывучаць і нам. Ужо ўстаноўлены бязвізавыя адносіны паміж краінамі былога сацлагера, а ўрады Чэхіі і Славакіі падпісалі пагадненне з Францыяй, Ісландыяй, Нарвегіяй, Швейцарыяй аб ануляванні візаў для наведвання гэтых краін, а таксама для паездак іх грамадзян у Чэхію і Славакію. Аналагічныя крокі па адкрыцці граніц робяць і іншыя краіны Усходняй Еўропы.

«НАПАЛЕОН»— ГЭТА ЗУСІМ НЕ МАРКА КАНЬЯКУ

Зараз у камерцыйных ды і дзяржаўных магазінах з'явілася шмат марак замежнага каньяку, у тым ліку і славуты «Напалеон». Кажуць, што не ўсе з іх з'яўляюцца сапраўднымі. А як жа адрозніць сурагат ад арыгіналаў каштоўных высакародных напіткаў, напрыклад, каньяку!

М. САВЕНКА (г. Гомель).

Спачатку падкрэслім: тое, што мы бачым у нашых камерцыйных магазінах, не мае права называцца каньяком. Усё, што выраблена не ў раёне Каньяк у Францыі, нават па каньячнай тэхналогіі і выдатнай якасці, павінна называцца «брэндзі», або як заўгодна, але не «каньяк». На што важна звярнуць увагу? На этыкетцы павінна быць напісана «COGNAC», што і азначае «каньяк». Далей звярніце ўвагу на гандлёвыя маркі «Энесі», «Камю», «Мартэль», «Манет», «Рэмі Марцін», «Гацьер», «Атард», «Рэно Біскві» і іншыя знакамітыя ва ўсім свеце маркі каньякоў. Таксама трэба высветліць, якой якасці напітак. Тут ёсць пэўная сістэма. Першая ступень — тры зоркі, або V. S., азначае, што вытрымка павінна быць не менш за два гады ў спецыяльных дубовых бочках, а на вядомых фірмах вытрымка звычайна не менш за тры з палавінай гады. Другая ступень — V. O або V. S. O. P. — азначае вытрымку 4—5 гадоў. Каньяк «Напалеон», «EXTRA» або X. O. вытрымліваецца больш за шэсць гадоў. Ёсць ступені і вышэй, але кожны такі каньяк мае ўласнае імя, вытрымліваецца дзесяткі гадоў і каштуе вельмі дорага. Тое, што стаіць у нас у камерцыйных магазінах, каштуе ад 1 да 3 долараў і па якасці непараўнальна горшае. Памятайце, «Напалеон» для каньяку — не марка, а ступень якасці. А па той прычыне, што гэтая гучная назва не была абаронена патэнтам, яе і выкарыстоўваюць часцей за ўсё на этыкетках розных брэндзі. Важна звярнуць увагу і на якасць самой бутэлькі. Часта на ёй можна прачытаць рэльефна адлітыя марку і назву фірмы, яна ж паўтараецца на этыкетцы і корку. Важна, як бутэлька закаркавана. У каньякоў гэта ў асноўным фірменны корак, а бутэлька часта апламбаваная каўпачком з фольгі з цісненнем. Бутэлькі і графіны для каштоўных каньякоў самі па сабе — творы мастацтва. І нарэшце, памятайце, што мацунак у сапраўдных каньякоў бывае толькі адзін — сорак працэнтаў, не менш і не больш.

Сталін не быў святым. Хутчэй наадварот.

— Наколькі я ведаю, у лютым 1946 г. кіраўніцтва праваслаўнай царквы абвясціла Сталіна святым. А сёння, калі Сталіна развянчалі канчаткова, царкоўнікі гэты факт замоўчваюць.

А. КЛЕПІКАЎ (г. Барань).

У адпаведнасці з традыцыяй, якая зацвердзілася ў праваслаўі, каб прылічыць да ліку святых (кананізаваць), неабходны дзве канчатковыя ўмовы — нятленнасць астанкаў кандыдата ў святыя і здзяйсненне цудаў пры звяртанні да яго ў час малітвы. Акрамя таго, неабходны заслугі перад царквой, шырокае шанаванне вернікамі «святога» пры жыцці і пасля смерці. Ні пры якіх умовах Сталін не мог быць прыпісаны да ліку «святых». Ён, па-першае, не быў веруючым, а потым, няма такой хрысціянскай запаведзі, якую б ён не парушыў. Пры садзеянні Сталіна загінулі мільёны людзей, у тым ліку і служыцелі царквы. Было разбурана мноства храмаў, і сама думка аб магчымасці кананізацыі Сталіна кашчунская для любога верніка.

Ці можна перавозіць сабак у метро?

Перавозіць у метро сабак, катоў і іншых хатніх жывёлін, згодна з дзеючымі правіламі знаходжання ў ім, катэгарычна забаронена. Асноўная прычына—вялікая колькасць людзей у вагонах. Акрамя гэтага, правоз жывёлін па эскалатару звязаны з рызыкай як для пасажыраў, так і для іх саміх. Здараліся выпадкі, калі «зубцы» эскалатара заціскалі лапу сабакі, траўміравалі катоў. Трэба ўлічваць і санітарны аспект знаходжання жывёл у метро.

Гэта адказ на пытанне мінчаніна І. Грановіча.

ЁСЦЬ ТЭНДЭНЦЫІ ДА СТАРЭННЯ ГРАМАДСТВА

— Часта прыходзіцца чуць у адносінах да той ці іншай краіны: старэе грамадства. А як справы «дома»?

Г. КІТАЕЎ (г. Маладзечна).

Пракаменціравалі сітуацыю ў Дзяржкамстаце РБ.

— На шчасце, для Беларусі каэфіцыент прыросту ідзе яшчэ са знакам «плюс», у адрозненне ад большасці заходнееўрапейскіх краін. Але тым не менш тэндэнцыі да змяншэння, і перш за ўсё старэння грамадства (на тысячу жыхароў—233 пенсіянеры), становяцца відавочнымі. Калі ў 1980 годзе ў разлік на тысячу чалавек натуральны прырост складаў 6 чалавек (нараджалася 16 і памірала 10 чалавек), то ўжо праз 10 гадоў ён паменшыўся да 3,2 (13,9 нараджалася і 10,7 памірала). Праўда, сітуацыя яшчэ не з самых горшых. Калі параўноўваць, напрыклад, з Украінай, то там натуральны прырост упаў да 0,6, г. зн. пры 12.7 нованароджаных колькасць памёршых дасягнула 12,1 у разліку на тысячу чалавек. А вось сярэднеазіяцкі феномен працягвае ўражваць: у Туркменістане каэфіцыент натуральнага прыросту складае 27,7 чалавека (пры 34,2 народжаных памірае толькі 7 чалавек). «Беларускі паказчык» натуральнага прыросту ў Еўропе характэрны для Нарвегіі, Швейцарыі, а далей на Усходзе—для Японіі. Ёсць у нас і зародкі «матрыярхату». Жанчын у рэспубліцы жыве на 600 тысяч больш (53 працэнты супраць 47 працэнтаў мужчын).

ЮРЫДЫЧНАЯ ПАПКА

Аліменты плаціць усё ж давядзецца

Паважаная рэдакцыя, вось сядзім з унучкай і думаем такую думу. Ці будзе цяпер яе былы муж плаціць ёй аліменты, калі ён знаходзіцца не ў Беларусі, а жыве ў іншай краіне СНД — Расіі, а канкрэтна ў г. Пскове?

М. ЯРЭМІН.
г. п. Капаткевічы, Гомельская вобл.

Тое, што бацька ўхіляецца ад уплаты аліментаў на сваіх дзяцей, вядома, нікуды не варта. І на гэта жыццёвае пытанне **начальнік упраўлення Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь В. ДРАГУН** адказаў так:

— Міністэрствам юстыцыі Расійскай Федэрацыі рэкамендавана кіраўнікам органаў юстыцыі выконваць усе судовыя рашэнні і пастановы краін СНД да заключэння дагавора аб прававой дапамозе.

У выпадку адмовы Пскоўскага гарнарсуда ў выкананні рашэння суда аб спагнанні аліментаў з А. Бачканава, які пражывае ў г. Пскове, рэкамендуем звярнуцца з заявай да начальніка аддзела юстыцыі Пскоўскага аблвыканкома.

ЖОЎТАЯ РАКА

Маці-мужчына

Ужо паведамлялася аб рашэнні выдзеліць мільён швейцарскіх франкаў таму мужчыну, які зацяжарыць і народзіць дзіця. Цікава, ці ёсць прэтэндэнты на гэтыя грошы?

С. ВАРАНЕЦ, (Брэсцкі раён).

Здаецца, мужчына, жадаючы стаць маці, ужо ёсць. Гэта трыццацідвухгадовы Карла з філіпінскага горада Малайбалай, які зараз з'яўляецца... цяжарным. Карла — гермафрадыт, а таму дыягназ урачоў аб яго цяжарнасці зусім не з'яўляецца дзіўным. Ён працуе медбратам у мясцовай бальніцы і хутка пойдзе ў передродавы адпачынак, таму што ўнутры яго нармальна развіваецца сямімесячны плод. Цяжарнасць паставіла Карла перад цяжкай праблемай: нягледзячы на магчымыя роды, яго не прызнаюць маці дзіцяці толькі таму, што гэта супярэчыць мясцовым законам (па дакументах маці з'яўляецца ўсё ж мужчынам), такія ж праблемы і з выхадам замуж. Царква ніколі не дазволіць узяць яму ў мужы тату будучага дзіцяці, таму што той таксама з'яўляецца мужчынам. А мужчыну ажаніцца з мужчынам на Філіпінах нельга.

Гандлёвы гамбіт

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.)

...які-небудзь вылюдак, зноў забіваць будзе. І колькасць забойстваў — гляндзіце — расце. Дык можа спачатку паспрабуем грамадства перабудаваць? Лягічна?

Ці, можа, усё-такі з'ява з'явай, а ў кожным канкрэтным выпадку павінен несці адказнасць канкрэтны «герой»?

А для Тацціяны Глазуновай усё яшчэ далёка не скончана. Можна лічыць, што яна прайграла толькі першую партыю ў гэтым «турніры». Не пашанцавала. У яе былі ўсе падставы лічыць, што з суддзёй дамовіцца, але ў суддзі Шапашнікавай рэпутацыя незалежнага, прынцыповага чалавека, і «шчупаць» на яе не асмеліліся. Максімум што змаглі, дык гэта пазваніць і спытаць: «Есць такая справа? Ну і як?» Са значэннем спытаць. Але — і толькі.

Цяпер Глазунова напісала касацыйную скаргу ў Мінскі гарадскі суд. Тут шанцаў на поспех больш. Па-першае, адна з суддзяў там, кажуць, даволі блізкая ёй прыяцелька. Па-другое, але, магчыма, гэта і не па-другое, а па-першае, доўгі час Тацціяну Ільінічну звязвала з самага верхняга паверха рэспубліканскай судовай улады. І ў магазіне № 28 яго, здараецца, бачылі. А «кабінскія» сувязі, як вядома, у нас не горш за савецкія працуюць.

Так што ўсё можа быць — мажліва, прысуд Фрунзенскага раённага суда будзе і перагледжаны. І магчымы толькі адзін варыянт — змена пакарання на ўмоўнае. Нават на «хімію» (будоўлі народнай гаспадаркі) тут не заменяць, бо гэта практычна толькі адносна тэрмінаў да трох гадоў, а ў Глазуновай — тры з палавінай. Значыць, альбо — у калонію, альбо — дамоў.

Канешне, такое рашэнне будзе прынята (калі будзе) не проста — узяць ды адпусціць. Будуць улічаны розныя важкія абставіны. Адвакат у Тацціяны Ільінічны граматны, скаргу напісаў як след. І пра непаўналетнюю (15-гадовую) дачку згадаў, і пра пажылых бацькоў, і пра незаплямлёнае мінулае.

Дачку, безумоўна, шкада. І бацькам можна толькі паспачуваць. Але будзем шчырымі: просты «рабацяга», нават і з дзецьмі, і з бацькамі, пойдзе ў нас у калонію без лішніх размоў за 20 кг мяса. Тут жа іншы выпадак.

Неўзабаве справа Тацціяны Глазуновай будзе слухацца ў гарадскім судзе. Аб выніках мы сваіх чытачоў абавязкова паінфармуем. Думаецца, усім будзе цікава яшчэ раз паглядзець, якое яно — наша правасуддзе. І — дай бог.

Аляксандр БЯРСУДСКІ.

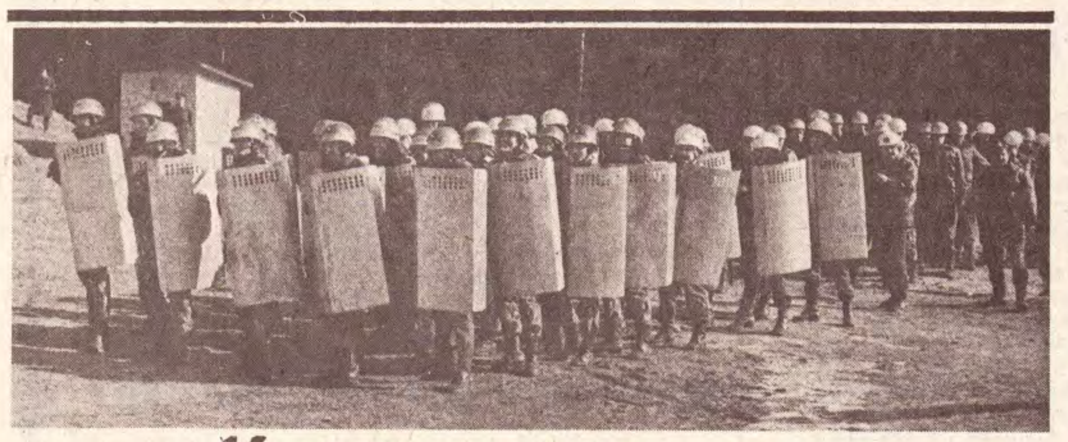

«Камандыр, када стралат будзэм?»

Гляджу вячэрнюю праграму тэленавін. На экране мільгаюць кадры нашай суровай рэчаіснасці. Абхазія. Цераз дарогу, прыгінаючыся, бяжыць хлопец з аўтаматам. Ён мне некага нагадвае. Камера аператара на імгненне «ловіць» яго твар. Прыгадаў! Разам вучыліся ў ваенным вучылішчы. Не, памыліцца я не магу. Як-ніяк, чатыры гады жылі побач. І часу з дня выпуску мінула не так шмат, каб забыць сваіх аднакурснікаў...

Сярод іх былі беларусы і грузіны, рускія і украінцы, таджыкі і азербайджанцы... Ці ведаў тады хто-небудзь з іх, што некаторым спецыфічным ваенным ведам давядзецца неўзабаве прымяніць на практыцы?

...Радавога М. Багірава (прозвішча па просьбе салдата я свядома змяніў) мне прадставілі на старой заставе — не палітык баявой і палітычнай падрыхтоўкі.

— Наш гонар, — сказаў узводны і пасля некаторай паўзы дадаў: — Не ведаю, ці будзе ён гонарам месяцы так праз тры, не ведаю.

Гэтае ўдакладненне здалося мне дзіўным. «А вы з ім самі пагаварыце — будзе аб чым паразважаць у вольны час», — параіў лейтэнант.

Я згадзіўся і не пашкадаваў. Сапраўды, задумацца ёсць над чым. Некалькі месяцаў назад пасля атрымання ад маці пісьма, у якім паведамлялася, што бацька паранены і ляжыць у душанбінскай бальніцы, Міхаіл акрэсліў для сябе кола занятку. Прынамсі на бліжэйшы час.

— Ваенная спецыяльнасць у мяне ёсць. Усе вучэбныя практыкаванні па стральбе і ваджэнню выконваю на «выдатна». Мы яшчэ паваюем, — выпаліў ён.

Ад усмешкі гэтай мне стала трохі няўтульна. Міхаіл не ўтойваў, што да службы ў армію ён ні разу аўтамата ў руках не трымаў, а цяпер ...

Вось атрымаў Міхаіл пісьмо ад таварыша. Служыў той таксама ў часцей нашай рэспублікі. Звольніўся восенню, цяпер ...

Радавога ... хутка дасць ... не станe ...

... не глядзець на свет «на грамадзянцы» праз акуляр танкавага прыцэла?

Раней многія маладыя хлопцы імкнуліся служыць у падраздзяленнях, дзе можна атрымаць спецыяльнасці, якія спатрэбяцца ў будучым. Сёння, як мне здаецца, усё больш тых, хто імкнецца прыстасаваць ваенныя навукі для цывільнага жыцця. У асноўным гэта прадстаўнікі «гарачых» рэгіёнаў. ... камандзіра роты ўсё часцей звяртаюцца з пытаннем, калі ж будзем страляць?

На ўсе часы армія ў дзяржаве існавала для таго, каб абараняць інтарэсы апошняй. Чые інтарэсы будуць абараняць прыгаданыя мне хлопцы з Сярэдняй Азіі, Закаўказзя, якія дагэтуль праходзяць тэрміновую ў беларускіх узброеных сілах, — невядома. Але ўпэўнены, што ўжо ніяк не нашай рэспублікі. Сёння ж усе яны праходзяць ваенны лікбез у поўным аб'ёме. Ну а потым...

Я нагляданы гляджу вячэрнюю праграму тэленавін. На тэрыторыі Таджыкістана, БТР, крута разварнуўшыся, дае чаргу ўздоўж вуліцы. З адкрытага люка высунулася галава маладога салдата. Ён мне не знаёмы. І ўсё ж, хто ведае, ... два гады разам елі салдацкую кашу з аднага кацялка.

А. МАКАРАЎ,
лейтэнант.

Фота Анатоля ДРАЗДОВА і Ігара ПЯТРОВА.

Замест шлюбу — смерць

ПІНСК. У двары дома № 20 па вуліцы Веры Харужай знойдзены труп грамадзяніна Францыі П'ера Жан-Клода. Ён быў забіты ўдарам нажа ў сэрца. У Пінску 45-гадовы француз апынуўся па сардэчных справах. Тут жыве жанчына, з якой П'ер меў намер ажаніцца. Некалькі дзён заставалася да ўрачыстай рэгістрацыі шлюбу...

У выніку аператыўных дзеянняў пінскай міліцыі затрыманы трое мужчын і дзве жанчыны, якія падазраюцца ў злачынстве.

І. АРЛОЎ.

Не страшны боль, не страшная смерць, страшней застацца без кахання

СЕРЭНАДА... НАД 12-М ПАВЕРХАМ

Гэта было так нечакана, так не ўпісвалася ў кантэкст нашага сённяшняга дня, што людзі міжволі спыняліся. Нейк зачараваныя глядзелі ўверх — амаль у неба.

— Божачка, няўжо і зараз можа быць такое? — выдыхнула стомленая жанчына, перакладваючы цяжкую прадуктовую авоську з адной рукі ў другую.

— Не верыцца!..

Спынілася і маладая дзяўчына ў модных «батфортах» і традыцыйнай скуранай уніформе.

— Гэта не вам? — з усмешкай запытаў у яе дзядок, што важдаўся з маленькім унукам.

— Напэўна, не мне... — нявесела развяла рукамі.

...Людзі спяшаліся па сваіх справах і ўсё ж спыняліся каля гэтага сціплага 12-павярховага дома, што стаіць у двары рэспектабельнага чырвонага гмаха на Танкавай. Як зачараваныя, глядзелі ўверх. Не НЛА прыцягвала ўвагу і не шаравая маланка. **«Я цябе кахаю!»** — вялікімі зялёнымі літарамі выведзена над 12-м паверхам.

«Я цябе кахаю!» .... Як ні дзіўна, спрадвечна-натуральныя гэтыя словы ў наш цынічны разбэшчаны час успрымаюцца амаль як выбух гранаты, як выклік грамадству...

— Напэўна, тая дзяўчына жыве ў доме насупраць, і таму хлопец вырашыў арыгінальна прызнацца ў каханні.

— А можа, яна не кахае яго? — амаль з жахам выдыхнула кабета.

— Хм, ніяк не магу скумекаць, як юнаку на такой вышыні ўдаўся гэткі раўнюткі надпіс, — разважаў услых мужчына-аналітык. — З кватэры, што на 12-м паверсе? Але не, з кватэры не атрымаецца, дый балкона няма. А можа, з даху дома? Таксама праблематычна... Тады як?!

— Ды якая розніца? Паглядзіце, які цуд! Ну і моладзь! Наша!..

Усе захоплена думалі пра юнака, здольнага на такія пачуцці. Яго мужнасць і... «нармальнасць». І зайздросцілі дзяўчыне, якую кахаюць **МЕНАВІТА ТАК.** Якую кахаюць так моцна, так чыста, узвышана. Дзяўчыне, дастойнай менавіта такога кахання...

Што тыя рыцарскія серэнады каля сярэднявечных замкаў у параўнанні з гэткім сённяшнім прызнаннем у каханні?! Прынамсі, даўней серэнады былі ў модзе, з'яўляліся абавязковым атрыбутам сапраўднага рыцара — як шпага. Іншая справа — цяпер, калі заўсёдныя ісціны чалавецтва размыты, прыніжаны, спаскуджаны. Замест моды на серэнады прыйшла мода на гранічную разняволенасць ва ўсім. Каб толькі не падумаў хто, што сексу ў нас няма...

«Запрашаем на высокааплочваемую работу прыгожых жанчын ад 18 да 30».

«Прыгожыя дзяўчыны зробяць масаж на даму кліента».

«Вам няма з кім правесці вечар? Званіце!»

«Маладыя здаровыя мужчыны без шкодных звычак і без комплексаў аказваюць канфідэнцыяльныя паслугі жанчынам».

Падобныя аб'явы «а-ля Інтым») займаюць пачэснае месца ў некаторых масавых газетах. Але чаму — у масавых?..

Я супраць «паліцыі нораваў»: калі гэтых самых нораваў няма, дык ніякая нагайка не стане панацэяй. А можа, нават і наадварот: забароненае ж заўсёды надзвычай пікантнае, шыкоўнае і салодкае... Я супраць «цэнзуры» аб'яў, і тым не менш не магу зразумець, чаму пасрэднікамі «публічных» паслуг выступаюць масавыя выданні (а не спецыяльныя)!. Не іначай, каб змалку прывучаць падлеткаў ... і гармоніі чалавечых адносін?..

Але — паглядзім ні на што! І ў цэнтры горада, амаль над дахам 12-павярховіка: «Я цябе кахаю!»

Вось на што ў свае 6 звярталі ўвагу ..., — сказаў той дзядок, што быў з унукам.

Вось пра што...

Неяк прачытала ў адной раённай газеце: згодна сацыялагічнаму даследаванню, большасць старшакласніц Пецярбурга і вобласці мараць стаць... прастытуткамі — хочуць жыць прыгожа, каб па кішэні было самае дарагое і моднае адзенне...

Але ж куды падзець немудрагелісты і такі пранізлівы крык душы: **«Я цябе кахаю»?..**

Калі прасіла старшакласнікаў мінскіх школ паразважаць наконт кахання, адчувала іх насцярожанасць, нават збянтэжанасць. Некаторыя доўга сядзелі над чыстым лістком паперы, задумліва хмурыліся — сумняваючыся, пісалі з цяжкасцю і мала. У іншых выходзіла проста, лёгка і многа. Вось некаторыя роздумы «пра гэта».

«У розных людзей каханне рознае. І я кахаю, але маё каханне нікому не патрэбна. А можа, і патрэбна, але я не сустрэў яшчэ такую дзяўчынку. І каханне маё, як прынята гаварыць, «узвышанае». Яно носіцца дзесьці ў завоблачных далячынях. Калі ж мая душа сустрэне блізкую душу? Я ўсё чакаю.. Чакаю дзяўчыну маю. Толькі ніякая яна не «синеглазая».

«Мне 16 гадоў, і я амаль нічога не ведаю пра каханне... Парнафільмы выклікаюць брыдоту, але ж іх нельга не глядзець. Агідна, што каханне прадаецца і купляецца, але ж гэта факт... Каханне ў нас апляванa і затоплена ў брудзе, яно ператварылася ў штосьці непрыстойнае, забароненае. Бо людзі не хочуць адкрываць для пачуццяў сваю душу, яны імкнуцца хутчэй даведацца пра нешта іншае».

«Наша шэрае і бяздушнае грамадства апошліла слова «каханне», яно гучыць часцей ў злучэнні «займацца каханнем». Гэта жудасна, бо памірае пачуццё гармоніі, прыгажосці, адчуванне самага святога. Мы не навучымся кахаць, пакуль не навучымся разумець іншых і не станем крыху дабрэйшымі».

«Каханне — гэта страсць, у якую трэба акунацца з галавой. Калі ж я нашкоджу сабе, то і ратаваць сябе буду сама!»

Туга па каханню, дэфіцыт гэтага пачуцця... Старшакласнікі (як бы нас не пераконвалі ў адваротным!) прагнуць прыгожага. Падлеткі вераць у каханне, але ўжо зараз некаторыя з іх, бегучы ад недасканаласці грамадства, апранаюць душы ў адзенне цынізму. І гэтая «абаронная рэакцыя» можа стаць ракавой, пажыццёвай: цынізм надзвычай хутка прырастае да душы, ператвараецца ў рысу характару. А на глебе цынізму не вырастаюць ідэалы...

І ўсё ж вялікімі зялёнымі літарамі, амаль пад дахам 12-павярхоўкі, у цэнтры горада выведзена: **«Я цябе кахаю!»**

Таццяна ПАДАЛЯК.

НЕ ПАШАНЦАВАЛА

Некалькі дзён назад супрацоўнікамі аддзела па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю МУС па горадзе Мінску ў памяшканні офіса аднаго з малых прадпрыемстваў затрыманы трое вымагальнікаў, якія з прымяненнем фізічнай сілы патрабавалі ў дырэктара гэтага прадпрыемства 300 тысяч рублёў.

С. РАЧЫЛА.

АХВЯРЫ АЗАРТУ

Іграki

Сацыяльна-псіхалагічны накід

«Калі ласка, не думайце, што я фарсю... гаворачы, што ведаю сакрэт, як не прайграць, а выйграць. Сакрэт-та я сапраўды ведаю; ён жахліва неразумны, просты і заключаецца ў тым, каб утрымлівацца...».

З ліста Ф. М. ДАСТАЕЎСКАГА В. Д. КАНСТАНТ.

Вы, напэўна, дзякуючы Фёдару Міхайлавічу ўжо здагадаліся, што ў матэрыяле размова пойдзе не аб прыхільніках даміно альбо членах зборнай па хакею.

Не, мы пагаворым аб іншых ігракаx — тых, для каго пляцоўкамі з'яўляюцца сталы казіно ды ігральныя аўтаматы, а трэнерамі — хцівасць і азарт.

АЛЕ спачатку я мушу вам прызнацца.

Вы, можа, падумаеце, што журналіст, узяўшыся пісаць пра ігракоў, пабяжыць з дыктафонам у казіно і будзе прыставаць да яго наведвальнікаў з пытаннямі тыпу: «Што вы адчувалі, калі выпала ваша лічба?» Можа, хто іншы так і зрабіў бы. Але мне не трэба нікуды бегчы. Хіба што праінтэрв'юіраваць самога сябе. Бо я — ігрок.

ЧАМУ людзі іграюць? Адказ будзе да банальнасці простым — «каб выйграць». Ва ўсякім разе, яны думаюць, што могуць выйграць. І трэба заўважыць, што падманная апаратная рэчаіснасць пастаянна дае падставы для наіўных спадзяванняў. Калі на тваіх вачах нейкі шчаслівец «набівае» ў покер 50 тысяч рублёў, то гэта, згадзіцеся, уражвае. Мы не ведаем, колькі ён прайграў дагэтуль і колькі прайграе потым — мы толькі бачым цяперашні феерычны вынік.

Акрамя таго, душа ігрока пастаянна свярбіць надзеяй, што «на апаратах усё ў тваіх руках». Сапраўды, выпаўшы выйгрыш тэарэтычна можна падвойваць хоць дзесяткі разоў. Трэба толькі ўгадаць, якая карта выпадзе на экране — большая альбо меншая за сямёрку. Напрыклад, ваш выйгрыш усяго 2 манеткі.

Угадалі — ужо 4, яшчэ раз — 8, далей — 16, 32, 64... А калі ваша стаўка максімальная — 40? Тады — 80, 160, 320 і г. д. дзесяць разоў. Дух захоплівае, ці не праўда? Але мушу спусціць вас з нябёсаў: справа ў тым, што, калі вы не ўгадаеце, увесь ваш выйгрыш згарае. Вы, зразумела, можаце не спрабаваць памнажаць вашы выйгрышы, а проста «зліваць» іх у свой крэдыт, але ў такім разе вельмі хутка ў ім будзе пуста — бо каб выйграць, трэба рызыкаваць... І рызыкуюць. Да таго ж, усе ігракі — непапраўныя аптымісты — «ну, ужо сёння мне пашанцуе...» І ў кожнага ў глыбінях памяці некалькі прыемных момантаў сваёй перамогі над бессардэчнымі апаратамі.

Усё гэта — памяць аб мінулых выйгрышах, прыклад шчаслівага суседа, наіўнае спадзяванне на сваю ўдачу — страшэнна засмоктвае. Нават крыху выйграўшы, чалавек працягвае гуляць, бо памятае, як месяц назад «зняў» у пяць разоў больш. І ў выніку — правільна! — прайграе ўсё, што было. Атрымліваецца своеасаблівае зачараванае кола: чым далей гуляеш, тым больш трэба выйграць, каб адыграць сваё. І гэта жаданне адыграцца («адбіцца») зацягвае яшчэ больш.

Няўжо ўсё так непапраўна сумна? Канешне, не. Бываюць такія шчаслівыя імгненні, калі фартуна паварочваецца да вас якраз тым месцам, якім трэба — і ў выніку ў крэдыце вялікая сума (і вы нават не паспелі яе «спусціць», бо зала ўжо зачыняецца). Але, але, але... Вы хворы, а ваша хвароба не лечыцца выйгрышам — праз колькі дзён вы зноў прыйдзеце на апараты і ўсё будзе як звычайна — прайграеце.

...ХВАРОБА. Гэта не рытарычнае перабольшванне — гэта факт. Колькі я ні вадзіў з сабой на апараты сваіх знаёмых — большасць з іх абсалютна ніяк не «запальваліся», амаль раўнадушна назіраючы за ходам гульні. У іх галаве раз і назаўсёды замацавана слушная думка аб тым, што ўсё гэта — дарэмная трата грошай і часу. І дзякуй Богу, што большасць людзей такія. (Мяркую, што прага да «левых» грошай ёсць у кожнага, але нармальнаму чалавеку хопіць і аднаго пройгрышу, каб больш і не думаць аб такой недарэчнасці).

Іншая справа — ігракі. Уся гісторыя літаратуры, ды і ўласны вопыт пераконваюць, што сярод іх пераможцаў няма. Чалавек можа выйграць адзін раз, можа выйграваць увесь тыдзень, але калі ён ігрок — ён, як злачынца, будзе вяртацца на месца «злачынства». Каб прайграць.

Аднак не трэба думаць, што хвароба ігракоў праяўляецца ва ўсіх аднолькава. Я паспрабую апісаць найбольш характэрныя тыпы, якія сустракаюцца на апаратах (не будзем гаварыць пра казіно — пра яго ўжо нямала напісана і знята, ды і быў я там усяго чатыры разы).

...Вось бэйбус у скураной куртцы, уздыхнуўшы, самавіта ідзе ў касу «зараджаць» чарговую тысячу. Пра такі тып людзей Дастаеўскі пісаў у рамане «Ігрок»: «Джэнтльмен, напрыклад, можа паставіць і тысячу франкаў, калі вельмі багаты, але ўрэшце толькі для гульні, для адной толькі забавы, уласна для таго, каб паглядзець на працэс выйгрышу альбо пройгрышу; але зусім не павінен цікавіцца самім выйгрышам». Акрамя слова «джэнтльмен» — даволі трапная характарыстыка нашага бамбізы, які сапраўды нічым не праявіць свайго шкадавання аб страце «презренного металла».

А вось другі тып — немалады сур'ёзны з выгляду мужчына. Пакуль яго сябар з крыкамі і мацюкамі змагаецца з апаратам, ён з абыякавай усмешкай распавядае, колькі аўтамабіляў мог бы купіць на страчаныя ў гульнях грошы (праўда, такія тыпы на апаратах сустракаюцца ўсё радзей — яны перамясціліся ў казіно).

Але крый вас Божа западозрыць, што ідалу азарту падуладныя толькі ценявыя дзялкі ды бязглуздыя рэкецiры. Зусім не! Паверце мне на слова — туды ходзяць і нармальныя (у сэнсе небагатыя і законапаслухмяныя) людзі. Бо азарт — гэта хвароба хутчэй не сацыяльнага, а псіхалагічнага плана.

Адны з іх прыходзяць у час адкрыцця як на работу, запісваючы ў свае сшыткі выпадаючыя карты з недарэчным жаданнем знайсці ў гэтым працэсе нейкія заканамернасці. Такія іграюць па найменшай стаўцы, ніколі не рызыкуюць і сваёй уніклівасцю і скрупулёзнасцю выклікаюць іронію і раздражненне ў больш багатых наведвальнікаў. (Бо, паўтаруся, у прынцыпе толькі той, хто рызыкуе, можа выйграць.) Іншыя ж ідуць сюды як на Галгофу — бо не прыйсці не могуць. «Прасаджваючы» сваю палучку, якую дарэмна дома чакае жонка, такі «кліент» пасля кожнага пройгрышу доўга і пакутліва вагаецца, перш чым зноў ісці ў касу. Нарэшце, рашаецца, напэўна, абяцаючы сабе, што гэтая «зарадка» — у апошні раз. Спусташыўшы свае кішэні, ён пачынае разыгрываць трагедыйныя сцэны.

КАЛІ ёсць хвароба — павінны быць і метады яе лячэння. Не прэтэндуючы на ўсеабдымнасць, прапаную свае. Яны, прызнаюся, неарыгінальныя — гэта справа і сям'я. Першы, праўда, не заўсёды эфектыўны — бо нават самы заняты чалавек можа выкрасці ў сваёй работы і сумлення некалькі гадзін, каб прайграць пару тысяч.

Так што асабіста я найбольшыя надзеі ў сваім лячэнні ўскладаю на жонку. Разумееце, калі любімы чалавек гаворыць табе: «Альбо я, альбо яны», — ты, як яшчэ не зусім кончаны тып, задумаешся. (Ды і ўвогуле, усім зацятым «апаратчыкам» раю ажаніцца, прытым па каханню).

Мы з жонкай прапісалі мне такі рэцэпт: недзе раз на тыдні ўдваіх наведваем гэта пажыўное месца і «зараджаем» невялічкую суму (звычайна 100 манет—г. зн. 300 рублёў). Калі прайграем, то жонка, нягледзячы на страсныя просьбы застацца, рашуча выводзіць мяне з гэтага расадніка хцівасці. Тое самае адбываецца і тады, калі раптам машына праяўляе літасць і выдае нейкі выйгрыш — забраўшы яго, мы ідзём купляць віно і бананы. Умець спыніцца — адзіны шанц у барацьбе з апаратамі. Дарэчы, я даў сабе слова без жонкі на апараты не хадзіць. І цяпер я ў сабе ўпэўнены. У кастрычніку, напрыклад, мы «ў плюсе» — так што, як бачыце, метад працуе.

...Але ўсё роўна я вам ні за што не параіў бы ісці ў казіно альбо на аўтаматы. Не рызыкуйце — вірус азарту лёгка атрымаць, але з ім цяжка развітвацца.

Віталь ЦЫГАНКОЎ.

На службе ў... Бахуса

(перад Богам і начальнікам выцвярэзніка ўсе роўныя)

«Калі яны ёсць, значыць, гэта камусьці трэба», — канстатуе сярэднестатыстычны абывацель, раўнадушна кідаючы позірк на малапрывабны аб'ект пад шыльдай «выцвярэзнік». Увогуле рэпліка наколькі цынічная, настолькі ж і спрэчная. Што датычыцца пазіцыі па гэтаму пытанню супрацоўнікаў замежных органаў правапарадку, то яны толькі здзіўлена паціскаюць плячыма і робяць круглыя вочы. У большасці краін падвыпіўшага суайчынніка адвозяць дадому, дзе ён трапляе пад значна больш эфектыўны «меч караючы» сваёй жонкі. А вось у адносінах да «саўковага» алкаша справа іншая.

Наогул, самы просты спосаб трапіць ў выцвярэзнік — «надрацца» ў індывідуальным парадку альбо «на траіх» і потым прыняць больш-менш пікантную позу па ходу руху «хмелеўборачнага камбайна». Не заўважыць вашага імкнення быць на віду будзе проста немагчыма.

Што датычыцца пытання эфектыўнасці данай установы, то тут — цёмны лес. З аднаго боку — гэта супярэчыць усялякім нормам цывілізаванага падыходу да чалавечай годнасці. З другога — сродак папаўнення міліцэйскай казны.

Хоць, напрыклад, начальнік выцвярэзніка пры Маскоўскім РАУС Антон Паўлюць, які нядрэнна вывучыў усе патрэбныя статуты і метадычкі, мае тут быццам бы і свой пункт погляду: ізаляванне грамадзян, якія могуць стаць як аб'ектам злачынстваў, так і самімі злачынцамі.

І ўсё-такі медвыцвярэзнікі— прадпрыемствы ва ўсе часы прыбытковыя. Такіх у гарадах — раз-два — і ўсё. Па-першае, усе яны без выключэння перавыконваюць план. Праўда, многія думаюць, што, маўляў, чым больш вывудзіш «сінюг» і «забулдыг», тым лепш. Не зусім так. План спускаецца не ў «алкашах на каляндарны перыяд», а ў рублях.

Сёння нават пры аднаразовым наведванні выцвярэзніка любы план выканаць не складзе асаблівай цяжкасці. З 1 сакавіка гэтага года тарыф, устаноўлены Саўмінам Мінску, замацаваўся на 250 рублях з занадта п'янай галавы. Але, як сцвярджае той жа Паўлюць, гэта лічба ўжо маральна ўстарэла ў параўнанні са штодзённым узлётам цэн на абслугоўванне кліента. З такім непрапарцыянальным падыходам можна і ў трубу вылецець. Так што, грамадзяне-алкаголікі, напэўна, сённяшнія 250 рублёў далёка не мяжа. А значыць, рыхтуйце вашы грошыкі!

Тым не менш пры сярэднім наведванні, скажам, Маскоўскага выцвярэзніка (які абслугоўвае аднайменны раён і Фрунзенскі) у 15 чалавек за суткі шляхам нескладаных арыфметычных падлікаў прыходзім да даволі кругленькага выніку. Таму ў кіраўніцтва медвыцвярэзніка з'яўляюцца вялікія магчымасці для манеўру. Бо той жа вынік можна пры жаданні атрымаць і за адзін дзень, а ўжо затрыманыя звыш нормы аўтаматычна прыносяць прыбытак.

Не трэба быць моцна наіўным, каб верыць, што нешта дасць збой адладжанага механізма бязмернага ўжывання спіртных напіткаў. Ні барацьба за цвярозасць у маштабах экс-СССР, ні талонная сістэма атаварвання, ні астранамічныя цэны — нішто не змагло аслабіць усенародную любоў да Бахуса. Спушчаныя зверху дырэктывы не прынеслі нічога, акрамя тысяч пакалечаных лёсаў, сотняў гектараў загубленых вінаграднікаў і мільёнаў рублёў страт. Пры гэтым толькі з большай напружанасцю пачалі працаваць выцвярэзнікі ў цеснай звязцы з рэанімацыйнымі аддзяленнямі бальніц, бо замест прапаўшай гарэлкі пачалі хлябаць усё — ад клею да ласьёнаў.

А цяпер наогул — што ўяўляе сабой месца, якое так літасціва адчыняе дзверы перад усімі «пакутнікамі».

Вядома, персідскімі дыванамі і святочным убранствам нікога піць не адвучыш, а таму ўмовы для шматлікіх кліентаў больш чым сціплыя. Усё той жа Маскоўскі «адстойнік» адначасова можа прыняць у свае пакоі 25 чалавек абодвух полаў. Камеры супрацоўнікі іх называюць пакоямі (разлічаны на 6—7 чалавек). Абстаноўка спартанская. Тапчаны на ўсякі выпадак абцягнуты цыратай, бо наведвальнікі ў стане «абыякавасці да жыцця» ў асноўным не маюць звычкі кантраляваць свае фізіялагічныя працэсы. На адлегласці выцягнутай рукі ад супрацоўніка міліцыі заўсёды знаходзяцца скураныя рамяні — «сюрпрыз» для асабліва буйных.

Пры вядомых абставінах адну каме.., прабачце, адзін пакой выдзяляюць для слабага полу. І таксама ніякай скідкі жрыцам Бахуса — мэбліроўка тая ж. Сталічныя жанчыны ў сваёй эмансіпацыі зайшлі занадта ўжо далёка. У год іх тут кватаруе ад 250 да 300, прычым некаторыя па некалькі разоў. У асноўным гэта санітаркі, нянечкі, работніцы харчгандлю. Што датычыцца мужыкоў, то іх лідэрства відавочнае. За мінулы год Маскоўскі выцвярэзнік ашчаслівілі сваім наведваннем 2.710 служак Бахуса, сярод якіх 106 чалавек займаюць высокія камандныя пасады (не забывайцеся, што гаворка ідзе толькі пра адзін выцвярэзнік, а іх у Мінску — чатыры). Прычым вядомую фразу «перад Богам усе роўныя» можна дапоўніць і «перад начальнікам выцвярэзніка». Ніякіх патуранняў ні артыстам, ні спартсменам, ні кіраўнікам прадпрыемстваў. Напіўся — будзь чалавекам (калі зможаш ім застацца ў прапанаваных умовах).

Як зноска: непаўналетніх дастаўляць забаронена, але калі там углядацца — канвеер жа.

Максімальны тэрмін знаходжання ў замку Бахуса — 24 гадзіны, мінімальны — чатыры. Расплата за паслугі — на месцы. Пры адсутнасці сродкаў (што часцей за ўсё і бывае) можна апынуцца на мушцы органаў правапарадку на тры гады. Калі не аддасі грошай і за гэты тэрмін, то плача па табе крымінальны кодэкс.

Асобным пунктам ідзе медпункт. Мінімум лекаў пры максімуме наведвальнікаў — відаць, так можна сказаць у двух словах. Усё дастаўляецца па лімітах — мыла, парашок, цырата, халаты. Зарплата ў 4 фельчараў і 4 санітарак лімітавана яшчэ больш.

Цікавы і графік работы «хмелеўборачных камбайнаў». Да 16 гадзін аб'язджае ўладанні толькі адна дзяжурная машына. Пасля 16.00 кожны выцвярэзнік пасылае на «трапу вайны» свайго прадстаўніка, які праводзіць «адлоў» на сваёй тэрыторыі ажно да 24 гадзін.

Што датычыцца кліентаў медвыцвярэзніка, то тут наогул, як кажуць, і смех, і грэх. Напрыклад, адзін «кадр» толькі з пятай спробы сказаў год свайго нараджэння (пачаў з 1960 і закончыў 1969). Другі, напэўна, не адну гадзіну стаяў у абдымку з бярозай і быў вельмі здзіўлены, калі апамятаўся ў абдымках супрацоўніка міліцыі. («А што, ужо і за дрэва патрымацца нельга?») Трэці доўга дапытваўся, колькі будзе каштаваць ноч у «нумары».

А ўвогуле для нармальнай работы любой установы патрэбна сістэма прафілактычных мер. І кожны кіраўнік медвыцвярэзніка гэта разумее, але ці многага можна дабіцца, знаходзячыся на правах пасынка ад УУС? З адным фотаапаратам нельга весці растлумачальную работу сярод насельніцтва. Патрэбны відэакамера, відэамагнітафон, тэлевізар, каб усе ведалі «героя бутэлькі».

«Гэта ўжо занадта», — скажа нехта. Не, гэта нармальныя патрабаванні такой спецыфічнай установы, як медвыцвярэзнікі. І калі «яны ўсё-такі ёсць», то грэх з імі так абыходзіцца.

Ігар КАРНЕЙ.

РОЗГАЛАС

НЕМЦЫ ЗАПРАШАЮЦЬ НА КІРМАШ. АЛЕ НЕ ЎСІХ

Паўднёвыя рэгіёны былога Саюза не значацца на карце буйной выставачнай фірмы Германіі «Дойчэ Месэ». Адкрываючы для беларускіх прадпрымальнікаў свет буйнейшага кірмашу ў Гановеры на нядаўняй прэзентацыі фірмы ў Мінску, яе віцэ-прэзідэнт пан Хельмут Цандэр зазначыў, што, нягледзячы на адсутнасць спрыяльных законаў у нашай рэспубліцы, скіраваных на развіццё прадпрымальніцтва, немцы спадзяюцца, што мы выйдзем у Еўропу.

— Зрэшты, праз наведванне Гановерскага кірмашу ляжыць шлях да выхавання сучаснага светапогляду беларускіх прадпрымальнікаў.

Нельга не згадзіцца з тым, бо тое свята сусветнага гандлю, якое рэгулярна адбываецца ў Ніжняй Саксоніі, сапраўды можа не толькі ўразіць, але і ўздзейнічаць на паводзіны. Паўмільёна квадратных метраў крытай плошчы, на якой збіраюцца прадстаўнікі амаль пайсотні краін, — шырокае поле дзейнасці для бізнесмена. Праўда, на Захадзе бізнесмен — паняцце адназначнае — гэта той, хто

можа зарабляць грошы. У нас жа, як вядома, такіх людзей пакуль што няшмат.

Улічваючы нашу беднасць, краіны Еўрапейскага супольнага рынку выдаткоўваюць на кірмашы невялікі куток для нацыянальнай выставы беларусаў. Мяркую, што ад гэтага нам дапамог нельга

Магчыма, арганізатары Мінскага і Гановерскага кірмашоў сустрэнуцца. Даведацца пра гэта не давялося, бо, калі справа дайшла да абмеркавання практычных пытанняў і кошту паслуг, журналістаў «пашкадавалі» і адпусцілі з залы.

В. ХУРСІК.

ДПА ПРАДСТАЎЛЯЕ

ПЕРО СУМНЯВАЕЦЦА

ВАШЫНГТОН. Шмат амерыканцаў яшчэ вераць у перамогу Роса Перо на прэзідэнцкіх выбарах 3 лістапада. Каб яны праводзіліся сёння, за тэхаскага мільярдэра маглі б прагаласаваць ад 8 да 17 працэнтаў выбаршчыкаў у залежнасці ад штата. Сам Перо рыхтуе перамогу Білу Клінтану і апошнім часам пачынае сумнявацца ў сваёй палітычнай кар'еры.

ПРАВЫЯ ПАДНІМАЮЦЬ ГАЛАВУ

БЕРЛІН. Група ізраільскіх студэнтаў наведала Галакост - мемарыял у Германіі. Наведванне звязана з узмацненнем шавіністычных экстрэмісцкіх груп, якія ўздымаюць на шчыт гітлерызм і лозунг абчысткі германскай расы і нямецкай зямлі.

БЕНЗІН — НЕ САМАЕ ГАЛОЎНАЕ...

10 тысяч аўтамабільных акумулятараў плануе выпусціць да канца года сумеснае беларуска-польскае прадпрыемства «Палессетэхнапрагрэс». Вытворчасць гэтай вельмі дэфіцытнай прадукцыі арганізавана на Лунінецкім рамонтна-механічным заводзе канцэрна «Палессеводбуд». Свінцовыя пласціны будзе пастаўляць польская фірма «Прагрэс». У першую чаргу акумулятары пойдуць на аўтабазы канцэрна, астатнія — для агульнага продажу і на экспарт.

УСЁ ПРАДАЕЦЦА І ЎСЁ КУПЛЯЕЦЦА

МАСКВА. Сталічны Птушыны рынак, які раней быў свяшчэнным для любога натураліста, сёння не пазнаць. Гандлююць тут літаральна ўсім: ад ордэнаў Леніна (40 тысяч рублёў) да [illegible] (60 тысяч за [illegible]). У [illegible] можна купіць [illegible] — 50 рублёў за [illegible], [illegible] — 500 «драўляных» за кілаграм, і нават [illegible] па [illegible] цэне — 25 рублёў. Унікальных жывёл, якія ўнесены ў Чырвоную кнігу і за знішчэнне якіх па сусветных законах належыць суровае пакаранне, [illegible] Птушыным рынку можна свабодна купіць за валюту [illegible]

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

Упершыню за шэсць месяцаў ваеннага канфлікту ў Босніі і Герцагавіне лідэры мусульман, сербаў і харватаў сустрэліся для перагавораў з прадстаўнікамі ААН. Тым часам амерыканская праваабарончая арганізацыя «Міжнародная амністыя» апублікавала даклад аб зверствах у былой Югаславіі.

Прадстаўнікі Ізраіля заявілі, што іх краіна гатова да абмеркавання пытання аб вывадзе сваіх узброеных сіл з Галанскіх вышыняў.

Прэзідэнт Буш працягвае перадвыбарную кампанію ў асобных штатах краіны. Ён разлічвае тым самым заваяваць папулярнасць у выбаршчыкаў. Але, згодна з апошнімі апытаннямі грамадскай думкі, Клінтан апярэджвае Буша на 19 працэнтаў. Палітычна незалежны кандыдат Р. Перо дася[illegible] 20 працэнтаў.

Германія і Англія крытыкуюць Францыю за яе рашэнне працягваць палітыку [illegible] з ЗША па пытаннях дзяржаўных субсідый сельскім гаспадаркам.

Да пачатку зімы будзе адноўлена дапамога ААН [illegible] народу. Згодна з гэтай праграмай, Іраку будзе прадастаўлена дапамога агульнай сумай больш за 200 млн. долараў. Палавіна гэтых грошай пойдзе на паўночныя раёны краіны, дзе жывуць курды.

«БІ-БІ-СІ»

На нарадзе ў Лондане па праблемах краін Усходняй

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

Еўропы быў заслуханы даклад. У ім адзначаецца, што, калі там рэформы і прыватызацыя не будуць праводзіцца хутчэй, эканоміцы пагражае непазбежны крах. У дакладзе таксама падкрэсліваецца, што эканоміка Усходняй Еўропы знаходзіцца нават у горшым стане, чым меркавалася раней. А стан эканомікі былога СССР зусім дрэнны. Так, Венгрыі, Чэхіі, Славакіі і Польшчы спатрэбіцца 28 гадоў на прыватызацыю толькі палавіны дзяржаўнай маёмасці. У іншых былых камуністычных краінах гэты працэс зойме яшчэ больш часу. Аўтары лічаць, што там праз 5 гадоў узровень беспрацоўя дасягне 40 працэнтаў і пацягне ўніз новы прыватны сектар.

РАДЫЁ «СВАБОДА»

Міністр замежных спраў Расіі Козыраў заявіў, што вяртанне да процістаяння з усім светам пагражае нацыянальнай катастрофай. Ён выказаўся супраць асобных меркаванняў, што быццам бы Расія становіцца бананавай краінай і трэцеразраднай дзяржавай.

Шэраг дэпутатаў Расіі заклікаюць да спынення ходу рэформ, адстаўкі Гайдара і Ельцына.

ЗША пачалі расследаванне таго, якім чынам амерыканскае абсталяванне па выпрацоўцы ядзернай зброі трапіла на ядзерныя ваенныя аб'екты Ірака.

Латвія заявіла, што перагаворы аб вывадзе войск зайшлі ў тупік. Яна патрабуе, каб войскі былога СССР былі выведзены з яе тэрыторыі да верасня 1993 г.

У Кішынёве прэзідэнты Снегур і Краўчук падпісалі пагадненне аб добрасуседскіх адносінах і супрацоўніцтве. У дакуменце ёсць пункт аб прызнанні незаконнымі ўзброеных фарміраванняў і забароне наёмнікам перасякаць мяжу гэтых краін.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

ДВА НАПАДЗЕННІ — ЗА АДНУ НОЧ

СЛОНІМ. Да апошняга часу «паляўнічыя» на зброю абміналі горад бокам. Але апошнім часам каравул мясцовай вайсковай часці двойчы ўзнімаўся па трывозе.

У адзін з нядаўніх вечароў на вартавога, які ахоўваў склад ГЗМ, ззаду напаў невядомы, ударыўшы яго цяжкім прадметам па галаве.

Не паспелі каравульныя адысці ад вячэрняга нападу, як ноччу на другім пасту прагучалі аўтаматныя стрэлы. Калі першы вартавы парушыў Статут каравульнай службы (вынікі папярэдняга следства), за што і пацярпеў, то яго таварыш нёс службу добрасумленна. Двое нападаючых, якія спрабавалі наблізіцца да ваеннага аб'екта, былі спынены аўтаматнай чаргой і паспяшаліся знікнуць.

Баявая зброя знаходзіцца пакуль у руках злачынцы, і цяжка прадбачыць, дзе і калі яна выстраліць. Ваенная пракуратура вядзе пошук аўтамата і яго новага ўладальніка.

Віктар ВАЛАДАШЧУК.

БЫВАЕ Ж...

Вось ужо не чакалі амерыканцы Вольга і Тэо Райс сустрэць у Брэсце... Джоржа Буша. Вядома, з прыездам у горад над Бугам вітаў іх не сам прэзідэнт ЗША, але чалавек, паводле сцвярджэння многіх, надзвычай на яго падобны — мясцовы жыхар, пенсіянер Аляксандр Ягоравіч Барабоця (на здымку). На знешняе падабенства яго з прэзідэнтам адразу ж звярнулі ўвагу і амерыканскія госці, якія прыехалі на радзіму Вольгі з мэтай стварэння тут англійскага культурнага цэнтра.

Фота Эдуарда КАБЯКА. (БЕЛІНФАРМ).

Выпуск «Розгаласа» падрыхтавалі: І. Карней, А. Коктыш, А. Сланеўскі, С. Сулкоўскі, І. Шчучэнка.

На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Канстытуцыю. Сусветная ж практыка сведчыць — трэба рабіць наадварот.

Намесніку Старшыні Вярхоўнага Савета было зададзена мноства самых розных пытанняў. У прыватнасці, вельмі азадачыў калег Аляксандр Лукашэнка: «Мы знаходзімся на мяжы рэферэндуму. Не выключана, што будуць выбраны новыя дэпутаты, якія захочуць перапісаць прынятую намі Канстытуцыю. Як быць?»

Станіслаў Шушкевіч параіў задумацца над такім варыянтам: магчыма, ёсць сэнс стварыць Канстытуцыйную асамблею, каб яна, а не парламент, прыняла Асноўны закон. Тады Вярхоўны Савет не зможа мяняць Канстытуцыю, як яму ўздумаецца.

Пасля адказаў на пытанні было вырашана пачаць абмеркаванне праекта Асноўнага закона. Некаторыя прамоўцы прапаноўвалі вынесці асноўныя палажэнні Канстытуцыі, такія, як, напрыклад, аб уласнасці на зямлю, інстытуце прэзідэнцтва, дзяржаўнай мове і некаторыя іншыя на ўсенародны рэферэндум. Сапраўды, што супраць гэтага можна запярэчыць? Праўда, як горка пажартаваў у перапынку адзін з парламентарыяў: «Калі нам трэба штонебудзь «праштурхнуць», мы б'ём сябе ў грудзі, сцвярджаючы: народ даверыў нам усе паўнамоцтвы. А калі трэба што-небудзь «прытармазіць», тады ўспамінаем пра народ, пра рэферэндум».

Ранішняе пасяджэнне наведала дэлегацыя Нацыянальнага сходу Рэспублікі Турцыі. Яе кіраўнік — Хюсаметцін Джындарук выступіў перад дэпутатамі.

На дзённым і вячэрнім пасяджэнні працягвалася абмеркаванне праекта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Уладзімір ГЛОД,
Аляксандр ЛІМАНОЎСКІ,
Ларыса ЛАЗАР,
парламенцкія карэспандэнты БЕЛІНФАРМа.

ДА ЎРУЧЭННЯ ВЯРЫЦЕЛЬНЫХ ГРАМАТ

22 кастрычніка Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Федэратыўнай Рэспублікі Германіі ў Рэспубліцы Беларусь Готфрыд Альбрэхт, які змяніў на гэтай пасадзе Райнхарта Краўса, уручыў вярыцельныя граматы старшыні беларускага парламента Станіславу Шушкевічу. Готфрыд Альбрэхт нарадзіўся 23 снежня 1932 года ў Лангенбілау. У 1953 годзе ён здаў экзамен на атэстат сталасці. З 1954 па 1959 год вучыўся па спецыяльнасцях народнай гаспадаркі, сацыялогіі і гісторыі эканомікі ў Мюнхене, Кіле і Нотынгеме.

З 1959 па 1960 год працаваў навуковым супрацоўнікам у інстытуце эканамічных даследаванняў у Мюнхене. З 1960 па 1963 год працягваў вучобу ва універсітэтах Берліна і Грэнобля.

У міністэрстве замежных спраў ФРГ пачаў працаваць у 1964 годзе. З 1969 па 1973 год — у пасольстве ў Маскве. З 1973 па 1976 год — пастаянны прадстаўнік у пасольстве ў Каломба. З 1976 па 1980 год зноў працаваў у міністэрстве замежных спраў ФРГ. З 1980 па 1984 год быў кіраўніком аддзела эканомікі ў пасольстве ў Варшаве. З 1984 па 1991 год — кіраўнік сектара ў аддзеле эканомікі міністэрства замежных спраў ФРГ. З 2 верасня 1991 года — пасол ФРГ у Літве.

Жанаты, мае дваіх дзяцей.

Аддзел інфармацыі МЗС Рэспублікі Беларусь — БЕЛІНФАРМ.

interfax ИНТЕРФАКС

БЕЛАРУСКІ НАРОДНЫ ФРОНТ, МАГЧЫМА, ПРАПАНУЕ НА ПАСАДУ ПРЭЗІДЭНТА ПІСЬМЕННІКА ВАСІЛЯ БЫКАВА

Як стала вядома карэспандэнту «Інтэрфакса», у выпадку ўвядзення ў Беларусі інстытута прэзідэнцкай улады апазіцыя ў асобе Беларускага народнага фронту (БНФ) прапануе на пасаду кіраўніка дзяржавы вядомага беларускага пісьменніка Васіля Быкава.

ЕЛЬЦЫН АДПРАВІЎ У АДСТАЎКУ МІНІСТРА АХОВЫ ЗДАРОЎЯ

Указам прэзідэнта Барыса Ельцына ў пятніцу вызвалены ад займаемай пасады міністр аховы здароўя Расіі Андрэй Вараб'ёў. Інфармаваўшая аб гэтым прэс - служба прэзідэнта РФ не прыводзіць ніякіх тлумачэнняў прычын адстаўкі міністра.

Напярэдадні на пасяджэнні ўрада РФ планаваўся даклад А. Вараб'ёва. Аднак пункт, па якім ён павінен быў выступіць, выключылі з парадку дня па прычыне «недастатковай падрыхтаванасці пытання».

СПЕЦЫЯЛЬНА ДЛЯ «ЗВЯЗДЫ»

«ХВАРОБУ МОЖАМ І НЕ ВЫЛЕЧЫЦЬ, АЛЕ ЗМАГАЦЦА З ЁЮ ПАВІННЫ»

ГУТАРКА З НАЧАЛЬНІКАМ УПРАЎЛЕННЯ МУС РБ ПА БАРАЦЬБЕ З ЭКАНАМІЧНАЙ ЗЛАЧЫННАСЦЮ УЛАДЗІМІРАМ ШАФАРЭНКАМ

— Манапалізацыя гандлю спіртнымі і табачнымі вырабамі ўспрымаецца далёка не адназначна ва ўсіх колах нашага грамадства. Пагадзіцеся і вы, Уладзімір Мікалаевіч, што ў любым выпадку гэта прэвентыўная мера, і мы ўсё роўна рана ці позна будзем ад яе адыходзіць.

— Прэвентыўная. І часовая. Але на даны момант — маё глыбокае перакананне — патрэбная. Па даручэнню ўрада нашай службай пры ўдзеле Дэпартамента эканамічнага кантролю, Дзяржаўнай падатковай інспекцыі і Дзяржаўнай інспекцыі па гандлю і абароне правоў спажыўцоў праведзена комплекснае вывучэнне практыкі рэалізацыі камерцыйнымі і іншымі недзяржаўнымі структурамі віна-гарэлачных і тытунёвых вырабаў.

Дык вось, у ходзе праверкі ўстаноўлена, што прадпрыемствы могуць свабодна распараджацца 7—8 працэнтамі сваёй прадукцыі (ад 2 працэнтаў на Гомельскім лікёра-гарэлачным заводзе да 12,5 — на Мінскім заводзе шампанскіх вінаў).

Акрамя таго, фонд гэтых прадпрыемстваў папаўняецца і прадукцыяй звышпланавай вытворчасці.

Здавалася б, прычын для неспакою няма. Мы ідзём у рынак, і тое, што прадпрыемства само рэалізуе частку сваёй прадукцыі — нармальная з'ява цывілізаванай эканомікі. У нас жа яе можна назваць якой хочаш, але да цывілізацыі, прабачце, далёка. Перайду да канкрэтных прыкладаў. Мінскім лікёра-гарэлачным заводам «Крышталь» выдзелена жодзінскай асацыяцыі воінаў-інтэрнацыяналістаў 600 скрынак гарэлкі ў абмен на будматэрыялы, якія так і не былі пастаўлены. Брэсцкі ЛГЗ паставіў камерцыйнай фірме «Велес» з украінскага горада Луцк віна і гарэлкі на 5 мільёнаў рублёў, а ніякага эквівалента з другога боку нябачна, што з улікам нарастаючай інфляцыі ставіць беларускае прадпрыемства ў пройгрышнае становішча. Гэтым жа заводам заключаны дагавор з гандлёвым прадпрыемствам польска - кітайскай кампаніі «Акіянполіш» наогул без указання агаворанай колькасці пастаўляемай прадукцыі і яе сумы.

Масавы характар набыў водпуск гарэлачных вырабаў камерцыйным структурам па дагаворах і гарантыйных пісьмах: ЛГЗ «Крышталь» навукова-прамысловаму камерцыйнаму аб'яднанню «Зеніт» — 17 тысяч дэкалітраў спіртнога, малому прадпрыемству «Філантропіск» — 6,2 тысячы дэкалітраў, МП «Спектр» — 2,1 тысячы дэкалітраў. Мінскі завод шампанскіх вінаў не абышоў сваёй увагай фірмы і сумесныя прадпрыемствы «АЦІ», «Белард», «Лора», «Рэдвер».

— Але ж гэта камерцыя...

— Ці можна назваць камерцыяй прыбытак ад штучнага завышэння цэн? Гаворка ідзе аб непрыкрытай спекуляцыі і задавальненні інтарэсаў асобных, падкрэсліваю, асобных службовых асоб, а не прадпрыемстваў. Што атрымаў той жа «Крышталь», калі адправіў гарэлкі на суму звыш 20 мільёнаў рублёў у Маскву і Архангельск? Фальгі і поліэтылену на суму ўдвая меншую. Ці патрэбны да гэтага каментарыі? Толькі ў адной Магілёўскай вобласці на рэалізацыю віна-гарэлачных і тытунёвых вырабаў выканкомамі мясцовых Саветаў выдадзена звыш 350 ліцэнзій. Цэнтралізаванага ўліку за іх прадастаўленнем не вядзецца. Таму нічога дзіўнага, што міліцыяй выкрыты масавыя факты функцыяніравання гандлёвых кропак, якія не маюць дазволу на продаж спіртных і тытунёвых вырабаў: у Мінскай вобласці — 47, у Мінску — 12, у Брэсцкай вобласці — 14. У Гродна продажам спіртнога займаўся нават камерцыйны магазін «Абутак», які спецыялізуецца на рэалізацыі зусім іншай прадукцыі. З 89 правераных мінскіх камерцыйных магазінаў, кіёскаў і ларкоў у 79 выяўлены самыя розныя парушэнні: адсутнасць накладных на водпуск прадукцыі для рэалізацыі, зарэгістраваных у падатковых інспекцыях, цэннікаў, сертыфікатаў якасці і нават дазволаў на ўстаноўку ларкоў і кіёскаў. Ніхто не глядзіць у камерцыйных установах пры продажы спіртнога на ўзрост пакупніка.

— Наколькі я ведаю, спіртное не толькі вывозіцца, але і ўвозіцца ў нашу рэспубліку.

— Сапраўды, значная частка гарэлкі завозілася з Расіі, Украіны, Грузіі, Азербайджана і Малдовы. Здавалася б, трэба толькі радавацца, што ў нас такія разгалінаваныя сувязі ў час іх распаду. Але закупкі спіртнога, як правіла, афармляюцца на падстаўных асоб, якія пражываюць за мяжой, альбо ўвогуле не афармляюцца. Напрыклад, жыхар Мазыра Салманаў прадаваў «азербайджанскую» гарэлку без дакументаў.

У Магілёве нядаўна «выплыла» група каўказцаў, якія арганізавалі ў адным з прыватных дамоў вытворчасць фальсіфікаванага каньяку і спрабавалі збываць яго праз сетку камерцыйных магазінаў.

У многім падобная карціна назіраецца і з рэалізацыяй тытунёвых вырабаў. Пры галаўным прадпрыемстве гродзенскай тытунёвай фабрыкі «Нёман» створана з дазволу Мінсельгаспрода малое прадпрыемства «Бройлер», якое вырабляе папяросы «Беламор-канал». «Бройлер» аддаваў сваю прадукцыю камерцыйным структурам з 20-працэнтнай надбаўкай, тыя, у сваю чаргу, плюсавалі сваю нацэнку. У выніку гэтых, прама скажам, нескладаных цэнавых маніпуляцый кошт пачка папярос ўзрастае супраць дзяржаўнага восем з палавінай рубля на 4—5 рублёў.

Не застаецца ў баку ад гэтай «кампаніі» і дзяржаўны гандаль. Напрыклад, толькі ў адным магазіне № 28 Першамайскага РХГ Мінска выяўлена прыхаваных тытунёвых вырабаў на суму 100 тысяч рублёў. Вядома, што гэты факт указвае на «гатоўнасць» буйных партый тытуню ў дзяржгандлі перамясціцца ў камерцыйную сетку, пры гэтым значна падаражэўшы.

— Уладзімір Мікалаевіч, а не здаецца вам барацьба з нашым гандлем і «новай» сістэмай рэалізацыі тавараў донкіхотаўскай вайной з ветракамі?

— Выдатна разумеючы, што гэту хваробу мы пакуль што не вылечым, тым не менш змагацца з ёю трэба. Хоць у многіх сітуацыях мы не можам прымаць адпаведныя рашэнні — няма нарматыўнай базы. Старыя законы не працуюць, новых не прынялі. Дзяржаўная манаполія да канца не адрэгулявана. Невядома, хто за што адказвае. І тым не менш, каб не гэта «барацьба з ветракамі», становішча магло быць, як у нашых ваенных гарадках у Заходняй Германіі, дзе распрадаецца літаральна ўсё і дзе самай вялікай бядой лічыцца адпраўка хоць нейкай ваеннай маёмасці ў Маскву — значыць, не здолелі ўсё «загнаць». Тым больш, наш гандаль я пакуль што не ўяўляю сапраўды рыначным. Толькі ў Мінску за апошні перыяд выяўлена 96 злачынстваў у сферы гандлю і ўзбуджана па іх 89 крымінальных спраў. Колькасць прыхаваных тавараў па рэспубліцы вылічаецца мільёнамі. І гэта толькі верхняя частка айсберга. З самім айсбергам наша ўпраўленне справіцца фізічна не ў стане. Толькі дзесяць працэнтаў яго супрацоўнікаў займаюцца гандлёвымі злоўжываннямі. На паўтара раёна рэспублікі прыпадае адзін супрацоўнік нашага ўпраўлення. Згадзіцеся, злачынствы ў сферы гандлю і вытворчасці тавараў павышанага попыту патрабуюць большай увагі.

Гутарыў Аляксандр КОКТЫШ.

Усходні гараскоп на наступны тыдзень

З Дэлі перадае кар. ІТАР — ТАСС Сяргей БУЛАНЦАЎ.

Калі КАЗЯРОГ распачаў новую справу, трэба прыкласці максімум сіл на пачатковай стадыі яе ажыццяўлення. Гэта закладзе надзейную аснову будучага поспеху. Рашаючым днём у вызначэнні яго лёсу можа стаць 27 кастрычніка. Не выключана, што занятаму ў прыватнай фірме будзе прадастаўлены казённы транспарт. Шмат часу запатрабуе догляд састарэлых бацькоў. Вольнае сэрца напоўніцца шчымлівай радасцю прыемнай сустрэчы. Колеры ўдачы ў лістападзе — ружовы і блакітны.

ВАДАЛЕЙ 27—28 кастрычніка завяжа карыснае знаёмства, якое дазволіць стварыць малое прадпрыемства на паях з блізкім сябрам. Калі служачы не справіцца своечасова з атрыманым раней заданнем, шэф прадэманструе паводкі параненага тыгра. Змучаных жанчын дапякаюць нястача грошай, непаслухмяныя дзеці, пахмурны муж і яго бурклівыя бацькі. Памятайце, што слова — срэбра, а маўчанне — золата.

Астролаг пытаецца ў РЫБ: куды падзеліся вашы пунктуальнасць і акуратнасць? Неахайнасць у рабоце не даруецца нават пестунам лёсу. Рызыкуеце падаць сябе не ў лепшым святле. Магчыма, 29 кастрычніка банкаўскія служачыя і аператары ЭВМ атрымаюць прывабныя прапановы перайсці ў іншую фірму. На небасхіле беспрацоўных пакуль што амаль суцэльныя хмары. Маладое пакаленне і захаваўшыя свежасць пачуццяў падхоплены рамантычным віхрам. Удалай будзе камандзіроўка АВЕНА ў паўнёвым ці паўднёва-ўсходнім напрамку. Вернецеся да праекта, удзел у якім раней быў некім заблакіраваны. Зрэшты, астролаг не раіць укладваць у яго зашмат намаганняў. Калі надумалі прадаць нешта непатрэбнае, дык аптымальны дзень — 27 кастрычніка. Вас уцягнуць у вырашэнне чужых праблем, што выкліча рэзкую рэакцыю спадарожніка жыцця. Вашы колеры ў лістападзе — чырвоны, белы і чорны.

Перамены, якія напаткалі ЦЯЛЬЦА, абяцаюць спрыяльнае ўздзеянне на далейшы ход падзей. Фінансавыя пытанні вырашайце толькі самастойна. Вы выпраменьваеце магнетызм, які прымусіць будучых партнёраў пайсці на пэўныя ўступкі. Абяцае ўзаемнасць даўні аб'ект вашых сімпатый. Мужам і жонкай авалодвае неадольная спакуса пралюбадзейства. Настроены зусім не па-ханжаску астролаг прапануе ўсё ж наступіць на горла такім жаданням.

Справа, у поспех якой БЛІЗНЯТЫ верылі на ўсе сто, ажажацца дзіркай ад бубліка. Не засмучайцеся і шукайце новыя магчымасці — яны могуць з'явіцца 27—28 кастрычніка. Памятайце, што калі не выканаеце абавязацельствы, супраць вас будуць прыменены штрафныя санкцыі. Не мяняйце пакуль што месца работы. Адкладзіце продаж да канца гэтага ці пачатку наступнага года — атрымаеце сапраўдную цану. Нейкая сустрэча стане прэлюдыяй рамантычнага захаплення.

Няма нічога дзіўнага ў тым, што РАК зусім не радуецца павелічэнню нагрузак. Аднак напружаная праца дазволіць ператварыць іх у трамплін поспеху. Пазней ваша працавітасць будзе ацэнена дастойна. Сябар дапаможа ўступіць у выгадныя дагаворныя абавязацельствы. Спрыяльныя ў гэтых адносінах дні — 27—28 кастрычніка. Пра палюбоўнікаў сказана: хоць струны парваныя, акорд яшчэ гучыць. Распрабуйце ружовы і чырвоны колеры ў спалучэнні з белым.

Ніякіх эксперыментаў і нават некаторы кансерватызм раіць астролаг ЛЬВУ. Распачатая на гэтым тыдні справа абернецца суцэльнымі праблемамі. Непрыемнасці падрыхтаваў сабе служачы. Відаць, раней вы ўтаілі нейкае ўпушчэнне ў надзеі непрыкметна ўсё паправіць, аднак цяпер гэта выплыла на паверхню. Камбінацыя зялёнага ці чырвонага з белым узмоцніць у цэлым станоўчыя тэндэнцыі лістапада.

ДЗЕВА амаль абавязкова атрымае прэстыжны партфель ці ўзначаліць адказны праект. Наперадзе таксама падпісанне важнага дакумента. Не выключаецца паездка за мяжу. Кіруючы работнік ва ўрадавай структуры пакрочыць угору. На сямейным небасхіле планеты размешчаны спрыяльна, аднак нехта са сваякоў можа паказаць сябе не лепшым чынам. Поспех абяцаны студэнтам, што спасцігаюць электроніку.

Астролаг прадказвае ШАЛЯМ даты, калі пададзеная скарга ці заява будзе прынята прыхільна — 27 і 28 кастрычніка. Асабліва пашанцуе ў гэтых адносінах служачым з вялікім стажам работы. Даўно задуманую пакупку лепш зрабіць у аўторак. Здзейсняцца нечыя спадзяванні на прэмію. К 1 лістапада згусцяцца хмары на небасхіле кахання. На жаль, ваша пачуццё — вуліца з аднабаковым рухам.

Пані Ўдача глядзіць на СКАРПІЁНА па-ранейшаму капрызна. Справы абарочваюцца расчараваннямі. Гандаль не прыносіць даходаў, бо пакупніцкая здольнасць блізкая да пункту замярзання. Сумленна заробленыя камісійныя затрыманы, здаецца, без усялякай прычыны. Набярыцеся цярпення і пазбягайце рэзкіх размоў з даўжніком. Дамы ва ўзросце ад 24 да 38 гадоў паўнеюць на вачах. Ці варта здзіўляцца, што каханы становіцца халодным?

Рэкламная аб'ява можа нявесці СТРАЛЬЦА на ўдалую думку. Астролагу бачыцца павелічэнне вашых даходаў. Калі пачынаеце сваю справу, вазьміце на заметку аптымальную дату старту — 27 кастрычніка. Жонцы, якая любіць мужа, нават у будні, пазначаныя непамернай дарагоўляй, захочацца накрыць святочны стол. Адценні чырвонага на працягу лістапада павялічаць шанцы на поспех.

Баляслаў СУШКЕВІЧ

БЕЛАРУСЬ МАЯ

Светлай памяці Алеся Свістуновіча

Беларусь мая — Белая Русь!
Русь — ад Сонца назова такая.
Беларусь мая — Светлая Русь!
Па табе ўвесь Свет уздыхае.

Ну навошта існуеш ты, Бог?
Ці не бачыш, ці слыху не маеш:
Як вялікае гора — парог
Беларусі маёй абіваеш?

Мала войнаў таптані Зямлю
І крывёю яе залівалі?
Не чапай ты слязінку маю,
Мора большую... Бачацца далі.

Наракаць не навучаны мы,
Ад Зямлі, як ад Мужнасці, —моца.
Беларусь мая — ветлыя сны,
А навала — як вытыхлы воцат.

Беларусь мая, Праўду не гні
І сыноў пахаваць не спяшайся.
Барані іх, Матуля, гарні,
Мужным сэрцам часцей дакранайся.

1992 год.

***

Алесь Свістуновіч быў акцёрам і журналістам. Яго чысты сакавіты голас застаўся на тысячах метраў магнітафонных стужак — і ў сэрцах тых, хто ведаў яго як шчырага і светлага чалавека, хто слухаў адкрытую для дабра перадачу «Чалавек сярод людзей», якую ён вёў.

А яшчэ ён іграў у народным тэатры «Золак», дзе ўпершыню была пастаўлена «крамольная» п'еса Уладзіміра Караткевіча «Маці ўрагану». А яшчэ самастойна стварыў мона-спектакль «Песня пра зубра» па Міколе Гусоўскім.

Ён рабіў, што мог, для адраджэння беларускасці ў той час, калі гэта было небяспечна і калі пераважная большасць тых, хто сёння рве голас за Беларусь, палахліва маўчалі.

...Яму было крыху больш за трыццаць. Нам так не стае яго голасу...

Валянцін ЖДАНКО.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

25 кастрычніка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Бацькі і дзеці». Маст. фільм. 2-я серыя.
9.55. Як зберагчы зрок дзіцяці. Гутарка 1-я. Вядучы галоўны дзіцячы афтальмолаг г. Мінска У. П. Біран.
10.10. «Сівой даўніны покліч. Помнікі расказваюць». «Вардзія». Прадстаўляюць тэлежурналісты Грузіі.
10.40. Урокі здароўя. Лазня і парыльня.
11.05. Вас выклікае Спартландыя.
12.10. «Маўклівая». Кінанарыс.
12.20. Савітар-цэнтр. Урокі касметолага Л. Лабуцінай.
12.55. «Суперкніга». 22-я серыя.
13.30. «Аплявуха, якой не было». Маст. фільм з субцітрамі.
14.55. Дзівосны свет. Віялакацыя: містыка ці рэальнасць?
15.40. Тэлебом.
16.45. Мультфільмы «Дамавік і гаспадыня», «Дадабай і будзільнік», «Малочны Нептун».
17.15. Новыя вершы А. Пісьмянкова.
17.25. Існасць. Духоўна-рэлігійная праграма.
18.15. Запрашаем на вячоркі. Абрад «Вяселле». Выконвае фальклорны калектыў в. Кішчына Слабада Барысаўскага раёна.
19.25. Дак. фільм. «Самотнік».
20.00. Панарама.
20.25. Мультфільм для дарослых «Зялёны змей».
20.40. Калыханка.
21.05. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Начныя прыгажуні» (Францыя — Італія).
22.30. Студыя «Тэлесябрына». Пепсі-ТОП-20.
23.10. Студыя «Формула».

Канал «Астанкіна»

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Тыраж «Спортлато».
7.15. «Кот у ботах». Мультфільм.
7.35. «Выходзілі на бераг Кацюшы». Музычная перадача з Краснадара.
8.00. Раным-рана.
8.40. Свет у вольны час.
9.20. Грай, гармонік!
10.20. Дак. фільм. «Апазнанне, ці Па слядах людаеда».
11.15. «Прыгоды Чорнага Прыгажуна». 15-я серыя.
11.40. Марафон-15.
12.30. «Маё адкрыццё Амерыкі». Шоў-віктарына.
13.15. «Чаму сланы?» Мультфільм.
13.30. «Дом на Валхонцы». Фільм 2-гі.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Дыялог у прамым эфіры.
15.00. Клуб падарожнікаў.
15.50. «Квака-задавака». Мультфільм.
16.00. Панарама.
16.40. Тэлелоцыя.
16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.00. Праменад у Марыінскім.
19.00. Нядзельная кінапраграма. Навіны кіно.
19.20. Маст. фільм «Царазабойца».
21.00. Вынікі.
21.45. Спартыўны ўік-энд.
22.00. «Сёння». Рэлігійная праграма.
23.00. Навіны.
23.25. «Ранішняя зорка» ў начным эфіры.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. «Сёння з вамі я, цыганы». В. Святлоў.
7.55. Вольны час. «Тэлебудсервіс».
8.10. «Мора плюс рок».
9.00. Наш сад.
9.30. «Прыгода ў каралеўстве». Мультфільм. 9-я серыя.
10.00. Аты-баты...
10.30. Тэлекрасфорд.
11.00. «Дама с сабачкам». Маст. фільм.
12.25. «Дараэман» (Японія). 7-я серыя.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. Тэлегульня «Лога».
13.50. «Не высечы...». Вядучы У. Цветаў.
14.05. Расійская энцыклапедыя. «З Расіі ў Расію».
14.35. Познер і Донах'ю.
15.05. Аўтагонкі ў класе «Формула-І».
17.20. Белая варона.
18.10. Экспацэнтр прадстаўляе.
18.15. Клуб «Жоўтая падводная лодка».
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. Фестываль класічных фільмаў Галівуда. «Чатыры двойкі».
21.00. «Ракетны крызіс» (да 30-годдзя карыбскага крызісу).
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Цэнтр Стаса Наміна (Эс-эн-сі) прадстаўляе: магія смеху.
22.40. Начны клуб Эс-эн-сі.

Смехатэрапія

ДАЙЦЕ ПРАВІЛЬНЫ ВАРЫЯНТ АДКАЗУ

ТЭСТ ПА ЛІТАРАТУРЫ

1. Грыбаедаў напісаў паэму «Гора...»:
а) горкае;
б) ад розуму;
в) ад пякоты;
г) ад нечага рабіць.

2. Вобраз Базарава:
а) станоўчы;
б) адмоўны;
в) роўны нулю;
г) з вусамі.

3. Герой рамана Дастаеўскага «Ідыёт»:
а) Міхаіл I;
б) Міхаіл II;
в) Кошкін;
г) Мышкін.

4. Завяршыце правільна наступныя цытаты:

«Мой дзядзька самых чэсных...»
а) правілаў;
б) звальняў;
в) прымушаў;
г) прыдумаць не змог.

«Паўстаў ён супраць думак свету, адзін, як раней, і...»
а) забіты;
б) паранены;
в) прапаў без вестак;
г) памёр сваёй смерцю.

«І зорка з зоркаю...»
а) гаворыць;
б) вісіць на лацкане пінжака;

«Быць або не быць, вось у чым...»
а) маці нарадзіла;
б) пытанне;
в) адказ;
г) адказу няма.

«І які ж ... не любіць хуткай язды»
а) чукча;
б) рускі;
в) член ВЛКСМ;
г) не выязджаў раней.

«Рэдкая ... даляціць да сярэдзіны Дняпра»
а) гадасць;
б) але трапная;
в) бабулька-працаўніца;
г) птушка-тройка.

5. Маякоўскі напісаў паэму...
а) «Добра!»;
б) «Здавальняюча!»;
в) «Выдатна, Канстанцін!»;
г) «Нармальна, Рыгор!».

Андрэй КНЫШАЎ.

Інфармацыйнае агенцтва «Смехатэрапіі» паведамляе:

Аўтагонкі

На спаборніцтвах аўтамабілістаў у аўтаралі «Гадзюкіна—Пекін» перамог гоншчык Арлоў на «Запарожцы». Узнагароджанне пераможцы — сёння. Пахаванне — заўтра.

Трамплін

Палепшаў рэкорд свету па скачках з трампліна «лятаючы лыжнік» У. Ляпёшкін. Ён даляцеў да зямлі ў 6 разоў хутчэй за мінулага рэкардсмена.

Шахматы

Цікава прайшла сустрэча шахматыстаў клуба ім Лісіцынскай абароны: пачалі з белага, а скончылі матам.

Каратэ

Міжнародная федэрацыя каратэ «Кі-я» не залічыла рэкорд японскага каратыста Нікасіка Выкусіка, які разбіў адным ударам 50 цаглін. Цэгла аказалася савецкай вытворчасці.

Чай

Яшчэ адна чайхана зачынена ў горадзе Алка-Голы. Замест надпісу «Чайхана» там цяпер вісіць шыльда «Цукар хана».

Новае ў ядзернай фізіцы

Студэнты інстытута фізічнай і хімічнай культуры імя канала Грыбаедава ўстанавілі, што ядзерная рэакцыя ўзнікае, калі скінуць на нагу ядро.

Падарунак

Добры падарунак зрабілі будаўнікі школьнікам пасёлка Кукуева. Замест намечанага адкрыцця школы ў 1 верасня яно адкладзена на неабмежаваны тэрмін.

Вось дык грошы

Шалёныя грошы мае інжынер Трусабрухаў. Усякі раз, калі ён атрымлівае сваю зарплату, ён шалее.

Навіна медыцыны

Цудоўны ўрач працуе ў гарзаходнай бальніцы імя Васіля Блажэннага. Тысячам хворых ён вярнуў грошы пасля таго, як не змог іх вылечыць.

Канстанцін МЕЛІХАН.

Заўвага

Многія нашы чытачы, напэўна, звярнулі ўвагу на тое, што ў папярэднім выпуску «Смехатэрапіі», у гараскопе на кастрычнік 1992 года, не аказалася сузор'я Цэльца. Гэта не наша памылка, і зроблена зусім невыпадкова. Проста фінансавы дэфіцыт эпохі рыначнай эканомікі ахапіў і нябёсы, дзе вымушаны былі пайсці на скарачэнне штата сузор'яў. Таму па прапанове кіраўніцтва было скасавана з 1 кастрычніка 1992 года сузор'е Цэльца. Аднак людзі, народжаныя пад гэтым знакам, не будуць пакінуты на волю лёсу. Створаная пры нябеснай канцылярыі спецыяльная камісія паступова размяркуе ўсіх Цэльцоў па іншых сузор'ях, аб чым кожнаму будзе паведамлена пісьмом або па факсу.

Там, дзе грошы ляжаць

Сумныя весткі прыходзяць з розных канцоў краіны: і тут, і там дэфіцытам становяцца грашовыя знакі. Затрымліваецца выдача зарплаты, растуць чэргі ў ашчадных касах, касірам у магазінах няма чым даваць здачу. Мы пабывалі на фабрыцы, дзе выпускаюць гэтую дэфіцытную прадукцыю,— грошы.

— Мы маглі б павялічыць выпуск,— сказаў у размове з намі дырэктар фабрыкі.— Але ў нас няма стымулу. Па-першае, нашу прадукцыю не хочуць прызнаваць таварам для народа, і таму мы не маем ільготнага падаткаабкладання. Па-другое, на фабрыцы пануе ўраўнілаўка. Дадзім мы тону рублёў або тону стопрублёвак — прыбытак аднолькавы.

Выйсце мы бачым у тым, каб нам знізілі дзяржзаказ хаця б да сямідзесяці працэнтаў, а астатнія трыццаць калектыў фабрыкі змог бы прадаць усім жадаючым па дагаворных цэнах.

Нам катастрафічна не хапае грузчыкаў. Карыстаючыся выпадкам, хачу запрасіць да нас на пагрузачныя работы студэнтаў і пенсіянераў, усіх, хто хоча трохі падзарабіць. Аплата — натурай. Пагрузіў дзесяць мяхоў, адзінаццаты — твой.

Герман ДРОБІЗ.

«ПЫТАЛЬНІК-2»

— Трыццаць гадоў ваджу «Запарожац» і дагэтуль не ведаю, чаму ў ім не ставяць радыёпрыёмнік. Можа вы ведаеце?

Г. Кізяк. г. Нягеглаўск

— А навошта ў «Запарожцы» радыёпрыёмнік? Там усё роўна нічога не пачуеш: месца так мала, што калені вушы закрываюць.

***

— У мяне дома ёсць сабака па мянушцы Ваўчар. Ён вельмі нервовы, і дзеля яго чакаю, што ў яго будзе інфаркт. Ці бывае ён у сабак?

А. Дварняжкіна.

— Так, і ў сабакі можа здарыцца інфаркт, калі яму стварыць чалавечыя ўмовы жыцця.

***

— Кім лепш быць: дурнем альбо лысым?

М. Хрушчоў.

— Канешне, лепей быць дурнем, чым лысым: гэта не так прыкметна.

***

— Памятаю пачатак антыалкагольнай кампаніі ў 1985 годзе. У якой стадыі зараз знаходзіцца барацьба з алкагалізмам?

С. Сінюхін (па факсу).

— Першая стадыя барацьбы з алкагалізмам ужо паспяхова завяршылася — закуска поўнасцю ліквідавана.

***

— Можа, вы ведаеце месца, дзе ёсць у продажы без чаргі і блату японскія тэлевізары па дзяржцане?

А. Іванаў-сан.

— Канешне, мы ведаем такое месца. Яно знаходзіцца ў Японіі.

З жыцця вялікіх

Цэзар пераходзіць Рубікон.

— Гай Юльевіч, вы нешта ўпусцілі,— сказаў яму адзін з легіянераў.

— Ды не. Гэта я жэрабя кінуў,— адказаў палкаводзец.

***

Суворай пытаецца ў Пугачова, які сядзіць у драўлянай клетцы:

— А ты хто такі?

— Емяльян Пугачоў, данскі казак.

— А ці не сваяк Алы Барысаўны будзеш?

— Не.

— А шкада. А то думаў, можа, білецік на канцэрт дапаможаш набыць.

***

Паскробышаў дакладвае Сталіну:

— Іосіф Вісарыёнавіч, мэры Папоў і Сабчак просяць прыёму.

— Хто іх?

— Некалі мне. Я заняты,— адказвае Сталін.

Потым аб нечым задумваецца, раскурвае люльку і звяртаецца да Берыі:

— Лаўрэнцій Паўлавіч! Прымі тэрмінова мэры!!!

«За-да-чы»

Гэтыя незвычайныя задачы для другога, трэцяга і чацвёртага класаў сярэдняй школы склаў расійскі аўтар Рыгор Остэр. Нягледзячы на кур'ёзнасць фармулёвак, гэта сапраўдныя матэматычныя задачы. Спадзяёмся, што і вам, і вашым дзецям іх рашэнне прынясе сапраўднае задавальненне.

***

Колю і Толю купілі па 5 пірожных. Коля з'еў свае пірожныя за 6 хвілін і пачаў зайздросціць, гледзячы як Толя есць кожнае пірожнае па 4 хвіліны. Як доўга будзе зайздросціць Коля?

***

З аднаго дрэва знялі 164 грушы, а з другога — 5 хлопчыкаў, кожны з якіх, седзячы на дрэве, з'еў па 27 груш. Пасля гэтага з другога дрэва знялі 94 грушы. Колькі груш было на абодвух дрэвах?

***

Воўк запрасіў на свой дзень нараджэння 3 парасят, 7 казлянят і 1 Чырвоную Шапачку. Колькі апетытных гасцей запрасіў воўк на свой дзень нараджэння?

ВОСТРЫ АЛОВАК

Па сакрэту

Каб стаць ушчэнт п'яным, мне хапае адной шклянкі. Уся бяда ў тым, што я не памятаю — трынаццатая яна, ці чатырнаццатая.

(ГУМАРЭСКА)

Я быў у санаторыі

Неяк мяне накіравалі ў санаторый, дык як жа не паехаць, калі мой начальнік сказаў так: «Ты працуеш у нас на дзвюх пасадах — цэлы рабочы дзень правіш жаданні нашай установы, а ноччу дабро народнае пільнуеш. І калі толькі ты спіш? Адпачынак табе вельмі патрэбен».

І вось я ў санаторыі, а праз некаторы час сустрэўся са сваім урачом. Ён быў малады, але ўжо насіў акуляры і невялікую кучаравую бараду. Як і ўсе ўрачы, ён старанна пачаў пісаць, а я не менш старанна адказваў на яго пытанні. Потым я паслухмяна выканаў яго каманды «дыхаць» і «не дыхаць», а на заканчэнне мужна вытрымаў доўгачасовае абмацванне майго жывата. Усё гэта закончылася інструктажам, і ўрач правёў яго з некаторай урачыстасцю.

— Не забывайце пра свежае паветра. Яго тут хапае, толькі бярыце і бярыце, грошай на гэта траціць не трэба. Пра гімнастыку і гаварыць няма чаго, санаторый без гімнастыкі — што санаторый без калаў. Не менш важна і дыета, якую старанна некаторыя парушаюць, але такіх я адразу па вачах пазнаю. І яшчэ вам патрэбны прагулкі, і вы іх рабіце ў адзіноце. Як хто пачне гуляць па пару, гэта значыць ён з ёй, дык пазней ён прыходзіць да мяне пазычаць грошы. Відома навошта — дадому даехаць няма за што. А ў мяне што, ашчадны банк, ці што? Не забывайце і вы аб гэтым.

Ён закурыў і працягваў далей.

— З курэннем канчайце, не гледзячы на мяне. Жонка ў мяне курыць, ну і я разам з ёй, не хачу не крыўдзіць. У шахматы не гуляйце, усё роўна праіграеце. У нас тут усе вельмі цікава гуляюць. [illegible] кандыдат у майстры спорту па гэтай гульні, ён [illegible] такі разгром, што з ім баяцца гуляць нават заслужаныя пенсіянеры. У шашкі гуляйце, але з тым, у каго можаце выйграць. Прайграш адмоўна дзейнічае на адпачываючага, і тады ён просіць у мяне новых [illegible] лекаў. А дзе іх узяць? І яшчэ не забывайце аб выкананні ўсіх лячэбных працэдур. [illegible]

— А калі вам спатрэбіцца дзяжурны ўрач, дык шукайце яго на якім-небудзь паверсе. Лепш за ўсё пачынайце шукаць з першага паверха. [illegible]

[illegible] скінуў два кілаграмы ўласнай вагі.

[illegible]

Леанід ШПАКАЎ.

НЯВЫДУМАНЫЯ ГІСТОРЫІ

АДНОЙЧЫ НА МЕРЛІНСКІХ ХУТАРАХ...

ЯК СЕЛЯНІН З МЯДЗВЕДЗЕМ СПРАВІЎСЯ

Лясніцы Максім Герасімовіч расказваў мне, што яшчэ ў мінулым стагоддзі на аддаленых палянах стараполіцы ў лясах і балотах леснікі ці звычайныя сяляне вырошчвалі жыта. З-за бездарожжа сабраны ўраджай нельга было забраць адразу і дзеля яго часовага захоўвання на чатырох гладка абгабляваных (каб мышы не залазілі) слупах узводзілася пляцоўка-насціл, на якую і складвалі ў стажок неабмалочаныя снапы. Зверху яны накрываліся сухой травой. У добра складзеным стажку жыта магло захоўвацца да дзесяці гадоў. Заможныя сяляне мелі па два-тры такія падкі ў запас на выпадак неўраджаю.

Аднойчы селянін, які меў падок у аддаленым гушчары, вырашыў пайсці праверыць, як захоўваецца яго жыта. Разглядаючы снапы, ён раптам заўважыў, як з лесу выбег мядзведзь, за якім гналася воўчая зграя. Мядзведзь і пагоня накіраваліся проста на яго... Селянін той хуценька заскочыў на падок, схаваўся ў снапах. Але следам за ім залез і мядзведзь, які ратаваўся ад ваўкоў. Мядзведзь счакаў трохі, а потым пачаў адбівацца ад зграі, што засталася на зямлі, кідаючы ў яе жытнія снапы са стажка. Да селяніна хутка дайшло, што мядзведзь паступова паскідае ўсе снапы і скіне ваўкам яго самога. Злучыўшы момант, калі мядзведзь з сілай размахнуўся снапом, селянін моцна пхнуў яго ў спіну. Мядзведзь разам са снапом паляцеў уніз, да ваўкоў. Барацьба пачалася страшная: мядзведзь не здаваўся і разарваў некалькіх драпежнікаў, але астатнія загрызлі яго...

Пасля селянін той яшчэ некалькі сутак адседзеў на сваім падку, харчуючыся зернем з каласся. І калі толькі ваўкі з'елі мядзведзя ды разышліся, ён змог злезці і вярнуцца ў вёску.

ЯК СЯЛЯНЕ ЛЯЧЫЛІСЯ

Пры Польшчы толькі ў валасным цэнтры, Камаровічах, быў фельчарскі пункт, а на нашых Мерлінскіх хутарах, дзе я жыў, не было. Людзі лячыліся як умелі і якія на гэта сродкі мелі. А лячэнне каштавала дорага. (У вёсцы Колкі, напрыклад, упрасілі вайсковага медыка зрабіць хворай укол яе ж лекамі, і той за паслугу ўзяў два злотыя — столькі ж плацілі мужчыне за дзень касьбы).

Неяк мой бацька зайшоў да фельчара і ўбачыў, як яго жонка расфасоўвала лекі. «Лекі» яму здаліся надта падобнымі на цукар, бацька паспытаў на язык і пераканаўся, што не памыліўся. «Навошта», — пацікавіўся ён. Фельчар маўчаў, а яго жонка бясхітрасна прызналася, што сяляне неахвотна п'юць горкія лякарствы — іншая справа, калі іх «лячыць» салодкім, тады яны больш удзячныя і больш адорваюць фельчара...

Адной з вёсак у нашай акрузе, дзе раней за ўсіх пачалі, гаворачы па-сучаснаму, планаваць сям'ю, адмаўляцца ад непажаданых дзяцей, стала вёска Ольпень. Пасля таго як у майго брата Вінцэнта, які ажаніўся ў 1927 годзе, нарадзіліся тры дачкі, яго жонка нечага пачала хварэць. Вінцэнт жа сталярнічаў і часам яго запрашалі ў аддаленыя вёскі. Мы сталі прыкмячаць, што, калі брат доўга адсутнічае, яго жонка ходзіць здаровая. «Прытворшчыца» — прыйшлі ў нашай сям'і да такога вываду... І толькі потым я даведаўся, што мы былі несправядлівыя да нявесткі.

А сутнасць вось у чым.

Аднойчы з Ольпеня прыехаў на нашыя хутары грэка-каталіцкі святар Аношка з дзякам-ольпенцам. Дзяк заначаваў у братавай хаце. Ён неяк заўважыў, што ў Вінцэнта тры дачкі, і сказаў, што гэтым варта абмежавацца... Брат засмяяўся: як, хіба што з дапамогай сякеры і калодкі... Дзяк сказаў, што ў Ольпені ўжо ведаюць, як гэта робіцца, і паклікаў брата з жонкай да сябе, там, маўляў, растлумачаць.

Спосаб быў нескладаны. Пасля наступлення цяжарнасці ў поласць маткі ўводзілі мыльны раствор з адварам рамонку — пачыналіся раздражненне, запаленчыя працэсы, і цяжарнасць перапынялася. Але жанчына пакутавала...

ЯК ХАДЗІЛІ «ЗА МЯЖУ»

Калі ўсталяваліся межы паміж Польшчай і СССР, нашыя хутары аказаліся зусім блізка ад мяжы. З абодвух бакоў паставілі заставы, але праз топкія балоты ды гушчары мяжу можна было прайсці незаўважаным. Многія так і хадзілі «за граніцу» па сваёй ахвоце, да сваякоў ці ўцякаючы ад паліцыі. Некаторыя ж хадзілі па заданню польскіх улад — забіць пэўных людзей, савецкіх актывістаў. За выкананне задання была ўзнагарода, але ў якасці доказу трэба было прадставіць галаву забітага... Ужо ў Вялямічах мне расказаў Канстанцін Пішчык, што ў дзяцінстве, пры Польшчы, ён пасвіў жывёлу па найму ў аднаго гаспадара. Аднойчы раніцай, калі Косцю паднялі выганяць кароў на пашу, ён заўважыў гаспадара, які аднекуль толькі што прыйшоў з мяшком. Мех ён пакінуў у сенях. Нікім не заўважаны Косця зазірнуў у мяшок і ўбачыў там галаву мужчыны... Калі прыйшла Савецкая ўлада, гаспадара гэтага хуценька забралі.

ЯК СЕЛЯНІН ЯЎРЭЯЎ «АБХІТРЫЎ»

У Камаровічах у яўрэяў быў наняты селянін, якому яны ў пятніцу перад шабасам даручалі насіць свойскую птушку ў бліжэйшы гарадок на кашэрны забой. (Такі спецыяльны забой жывёлы робіць рэзнік-яўрэй спецыяльным дзеля гэтага нажом. Сутнасць у тым, што жывёлу трэба забіць адным махам, і каб на нажы не засталося слядоў крыві — толькі тады стравы з забітых такім чынам жывёл лічацца кашэрнымі і іх можна спажываць яўрэям. Праўда, «адным махам» не заўсёды ўдаецца і жывёла часта пакутуе.)

Аднойчы той селянін, ідучы па дарозе ў гарадок з яўрэйскімі птушкамі, прылёг адпачыць і заснуў. Калі ж ён прачнуўся, выявіў, што ўжо позна ісці ў горад, бо ў яўрэйскіх сем'ях не паспеюць зварыць птушак. Тады ён вырашыў сам зарэзаць птушак тым спосабам, які неаднойчы бачыў. Птушка была дастаўлена своечасова, і святочныя стравы на суботу звараны. Але селянін той камусьці прагаварыўся, пахваляючыся, як ён абхітрыў яўрэяў. Калі ж тыя даведаліся, што селянін іх падмануў, дык без усякіх наракання ўсё наваранае з тых птушак разам з посудам прынеслі ў хату таго селяніна. І больш не наймалі яго насіць птушак на забой у гарадок.

Пятро СКРЫНСКІ.

Столінскі раён.

КРЫЖАВАНКА

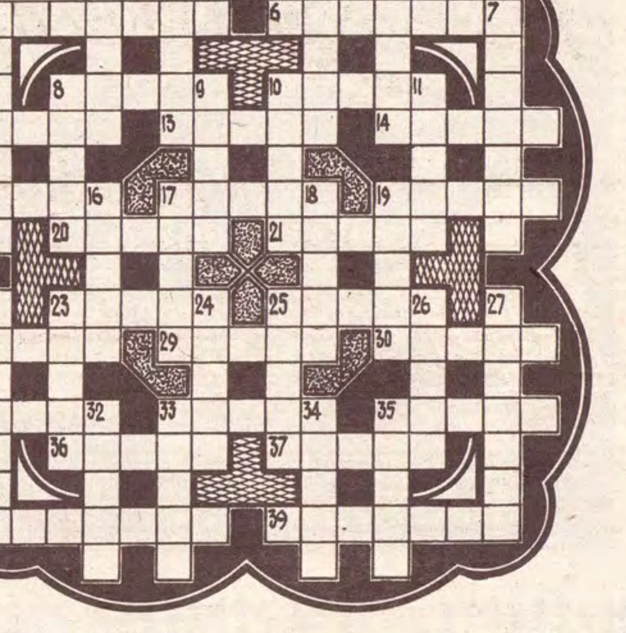

ПА ГАРЫЗАНТАЛЯХ: 5. Прынцып роўнасці і раўнапраўя бакоў пры разглядзе канфліктаў. 6. Народны артыст Беларусі, адзін са стваральнікаў беларускага тэатра. 8. Дзікая або паўсвойская птушка. 10. Сорт крымскай яблыні. 12. Від праверачных іспытаў. 13. Жывёліна сямейства сабачых. 14. Пагранічная рака паміж Расіяй і Эстоніяй. 15. Фігура вышэйшага пілатажу. 17. Дзяржава ў Паўночнай Афрыцы. 19. Горная сістэма ва Усходняй Сібіры. 20. Даметрычная мера даўжыні. 21. Літаратурны твор невялікіх памераў. 23. Рычаг для рэгулявання. 25. Паўночна - амерыканскі дзікі бык. 28. Плаваючы на рацэ знак. 29. Музычны твор для дзевяці інструментаў. 30. Рухомая гульня. 31. Грузапасажырскі легкавы аўтамабіль. 33. Грашовая адзінка ў Югаславіі. 35. Арэна цырка. 36. Сталіца дзяржавы ў Паўднёва-Усходняй Азіі. 37. Старажытнае палявое фартыфікацыйнае ўмацаванне. 38. Драматычны твор з сатырычным зместам. 39. Прыстасаванне для вентылявання памяшкання.

ПА ВЕРТЫКАЛЯХ: 1. Стара-даўні беларускі народны танец. 2. Выпраўленне, падрысоўванне фотаздымка. 3. Паўднёвае пладова-ягаднае дрэва. 4. Печ для абпальвання керамічных вырабаў. 5. Участак чыгункі паміж дзвюма станцыямі. 7. Горад у Мінскай вобласці. 8. Спартыўная шлюпка 9. Балотная вечназялёная расліна. 10. Баваўняная тканіна. 11. Асноўная ідэя, накіраванасць, уздым. 16. Духавы музычны інструмент. 17. Кіпяцільнік асобай канструкцыі. 18. Частка сцэнічнай дэкарацыі. 19. Азёрна - рачная рыба сямейства ласасёвых. 22. Беларуская спявачка, народная артыстка былога СССР. 23. Квадра Месяца. 24. Хімічны элемент, метал. 25. Знак нотнага пісьма. 26. Рыбалоўная снасць. 27. Раздзел матэматыкі. 32. Лёгкі, слабы павеў ветру. 33. Адно з пяці знешніх пачуццяў. 34. Умовы існавання, характэрныя для пэўнага віду работы. 35. Мадэль прадмета ў натуральную велічыню.

Склаў К. ЖУК.

г. Жодзіна

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ 17 КАСТРЫЧНІКА

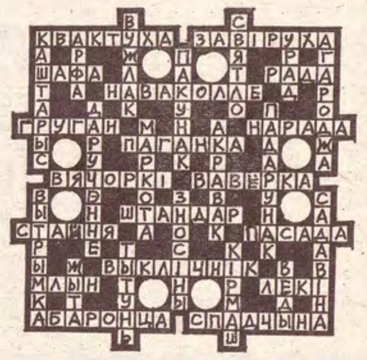

СУБОТНІМ ВЕЧАРАМ

ФОКУС З КОЛЬЦАМ

На кольца накінута замкнёная вяровачная пятля. На малюнку не паказана, якім чынам яна перасякаецца сама з сабой. Ці можна вызваліць кольца ад вяроўкі пры паказаных варыянтах перасячэння? Калі можна, то пры якім перасячэнні або пры якіх перасячэннях?

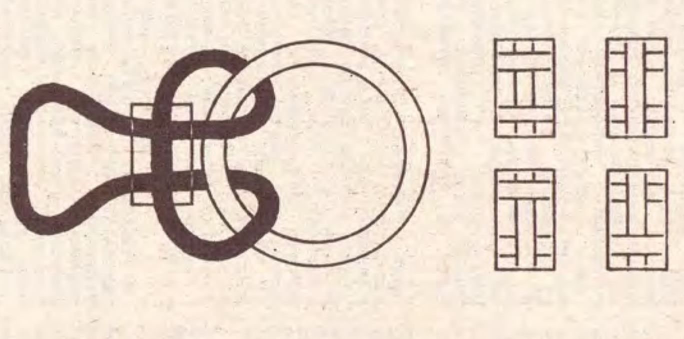

ДЗЕВЯЦЬ РАЗОЎ ПА ПЯЦЬСОТ

У прапануемай задачы прыведзены дзевяць прыкладаў на складанне. Ніводнае са складаемых (яны пазначаны зорачкамі) не паўтараецца. Няма сярод іх і лікаў з нулём. Усе складаемыя па гарызанталях і па вертыкалях падпарадкоўваюцца пэўным заканамернасцям. Адшукайце іх і замяніце зорачкі лічбамі.

1 + * + * + * + * + * + * + * + * + * = 500
2 + * + * + * + * + * + * + * + * + * = 500
3 + * + * + * + * + * + * + * + * + * = 500
4 + * + * + * + * + * + * + * + * + * = 500
5 + * + * + * + * + * + * + * + * + * = 500
6 + * + * + * + * + * + * + * + * + * = 500
7 + * + * + * + * + * + * + * + * + * = 500
8 + * + * + * + * + * + * + * + * + * = 500
9 + * + * + * + * + * + * + * + * + * = 500

ШЭСЦЬ ПІРАМІД

З 24 аднолькавых кубікаў (разгортка кубіка паказана на малюнку) складзены шэсць пірамід, кожная з якіх складаецца з чатырох кубікаў. На малюнках бачныя толькі тры кубікі, а чацвёрты не відзён. Пры складанні выкарыстоўвалася правіла: кубікі павінны сутыкацца толькі аднолькавымі гранямі. Але адна з пірамід пабудавана з адступленнем ад гэтага правіла. Адшукайце гэтую піраміду.

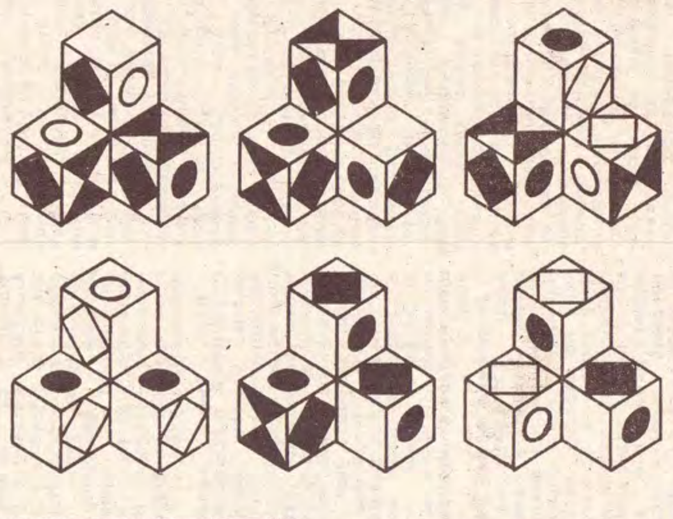

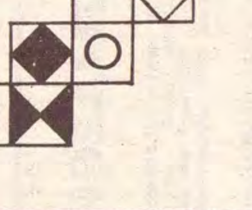

НАДВОР'Е

Сёння ўдзень па рэспубліцы воблачнае з праясненнямі надвор'е, ва ўсходніх раёнах невялікія ападкі. Тэмпература паветра ў Мінску і Магілёве —1—3 градусы цяпла, у Віцебску—каля 0, у Гродна і Гомелі—2—4, Брэсце — 3 —5 градусаў вышэй нуля. У наступныя двое сутак на большай частцы тэрыторыі ападкі, 26 кастрычніка ўдзень невялікія ападкі толькі ў асобных раёнах. Тэмпература паветра ўначы ад 0 да 5 градусаў марозу, удзень — 3—8 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ, інжынер-сіноптык.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 215.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12